Valer Bel

Misiune, parohie, pastorație

Coperta: [illegible]
Tehnoredactare: [illegible]
Lectura: [illegible]

© Valer Bel, 2006

Editura Renașterea, 2006
Piața Avram Iancu, nr. 18
RO-400117, Cluj-Napoca
Tel/fax: 0264/599649
E-mail: renasterea@personal.ro
editura_renasterea@yahoo.com

ISBN: 973-8248-93-0
ISBN: 978-973-8248-93-9

Pr. prof. dr. Valer Bel

Misiune, parohie, pastorație

Tipărită cu binecuvântarea
Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureș

Cluj-Napoca, 2006

MISIUNEA CREŞTINĂ ŞI ASPECTELE EI

Misiunea creştină este trimiterea Bisericii în lume în vederea universalizării Evangheliei şi a integrării oamenilor în Împărăția lui Dumnezeu, întemeiată prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, inaugurată ca anticipare a ei în Biserică prin pogorârea Duhului Sfânt, Împărăție ce se va manifesta în plenitudinea ei la a doua venire a lui Hristos întru slavă.

Misiunea creştină îşi are temeiul său adânc şi punctul de plecare în însăşi comuniunea veşnică a Sfintei Treimi, în mişcarea iubirii Tatălui către Fiul în Duhul Sfânt şi către întreaga lume. Astfel, misiunea este „participare" la trimiterea Fiului (In 20, 21-23) şi a Duhului Sfânt (In 14, 26) în lume, Care revelează viața de comuniune a lui Dumnezeu pentru a face părtaşi la ea.

Trimiterea Fiului şi a Duhului Sfânt pentru mântuirea şi desăvârşirea lumii întregi se permanentizează în trimiterea Apostolilor (In 20, 21-23; Mt 28, 18-20) şi a Bisericii apostolice. De aceea, misiunea face parte din însuşi planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii. Ea se întemeiază în universalitatea mântuirii şi desăvârşirii în Hristos şi „participarea" la trimiterea lui Hristos în lume.

Vocația misionară a Bisericii ține de caracterul ei apostolic. Biserica creştină este apostolică nu numai pentru că se prevalează de o origine apostolică, adică de continuitatea istorică din timpul Apostolilor, ci şi pentru că posedă instituții şi slujiri apostolice, fără de care ea nu se poate identifica, ci pentru că are o trimitere mesianică, aşa după cum Fiul a fost trimis de Tatăl, iar Apostolii

de Hristos (In 20, 21-22; Mt 10, 5-40; 28, 18-20).

Misiunea este, de aceea, o dimensiune şi o componentă esenţială a Bisericii. Biserica este într'o continuă stare de misiune. Ea nu poate înceta de a fi Biserică misionară. Dacă Biserica a fost întemeiată în chip văzut, ca o comunitate istorică concretă în care se realizează comuniunea lui Dumnezeu cu oamenii, sau ca sacrament al Împărăţiei lui Dumnezeu, prin pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli, ceilalţi oameni se împărtăşesc de mântuirea *oferită* de Dumnezeu în Hristos prin activitatea misionară a Bisericii, în care se permanentizează trimiterea lui Hristos în lume.

Ca act al voinţei şi lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu, misiunea creştină este acea activitate în care se uneşte lucrarea lui Dumnezeu şi a omului, după măsura proprie fiecăruia, activitate prin care Dumnezeu trezeşte şi cheamă creatura căzută la mântuirea şi desăvârşirea ei în Hristos. În acest sens, misiunea creştină face parte din planul lui Dumnezeu de mântuire şi desăvârşire a lumii, constituind acea parte care se realizează în istorie prin Biserică şi prin membrii acesteia.

Misiunea creştină este o chemare mântuitoare adresată celor din afara Bisericii şi vizează liturghizarea şi filocalizarea existenţei umane în Biserică; transpunerea ei într'un ritm liturgic-sacramental, baptismal-euharistic şi pascal, schimbarea şi înnoirea omului şi a lumii în aşteptarea activă a înnoirii ultime în Împărăţia lui Dumnezeu, a cărei pregustare o avem în Biserică.

Realizarea misiunii are o triplă actualizare: liturgic-sacramentală, mistic-ascetică şi social-comunitară. Ea se identifică cu comunicarea reală a vieţii, sfinţeniei, iubirii şi unităţii existente în mod suprem în Sfânta Treime, temeiul ultim al existenţei şi modelul prin excelenţă al vieţii Bisericii.

Rolul misiunii diferă în funcţie de etapele prin care trebuie să trecem pentru dobândirea mântuirii şi desăvârşirii. Dacă misiunea constituie o parte din planul lui Dumnezeu de mântuire

a lumii, care a început cu întruparea Fiului Său, aceasta nu înseamnă că misiunea are o acţiune exclusivă în sensul că ea ne duce la mântuire. Fiindcă Dumnezeu este Cel Care cheamă, conduce şi dăruieşte mântuirea. Misiunea Bisericii este însă lucrarea de care se foloseşte Dumnezeu pentru a-i chema şi conduce pe oameni la mântuirea şi desăvârşirea în Hristos.

Din aceste foarte scurte consideraţii de ordin teologic rezultă cu o evidenţă clară rolul, necesitatea şi importanţa decisivă a misiunii creştine pentru Biserică.

Coordonatele esenţiale ale misiunii creştine, conform marii porunci misionare de la sfârşitul Evangheliei de la Matei (28, 19-20) sunt: evanghelizarea: „*mergeţi şi învăţaţi toate neamurile*", încorporarea sacramentală în trupul eclesial al lui Hristos, în care participăm la viaţa de comuniune a Sfintei Treimi: „*botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh*" şi îndemnul de a stărui în dreapta credinţă (1 Tim 1, 10) în sfinţenie, mărturie şi slujire: „*învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*".[1]

Misiunea Apostolilor şi a Bisericii apostolice este legată fiinţial de trimiterea Fiului şi a Duhului Sfânt în lume de către Tatăl precum şi de misiunea Fiului şi a Duhului Sfânt pentru viaţa lumii. Scopul trimiterii şi al misiunii lui Iisus Hristos şi a Duhului Sfânt în lume, care se perpetuează în misiunea Apostolilor şi a Bisericii este descris, în dimensiunile lui cosmice şi eclesiologice, de Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni, aceasta constând în: recapitularea şi unirea întregii creaţii în trupul lui Hristos – Biserica, prin unitatea credinţei, prin sfintele Taine şi prin creşterea în viaţa în Hristos. În misiunea Bisericii apostolice se permanentizează trimiterea sau misiunea lui Hristos. De aceea *„El i-a dat pe unii să fie apostoli, pe alţii profeţi, pe alţii*

[1] Pr. prof. dr. Ioan I. Ică, *Dreifaltgkeit und Mission*, în Studia Universitatis Babeş-Bolyai – Teologia Ortodoxă, XLII, 1997, nr. 1-2, p. 15.

binevestitori, pe alții păstori şi învățători, ca să-i pregătească pe sfinți pentru lucrarea slujirii, pentru zidirea trupului lui Hristos, până ce toți vom ajunge la unitatea credinței şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârşit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos" (Ef 4, 11-13).

Acest program misionar paulin, care nu este altceva decât o dezvoltare, pentru nevoi misionare şi pastorale a teologiei expuse în Faptele Apostolilor în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt şi întemeierea văzută a Bisericii, a fost şi este valabil pentru toate timpurile şi este împotriva oricărei forme de individualism şi sectarism[2]. Unitatea omenirii şi a întregii creații în aceeaşi credință în Sfânta Treime, în acelaşi Botez şi aceeaşi Euharistie, în acelaşi trup al lui Hristos şi creşterea în desăvârşire în orizontul eshatologic al Împărăției lui Dumnezeu, constituie coordonatele fundamentale ale misiunii Bisericii[3].

De la început, misiunea Bisericii s'a angajat în aceste două mari direcții: misiunea *ad extra*, sau externă, propovăduirea Evangheliei în vederea convertirii popoarelor şi misiunea *ad intra*, sau internă prin care Biserica s'a preocupat de cei botezați, organizând viața internă, liturgică şi socială a comunității creştine. Astfel, Biserica apare de la început atât ca o comunitate euharistică – poporul lui Dumnezeu deja răscumpărat, care se adună să comemoreze faptele lui Dumnezeu din istoria mântuirii, trăind o viață nouă în Duhul Sfânt – cât şi ca o comunitate apostolică misionară, care are conştiința unei trimiteri speciale la cei necredincioşi. Istoria Bisericii primare este o mărturie exemplară în această privință.

Aşadar, printr'o precizare mai concretă, se pot distinge mai multe aspecte în cadrul activității misionare a Bisericii, aspecte

2 Pr. prof. dr. I. Bria, *Probleme ale identității creştine*, în *idem, Destinul Ortodoxiei*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1989, p. 342.

3 Pr. prof. dr. I. Ică, *op.cit.*, p. 16.

care sunt strâns legate între ele şi se intercondiționează reciproc. Acestea sunt:[4]

Evanghelizarea care înseamnă proclamarea directă şi publică a Evangheliei, anunțarea prin cuvânt şi faptă a planului sau a iconomiei lui Dumnezeu pe care o are cu lumea şi care s-a împlinit în Iisus Hristos: *„ca Începătoriilor şi Stăpâniilor celor din ceruri să li se facă acum cunoscută prin Biserică înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri, potrivit cu planul cel din veci pe care El l-a împlinit în Hristos Iisus, Domnul nostru. Cel întru Care, prin credința în El, cu încredere avem îndrăznire şi cale deschisă spre Dumnezeu"* (Ef 3, 10-12). *„Slujirea cuvântului"* (FA 6, 4), predicarea explicită a Evangheliei reprezintă chemarea esențială a Bisericii: *„că dacă eu binevestesc Evanghelia n'am de ce să mă laud;* – spune Apostolul Pavel – *fiindcă asupra mea stă trebuința. Că vai mie dacă nu voi binevesti! Că dacă fac aceasta de bunăvoie am plată; dar dacă o fac fără voie, am doar sarcină ce mi s'a încredințat"* (1 Co 9, 16). Aceasta, deoarece convertirea nu este altceva decât ascultarea şi primirea prin credință a cuvântului lui Dumnezeu, *„Cel ce voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină"* (1 Tim 2, 4). *„Dar cum Îl vor chema pe Acela în Care n'au crezut? Şi cum vor crede în Acela de Care n'au auzit? Şi cum vor auzi fără propovăduitor? Şi cum vor propovădui de nu vor fi trimişi?"* (Rm 10, 14-15).

*Mărturia (*sau *martyria)* este o exigență internă a credinței: *„Crezut-am, pentru aceea am şi grăit – şi noi credem; pentru aceea grăim"* (2 Co 4, 13), *„că noi nu putem să nu vorbim despre cele ce am văzut şi auzit"* (FA 4, 20). Ea constă în slujirea Evangheliei prin cuvânt şi faptă, prin modul de viață trăit în duhul Evangheliei lui Hristos. Convertirea este adesea rezultatul calității vieții creştine (FA 5, 12-16). Mesajul evanghelic însemnează mai mult decât simpla vestire a cuvântului, el cuprinde întreaga viață a Bisericii în Duhul Sfânt. De aceea activitatea misionară nu se

poate desprinde de viața trăită în comuniune cu Dumnezeu în Biserică, de care aceasta este legată indisolubil. Căci misiunea este modul în care membrii Bisericii propovăduiesc şi transmit harul lui Dumnezeu oamenilor din afara Bisericii sau încearcă să-i trezească şi să-i întărească pe cei adormiți, creştini numai cu numele.

Mişcarea misionară porneşte totdeauna din interior şi presupune viața trăită în strânsă comuniune cu Dumnezeu în Biserica lui Hristos, susținută de energia Duhului Sfânt. Biserica creştină apare în istorie în ziua Cincizecimii sub semnul entuziasmului pascal şi al spiritului evanghelic, pe care Duhul Sfânt le-a insuflat Apostolilor şi tuturor celor prezenți la acest mare eveniment în Ierusalim. Viața creştină ca atare, sfințenia membrilor Bisericii sau *„purtarea frumoasă”* (1 Pt, 2, 12) a creştinilor constituie cea mai puternică metodă de misiune. Astăzi cuvântul *mărturie* are un sens foarte larg şi se referă la totalitatea vieții creştine trăite în strânsă comuniune cu Dumnezeu prin rugăciune, cult, taine, spiritualitate şi diaconie. Aceasta este o continuă mărturie şi ca atare o formă de misiune. Tendinței de secularizare de astăzi nu i se poate opune decât sfințenia vieții creştine.

Diaconia înseamnă solidaritatea Bisericii cu toți oamenii, mai ales cu cei săraci, cu cei aflați în nevoi şi suferință, în lupta lor pentru binele comun, pentru transformarea societății. Nu se poate despărți evanghelizarea şi mărturia creştină de slujire, deoarece Biserica este în slujba tuturor pentru a instaura duhul Evangheliei lui Hristos printre oameni, adică o ordine de împăcare, dreptate şi libertate. Căci Biserica este sacramentul Împărăției lui Dumnezeu pentru întreaga omenire. De aceea ea luptă în numele tuturor şi pentru toți. Separarea care se mai face încă între evanghelizare şi acțiunea socială, între teologia verticală şi cea orizontală este o separare artificială şi nebiblică. Fiindcă Evanghelia este în acelaşi timp proclamarea unui mesaj dumnezeiesc către lume, precum

şi prezentarea unui nou mod de viață. A predica Evanghelia înseamnă a deveni solidari cu săracii pământului, cu cei lipsiți, trişti şi oprimați, aşa cum afirmă Mântuitorul Iisus Hristos, citând din cartea proorocului Isaia la începutul misiunii Sale: *„Duhul Domnului peste Mine, că El M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să-i vindec pe cei cu inima zdrobită, robilor să le propăvăduiesc dezrobirea şi orbilor vederea, pe cei asupriți să-i eliberez şi să vestesc anul bineprimit al Domnului”* (Lc 4, 18-19). Fără această solidaritate, misiunea Bisericii însăşi este pusă în discuție. Şi aceasta nu pentru că Biserica ar avea competența şi mijloacele practice pentru a rezolva problema sărăciei economice, problemele sociale şi nevoile oamenilor, ci pentru că ea trebuie să exercite funcția critică, proprie Evangheliei, pentru învingerea nedreptății care stă la baza sărăciei şi a ajuta pe cei ce nu sunt săraci materialmente să-şi echilibreze existența şi să se elibereze de preocuparea egoistă de buna lor stare materială, în aşa fel încât aceasta să nu constituie o preocupare în sine, ci o rezultantă a unei bune fraternități între oameni şi a unei permanente griji pentru nevoile celorlalți. Trăind în mijlocul luptelor acestei lumi, Biserica este chemată să-şi exercite funcția ei profetică, de a distinge ceea ce este adevărat de ceea ce este fals, ea trebuie să zică *„da”* la tot ceea ce este în conformitate cu Împărăția lui Dumnezeu, aşa cum aceasta s'a descoperit în viața lui Hristos şi să zică *„nu”* față de tot ceea ce degradează demnitatea şi libertatea omului. Separarea între creştinii care se consacră studiului şi rugăciunii şi între cei angajați în acțiunea socială în numele lui Hristos nu poate decât să slăbească misiunea Bisericii. În acest caz, acțiunea socială riscă să fie redusă la un activism plin de râvnă, dar sprijinit pe idealuri neclare, iar cultul, la o ceremonie privată, lipsită de orice interes activ față de aproapele.

Misiunea este inseparabilă de *pastorație,* adică de „zidirea Bisericii” (Ef 4, 11-15). Pastorația (de la *pasco, - ere* = a hrăni) înseamnă acțiunea de a întreține prin mâncare, de a oferi hrană duhovnicească. Iisus Hristos Însuşi Se numeşte pe Sine *„Păstorul*

cel Bun", întrucât Îşi pune sufletul pentru oile Sale (In 10, 11) în dublu sens: de devotament față de oi cu care El este unit în mod intim (14-15) şi de jertfire a vieții Sale pentru ele. El Îşi dă într'adevăr viața, nu silit de cineva, ci din propria Sa voință, în ascultare desăvârşită față de Tatăl (17-18). În aceasta se desăvârşeşte activitatea Sa de Păstor. Prin Jertfa şi Învierea Sa, Iisus Hristos ca Păstor dăruieşte viață, comuniune şi iubire. Tot aşa preotul este „păstor" în calitatea sa de săvârşitor al Sfintelor Taine şi în special al Sfintei Euharistii, restituind actul în care Hristos Însuşi S'a dat pe Sine pentru viața lumii. Preotul face pastorație în lucrarea sa de săvârşire a Sfintelor Taine care constituie „hrana" Bisericii şi prin întreaga sa activitate de îndrumare spirituală, izvorâtă din devotamentul jertfelnic față

MISIUNE, PAROHIE, PASTORAȚIE

În trecut, pentru pregătirea misionară a preoților şi credincioşilor, s'au elaborat două metode principale: instruirea biblică, prin cunoaşterea aprofundată şi interpretarea corectă a Sfintei Scripturi, în special a textelor biblice invocate de mişcările evanghelice parabisericeşti. Această metodă a predominat în contextul pluriconfesional din Banat şi Transilvania. Ea a fost folosită mai ales de episcopul Grigore Comşa, care a elaborat o întreagă literatură despre secte, între anii 1925-1935, la Arad. Metoda a fost continuată de profesorul Petre Deheleanu care a scris cel mai bun Manual de sectologie din acea perioadă.

O altă metodă a fost cea a instruirii liturgice pentru antrenarea credincioşilor în viața liturgică a Bisericii. În acest scop, şcoala condusă de profesorii Petre Vintilescu şi Grigore Cristescu, de la Bucureşti, a promovat dimensiunea catehetică şi misionară a Liturghiei. După părerea lui Gala Galaction, exprimată în lucrarea sa celebră *Piatra cea din capul unghiului*, «Hristos euharistic» este remediul Bisericii Ortodoxe contra dezmembrării produse de mişcările sectare[1].

Ambele metode îşi păstrează valabilitatea lor parțială. Ele sunt însă insuficiente deoarece pleacă de la premisa

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*, Geneva, 1982, p. 77.

falsă după care toți credincioşii ar participa activ la viața Bisericii. De aceea Biserica Ortodoxă Română s'ar afla într'o poziție defensivă în fața mişcărilor sectare. În acest scop ea trebuie să găsească mijloace noi de combatere sau contracarare a acestor mişcări.

Situația actuală

Pentru a fi eficientă în contextul actual, strategia misionară trebuie să adopte o poziție activă, un misionarism activ şi integral, şi apoi una defensivă. Căci problema misionară nu se află numai în afară, în ceea ce fac alții, în prozelitism, ci şi înlăuntrul Bisericii, în ceea ce ar trebui să facă şi nu fac misionarii ei[2].

Există o misiologie şi o pastorație deficientă, formulată în condițiile în care, după politica oficială atee de stat, creştinismul trebuia să fie scos din viața socială. Faptul acesta a avut şi repercusiuni asupra formării misionare şi pastorale a preoților, credincioşilor şi mai ales asupra practicii misionare şi pastorale. În această concepție preotul era limitat la serviciul religios din biserică şi acordarea asistenței religioase la «diferite trebuințe».

Experiența dificilă din anii de dictatură totalitară, când misiunea Bisericii a fost îngrădită la maximum din multe puncte de vedere, explică multe din deficiențele actuale ale formării şi practicii misionare şi pastorale.

Totuşi cauzele acestora nu trebuie să fie căutate numai în afară ci şi înlăuntru. Un amvon care tace din delăsarea preotului, sau un preot care predică altceva decât trebuie, un credincios care nu iubeşte pe semenul său, un preot care

2 Idem, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Ed. Trinitas, Iaşi, 1995, p. 47.

ocoleşte problemele esențiale ale parohiei, un monah care umblă pe drumuri şi nu se roagă permanent în mânăstire, toți aceştia prejudiciază grav activitatea misionară a Bisericii.

Se ştie că intensitatea credinței creştine ortodoxe în România a depins în mare parte de viabilitatea parohiei rurale, acolo unde credința are rădăcini profunde. Din nefericire, moştenirea creştină a parohiei rurale a sărăcit mult astăzi din cauza influențelor nefaste ale regimului comunist ateu şi a secularismului. Din aceste pricini, relațiile credincioşilor cu parohia sunt foarte slabe.

Există o morfologie nouă a parohiei chiar la sate, unde s'a extins periferia oraşelor. Parohiile din oraşe aveau, în trecut, identitatea lor proprie şi dispuneau de slujitori şi predicatori de mare calitate. Parohia urbană de azi şi-a pierdut identitatea şi coerența ei prin mişcarea populației de la sate la oraşe, sau dintr'un oraş în altul, datorită sistematizării urbane. Parohiile din marile aglomerații urbane de azi, parohii cu creştini anonimi şi dispersați, nu mai au energia de a aduna la un loc pentru cult comun, în mod constant populația[3].

Locuitorii de azi din marile oraşe sunt în mare parte cetățeni nominali. Stabiliți prin convenții sociale şi profesionale, ei nu fac parte trup şi suflet din cartierul sau oraşul lor, iar credincioşii nu au sentimentul profund de apartenență la o comunitate parohială. Mulți dintre ei nici nu-şi cunosc preotul, sau, ceea ce este şi mai grav, sunt mulți preoți care nu-şi cunosc credincioşii. Relațiile pastoral-liturgice dintre preot şi credincioşi sunt cu totul întâmplătoare, rezumative şi impersonale. Cel mai evident semn al dramei religioase la oraşe este marele anonimat

3 Idem, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*,

în cadrul căruia se desfăşoară toate relațiile umane şi cu deosebire cele misionare şi pastorale. Botezăm copii anonimi, cununăm tineri necunoscuți şi înmormântăm morți al căror nume şi vârstă le citim pe cruce. În această situație fiecare credincios îşi alege biserica şi preotul după cele mai imprevizibile şi subiective considerente.

Situația aceasta are ca urmare faptul că mulți credincioşi caută o formă de prezență a Bisericii fără parohie, de unde rezultă o deviere spre o pietate individualistă, aliturgică, dacă nu se cade cu totul în indiferentism religios.

Aria de acțiune prozelitistă a mişcărilor evanghelice parabisericeşti o formează mai ales aceste spații urbane în care sistemul parohial tradițional a fost dezechilibrat. O contribuție importantă la acest dezechilibru o are desigur lipsa bisericilor, a căror construire nu a fost posibilă în perioada regimului comunist, mai ales la oraşe, în timp ce oraşele s'au extins enorm.

Mai importantă decât evoluția demografică este dezorientarea spirituală şi intelectuală a societății din cauza influențelor nefaste ale totalitarismului comunist ateu şi a secularismului.

În concluzie, parohia nu mai poate fi reconstituită numai pe necesitatea interioară a creştinilor de a trăi împreună ca o entitate etnică, religioasă şi culturală, fără a lua în considerare profunda lor motivare liturgică, spirituală şi euharistică.

În situația actuală Biserica Ortodoxă Română este datoare înainte de orice să-şi regăsească libertatea şi puterea să se adreseze poporului credincios şi să-şi expună în mod clar pozițiile şi principiile sale misionare şi să le aplice în conformitate cu eclesiologia ortodoxă.

Biserica Ortodoxă Română este cunoscută ca având unul din cele mai organizate sisteme parohiale şi eparhiale din lumea ortodoxă. În cadrul acestui sistem, parohia nu

este o simplă unitate administrativă bisericească autonomă, ci ea reproduce în acel loc şi context imaginea a ceea ce este Biserica în totalitatea ei. Parohia este o parte organică dintr'un corp unitar bisericesc. De aceea experiența ei influențează viața întregului ansamblu eclezial şi invers. Unitatea Bisericii la nivel național are la bază coerența celei mai mici comunități ortodoxe, cea a parohiei. În concret, sectele nu atacă Biserica în general, ci parohia aflată în dificultate din diferite cauze. Iar coerența sau unitatea parohiei este în primul rând o problemă de spiritualitate şi apoi de organizare.

„Aşadar, în contextul actual, cea mai urgentă obligație misionară este restabilirea integrității parohiei, dispersată geografic şi complexă din punct de vedere demografic şi cultural şi întărirea conştiinței de apartenență la un trup comun. Consolidarea unității şi a vieții parohiei, care nu se mai prezintă ca o comunitate sociologică compactă, presupune înnoirea mijloacelor şi posibilităților misionare şi pastorale existente, dar şi crearea unor forme noi de pastorație"[4]. În definitiv preoții dispun de toate mijloacele liturgice, pastorale şi misionare, dar ele trebuie să fie folosite în perspectiva unui plan pastoral clarvăzător şi organizat.

Datoria principală a preoților este aceea de a reconstitui, menține şi întări continuu integritatea spirituală a parohiei. Ei trebuie să facă totul pentru a evita apariția, în spațiul parohial a unui cerc periferic de credincioşi, care se identifică numai parțial cu comunitatea lor. Se ştie că victimele prozelitismului sectar se recrutează din rândul acestor «marginalizați» din diferite cauze. Deşi Biserica posedă totul, unii credincioşi caută în afară acel *esențial* pe care nu-l găsesc în activitatea parohiei, nu numai în termeni de atmosferă

p. 78.

umană, ci şi în termeni de angajament spiritual expres şi mai ales de exercițiu concret al harismelor particulare. De aceea stilul de viață parohială, disciplina pastorală şi îndeosebi coordonarea de către preot a unei diversități de «daruri şi slujiri» joacă aici un rol decisiv[5].

Preotul trebuie să constate cu realism starea parohiei sale, cu toate posibilitățile, crizele şi deficiențele acesteia şi să reconstituie parohia, ținând seama de diviziunile acesteia. Este important ca credincioşii să aibă un sens al existenței într'o comunitate unită, coerentă cu integritatea ei. Ruptura dintre preot şi laici, sau dintre preot şi o anumită parte a parohiei, dacă există, trebuie să fie vindecată imediat. Preotul trebuie să fie părintele spiritual al tuturor membrilor parohiei în mod egal. Mirenii, tinerii, femeile, copiii, bătrânii, toate aceste cercuri parohiale trebuie să fie nu numai recunoscute, ci şi articulate în jurul unor proiecte generale. Trebuie găsite mijloace pentru antrenarea tuturor acestor cercuri în viața spirituală a parohiei. Alte diviziuni şi scindări ale parohiei, de exemplu ignorarea săracilor şi a bolnavilor, a celor care se află în momente dificile şi au nevoie de ajutor, respingerea delicvenților, trebuie să fie subiecte importante pe agenda parohiei. Problemele parohiei sunt ale tuturor credincioşilor din parohie, aşa cum arată Apostolul Pavel când spune: «*ca să nu fie dezbinare în trup ci mădularele să se îngrijească deopotrivă unele de altele. Şi dacă un mădular suferă toate mădularele suferă cu el şi dacă un mădular este slăvit toate mădularele se bucură cu el*» (1 Co 12, 25-26).

Copiii, elevii şi tinerii trebuie inițiați în credința şi morala creştină ortodoxă şi antrenați în viața parohială prin intermediul Liturghiei şi a altor programe religioase pentru tineret şi în participarea la societatea civilă pentru a da mărturie creştină ortodoxă. Scoşi din anonimat şi monotonie, tinerii trebuie să stăpânească idealul creştin ortodox, adică

modul de a trăi creştineşte, prin rugăciune, asceză, ascultare de Dumnezeu şi iubire totală.

Orientarea eclesiologică a parohiei

Reorganizarea şi consolidarea vieții parohiale este nu numai o prioritate urgentă, ci ea trebuie să se facă în perspectiva unei învățături clare despre Biserică. O înțelegere corectă a teologiei şi practicii misionar-pastorale de azi cere în primul rând o aplicare a eclesiologiei. Acolo unde teologia şi practica misionară şi pastorală nu sunt exercitate în conformitate cu doctrina eclesiologică şi cu spiritualitatea liturgică, ele riscă să fie deformate şi să devină ineficiente. Prin urmare, teologia şi practica misionară va urmări organizarea, reconstituirea şi consolidarea parohiei, ca imagine concretă a Bisericii la nivel local, în aşa fel încât parohia să devină o comunitate liturgică, spirituală şi socială în contextul lumii de azi ca mare forță mărturisitoare locală.

Există o analogie între proiectul parohial şi planul pe care îl are Dumnezeu cu Biserica în care vrea să adune întreaga omenire. Intenția şi iconomia parohiei trebuie să coincidă cu intenția şi iconomia Bisericii în planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii. De aceea parohia trebuie să aibă o orientare eclesiologică fundamentală. Învățătura despre Biserică şi despre Taine determină aşadar viziunea despre parohie, viața parohială precum şi despre mijloacele şi scopul activității misionar-pastorale. Preotul este trimis în parohie nu să presteze slujbe religioase pentru indivizi, ci să adune şi să compună o comunitate creştină autentică în jurul altarului, folosindu-se de toate mijloacele misionare,

4 *Ibidem*, p. 79.

5 *Ibidem*, pp. 80-81.

liturgice şi pastorale. Parohia nu este o cooperativă de prestație de servicii şi intervenții religioase, ci o comuniune de persoane în unitate de credință, spiritualitate sacramentală, etică şi slujire, în frunte cu preotul. Ea este o instituție care realizează în timp şi spațiu trupul lui Hristos[6].

Vorbind despre Biserică, adică despre comunitatea celor încorporați în Hristos prin Botez, Mirungere şi Euharistie, Apostolul Pavel o defineşte ca fiind trupul lui Hristos: *„pe El l-a dat peste toate Cap Bisericii care este trupul Său, plinătatea Celui Ce pe toate întru toți le plineşte"*(Ef 1, 22-23; 5, 23), *„El este Capul trupului, al Bisericii"* (Col 1, 18), *„iar voi sunteți trupul lui Hristos şi mădulare fiecare în parte"*(1 Co 12, 7). *„Că după cum într'un singur trup avem multe mădulare şi mădularele nu au toate aceeaşi lucrare, tot aşa şi noi, cei mulți un trup suntem în Hristos şi fiecare suntem mădulare unii altora, având însă daruri felurite, după harul ce ni s'a dat"*(Rm 12, 4-6).

Identitatea creştină se defineşte deci prin a fi membru al trupului lui Hristos, al Bisericii. Aceasta este o temă principală a teologiei pauline (Rm 6, 13-13; Ga 3, 37; Col 2, 11-12) care nu este altceva decât o dezvoltare, pentru nevoi pastorale şi misionare, a teologiei expusă în Faptele Apostolilor, în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt şi întemeierea văzută a Bisericii la Cincizecime. „Aici persoana şi comunitatea apar deodată, concomitent, revelând şi dând viață comuniunii cu Dumnezeu - Sfânta Treime"[7].

Definind Biserica creştină ca fiind «trupul lui Hristos», Apostolul Pavel afirmă că identitatea creştinului reflectă şi dă viață unei relații, derivă deci dintr'un act de comuniune. Comuniunea personală cu Dumnezeu şi comuniunea credincioşilor sunt realități concomitente şi complementare.

6 Idem, *Eclesiologia pastorală*, în „Studii Teologice", XXXI, 1979, nr. 1-4, pp. 316-323.

Identitatea creştinului se naşte, se afirmă şi se dezvoltă în comuniunea trupului lui Hristos şi anume în vederea «zidirii» acestui trup înlăuntru şi în afară. Realizarea istorică a acestei comuniuni are loc la pogorârea Duhului Sfânt, căci în prezența şi lucrarea Duhului Sfânt credința personală şi credința comunității sunt realități inseparabile, ele se afirmă şi se susțin reciproc. Acelaşi Duh Sfânt este prezent în contextul personal şi comunitar în acelaşi timp[8].

Cea dintâi condiție şi calitate a identității creştinului o constituie încorporarea în comunitate prin primirea Evangheliei şi a Sfintelor Taine şi participarea totală la viața acesteia. Fără unitatea prealabilă în Hristos, realizată prin propovăduirea Bisericii şi primirea Sfintelor Taine – *„câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați şi îmbrăcat"* (Ga 3, 27) – o comunitate de credincioşi ar putea fi o asociație voluntară religioasă, dar nu o Biserică. Fără angajarea activă în Biserică, creştinul îşi pierde identitatea, sau în tot cazul acesta rămâne numai ca virtualitate nedezvoltată, putând fi distorsionată şi purtată *„de orice vânt de învățătură încoace şi încolo prin viclenia oamenilor, prin meşteşugul lor de a atrage în rătăcire"*(Ef 4, 14).

Biserica este organul în care se realizează mântuirea subiectivă a omului prin harul Duhului Sfânt Care se revarsă în Biserică prin trupul îndumnezeit al lui Hristos. Prin energiile Duhului Sfânt, Biserica păstrează o relație fundamentală cu Hristos, Care coboară spre credincioşi şi se înalță cu credincioşii către Sfânta Treime, pentru ca aceştia să se îndumnezeiască prin Biserică. Învățătura ortodoxă despre mântuirea în Biserică presupune o

7 Idem, *Destinul Ortodoxiei*, Ed. IBMBOR, Bucureşti,

dublă relație a omului cu Dumnezeu în Iisus Hristos; pe de o parte Hristos coboară în adâncul ființei umane, în adâncurile ontologice ale credinciosului, a omului care a devenit membru al Bisericii, dar pe de altă parte, El rămâne mereu deasupra Bisericii, pentru a atrage pe credincioşi la comuniunea cu Dumnezeu şi cu semenii. Prin coborârea lui Hristos în inima sa, credinciosul are un centru de gravitate propriu, fiindcă este persoană după chipul lui Dumnezeu (Fc 1, 27). Dar nu este vorba de un centru de gravitate închis în el însuşi, ci un centru care deschide omul în Hristos al slavei spre nemărginirea dumnezeiască şi spre perspectivele de infinită dragoste, înțelegere şi comuniune cu semenii, astfel ca Biserica să devină o expresie a comuniunii mai presus de fire a Sfintei Treimi în care persoanele divine îşi păstrează identitatea, dar trăiesc una prin alta în virtutea iubirii şi dăruirii reciproce întreolaltă[9].

Spiritualitatea ortodoxă se traduce cu „viața în Hristos", de aceea pastorala se concentrează în mod necesar asupra prezenței lui Hristos în Tainele Bisericii, sursa din care se «hrăneşte» orice comunitate creştină. Baza trinitară a credinței şi fundamentul euharistic al Bisericii constituie două din liniile de forță ale Ortodoxiei.

Spiritualitatea ortodoxă cu toate elementele ei, inclusiv actul convertirii personale şi primirea Tainelor de inițiere este o viață de comuniune înlăuntrul unității trupului lui Hristos[10]. În ziua Pogorârii Duhului Sfânt, apostolii propovăduiesc cu putere pe Hristos Cel răstignit, înviat şi înălțat şi mulți dintre cei prezenți în Ierusalim *„auzind acestea au fost pătrunşi la inimă şi au zis către Petru şi ceilalți apostoli: Bărbați, frați ce să facem? Şi Petru le-a zis: Pocăiți-vă şi fiecare din voi să se boteze în numele lui Hristos spre iertarea*

1989, p. 342.

păcatelor voastre, şi veți primi darul Duhului Sfânt… Drept aceea cei ce i-au primit cuvântul s'au botezat şi în ziua aceea s'au adăugat ca la trei mii de suflete. Şi stăruiau în învățătura apostolilor şi în părtăşie, în frângerea pâinii şi în rugăciuni" (FA 2, 37-42). De aceea teologia ortodoxă a subliniat totdeauna cu rigoare centralitatea adunării liturgice locale, parohia, comunitatea de bază a Bisericii locale.

Parohia în sens biblic al cuvântului înseamnă a «conlocui», a fi împreună în comunitate. Această conlocuire este de natură sacramentală deoarece Duhul Sfânt însuşi, a cărui lucrare specifică este comuniunea, creează structura indispensabilă oricărei comunități creştine. Biserica nu este deci o asociație voluntară, ci ea este inclusă ca sacrament, ca organ al comuniunii în iconomia mântuirii, având ca model pe Dumnezeu - Sfânta Treime, reflectând deci comuniunea intratrinitară[11].

Prin Taina Botezului omul se desparte de trecutul său şi se naşte la viața cea nouă în Hristos; el intră în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii ca membru al Bisericii. Botezul face din cel botezat o «făptură nouă» prin întemeierea unei noi relații cu Dumnezeu şi cu semenii: *„Dacă cineva este în Hristos el este o făptură nouă; cele vechi au trecut; iată toate s'au făcut noi"* (2 Co 5,17). Viața cea nouă nu este ceva static, definitiv, ci un proces permanent de a fi autentic, de a creşte împreună cu Hristos, întru «asemănarea» Sa în comuniune cu El .Odată sădit împreună cu Hristos, în Taina botezului (Rm 6, 5), creştinul se angajează în lupta spirituală continuă „până ce Hristos va lua chip în noi"(Ga 4, 19). „Dar dacă omul este chemat la o viață de luptă personală pentru menținerea şi creşterea relației cu

8 Ibidem.

9 Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Ortodoxie şi*

Hristos, pentru întărirea sa ca persoană liberă de pasiunile comune ale unei naturi căzute, aceasta nu înseamnă că este chemat la o existență individualistă. Dimpotrivă, forma de existență în comuniune, în care fiecare creşte în originalitatea dăruirii sale, pe măsură ce se dăruieşte şi potrivit darului deosebit primit, sau se pune pe sine cu totul în slujba celorlalți. Căci ridicarea din moarte a omului vechi, a celui ce se botează, la starea de viață adevărată a omului nou, în relație personală de răspundere cu Hristos, e o ridicare la activarea concretă a acestei răspunderi în raporturile cu ceilalți oameni şi în mod deosebit față de comunitatea celor ce constituie Biserica, trupul comunitar al Domnului. A se alipi de Hristos înseamnă a deveni mădular al Lui în corpul Bisericii, a se zidi ca o piatră vie în locaşul Domnului (1 Ptr 2, 5), pe temelia apostolilor, având aceeaşi credință, aceeaşi viețuire, străbătută de acelaşi Hristos, în aşa fel ca în toți să locuiască şi să se vadă acelaşi chip al lui Hristos, deşi prin fiecare, Hristos Se arată în împlinirea unei slujiri conforme darului Său”[12].

În Taina Mirungerii, cel botezat primeşte harul Duhului Sfânt care îl ajută să crească în viața cea nouă. Prin aceasta se inaugurează pentru creştini o continuă conlucrare cu Duhul Sfânt pentru dezvoltarea vieții celei noi, a vieții de comuniune începută prin Botez. ,,Cel ce îi pecetluieşte pe cei botezați cu Duhul Său este Hristos Însuşi prin mâna episcopului sau a preotului, adâncind şi îmbogățind darurile Duhului Sfânt şi încorporarea omului în Hristos ca mădular al Bisericii Sale”.

Iar în Taina Euharistiei creştinul reînnoieşte permanent această comuniune. ,,Dacă mirungerea dă puterea dezvoltării vieții celei noi în Hristos primită prin Botez, prin

contemporaneitate, Ed. Diogene, Bucureşti, 1996, p. 69.

Euharistie se desăvârşeşte această viață de unire deplină cu Hristos, sau cu Biserica”. ,,Euharistia implică în ea puterea morții depline față de existența separată de Dumnezeu, începută prin Botez şi dezvoltată prin Mirungere”[13]. În Euharistie, omul renăscut în Hristos şi întărit prin Duhul Sfânt se uneşte cu Hristos, care moare la sfârşitul activității Sale, pentru a învia la viața eternă. Euharistia sădeşte astfel în noi puterea pentru a preda total existența noastră lui Dumnezeu spre a o primi umplută de viața Lui eternă, asemenea lui Hristos, prin înviere. ,,*Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu are viață veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua de apoi. Căci Trupul Meu este adevărată mâncare şi Sângele Meu adevărată băutură. Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el”* (In 6, 54-56). ,,Nu numai moartea omului vechi în Botez este o uitare a omului din trecut, ci şi repetatele morți tainice de după aceea, trăite prin repetatele împărtăşiri. Prin fiecare producem o discontinuitate cu starea noastră trecută, lăsându-ne spre o alta nouă, superioară, conform epectazelor Sfântului Apostol Pavel (Flm 3, 14) şi Sfântului Grigorie de Nysa”[14]. În mod principal Euharistia se dă pentru viața de veci ,deci pentru ridicarea deasupra vieții pământeşti. ,,Dar planul vieții eterne nu se suprapune numai planului vieții pământeşti reînnoite, ci se interferează cu acesta şi amândouă se susțin reciproc. De aceea Euharistia nu se dă numai la sfârşitul vieții pământeşti, sau după deplina ei consolidare în bine. Viața eternă, sau Hristos cu viața Lui eternă, întăreşte nu numai ca perceptivă, ci şi ca arvună, mişcarea vieții noastre pământeşti spre ea, susținând prin aceasta în ea înnoirea în curăție şi virtuți, Euharistia fiind

10 Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Eclesiologia pastorală*, p. 317.

11 Ibidem.

astfel şi un ajutor pentru ca viaţa noastră pământească să înainteze spre viaţa de veci”[15]. În acest sens, Euharistia este hrana poporului lui Dumnezeu, Biserica, ,,merinde pe calea vieţii veşnice”, în pelerinajul ei spre lumea viitoare, Împărăţia lui Dumnezeu.

Unirea deplină în care ne atrage Hristos cu Sine în Taina Euharistiei înseamnă şi o unire a noastră cu ceilalţi credincioşi, în care se prelungeşte Hristos cu acelaşi Trup al Său. De aceea Euharistia este şi actul de realizare şi sporire continuă a unităţii depline a Bisericii, ca trup extins al lui Hristos, desăvârşind în acest sens lucrarea începută prin Botez şi Mirungere. Căci Hristos susţine aceeaşi mişcare, în toţi cei ce participă la Euharistie, spre unirea cu El şi întreolaltă, încât ei nu-şi mai despart, dacă aduc şi aportul voinţei lor, interesele, gândurile şi simţurile. Cei ce se împărtăşesc împreună se află deja într’o unitate de credinţă. De aceea încă înainte de anaforaua liturgică, toţi credincioşii spun prin vocea preotului: ,,să ne iubim unii pe alţii, ca într’un gând să mărturisim” şi apoi rostesc împreună Crezul. La sfârşitul Liturghiei, se împărtăşesc împreună pentru sporirea acestei unităţi[16]. În *Învăţătura celor doisprezece Apostoli* se cere lui Dumnezeu ca cei ce se împărtăşesc să se unească asemenea boabelor de grâu ce s’au unit în pâinea euharistică: ,,După cum această pâine frântă era împrăştiată pe munţi şi fiind adunată a ajuns una, tot aşa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăţia Ta”[17]. Iar în rugăciunea din Liturghia Sfântului Vasile cel Mare de după prefacerea darurilor şi înainte de împărtăşire, preotul cere în numele tuturor: ,,Iar pe noi pe toţi, care ne împărtăşim dintr’o pâine şi un potir, să ne uneşti unul cu altul prin împărtăşirea aceluiaşi Sfânt Duh”.

12 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*

De altfel prin toate Tainele este susţinută menţinerea şi creşterea credinciosului ca membru al trupului lui Hristos. Prin Taina Mărturisirii în care Dumnezeu iartă păcatele celui ce o primeşte cu pregătirea cuvenită, se reface comuniunea lui cu Dumnezeu, dar şi cu semenii, căci orice păcat înseamnă o îndepărtare de la această comuniune. Iertarea reciprocă şi împăcarea cu semenii este o condiţie pentru ca Dumnezeu să ne dea iertarea ultimă, aşa cum cerem de fapt în rugăciunea Tatăl nostru: ,,şi ne iartă nouă greşalele noastre precum şi noi iertăm greşiţilor noştri”(Mt 6, 12; vezi şi Mt 6, 14-15; 5, 23-26; Parabola celor doi datornici, Mt 18, 23-35; etc).

Cu toate că Tainele au o adresă personală, subiectul Tainei fiind o persoană particulară, totuşi ele sunt acte în care este angajată însăşi Biserica. Botezul sau Cununia, de exemplu, sunt mai mult decât consacrarea unei decizii personale, respectiv convertirea sau căsătoria. Tainele sunt evenimente eclesiale, sărbători ale Bisericii, care se bucură că fiii săi duhovniceşti se înmulţesc în număr prin Botez, se sfinţesc prin Mirungere, se îndumnezeiesc prin Împărtăşanie, se consacră prin Hirotonie, se împacă prin Mărturisire, se unesc prin Cununie, se vindecă prin Maslu. Întreaga teologie liturgică patristică insistă asupra faptului că prezenţa lui Hristos în Tainele Bisericii constituie sursa vieţii şi unităţii spirituale, personale şi comunitare[18].

Toată lupta spirituală a creştinului, susţinută de harul Tainelor, constă în a înlătura şi învinge tot ceea ce îl poate rupe de Biserică, în a nu comite acte de despărţire, ci de a rămâne şi creşte în comuniunea acesteia. În viziunea Apostolului Pavel, întregul program misionar şi pastoral se concentrează şi vizează ,,zidirea trupului lui Hristos” (Ef 4, 12). Acest program este împotriva oricărei forme de

Ortodoxă, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1978, vol. 3, p. 57.

individualism şi sectarism.

Aşadar, rolul preotului este acela de a folosi toate mijloacele liturgice, catehetice, misionare şi pastorale potrivit sensului şi finalității lor eclesiale, adică pentru a face ca fiecare credincios să «crească», ca membru al trupului lui Hristos, care se realizează în mod concret în comunitatea parohială. Ținta tuturor acțiunilor misionare şi pastorale este în primul rând de a crea o atitudine liturgică şi comunitară în rândul credincioşilor, atitudine care decurge din apartenența lor la Biserică. Viața spirituală, evlavia şi libertatea personală, nu este stingherită prin aceasta, ci abia în contextul ei eclesial poate fi exercitată şi dezvoltată. Contextul vieții creştine particulare este comunitatea liturgică. Fără acest context, creştinul îşi pierde punctul său de referință şi chiar propria lui identitate. Acelaşi lucru se poate spune şi despre parohie. O parohie care prin orientarea ei misionară şi pastorală nu se încadrează în orizontul larg al eparhiei, şi prin aceasta al Bisericii naționale şi universale, tinde să comită un act de schismă.

Există câteva elemente fundamentale care descriu natura parohiei: ea este o unitate spirituală; o adunare de cult văzută, fizică, locală; implică reciprocitate reală între slujirea sacerdotală a preotului şi slujirea harismatică a credincioşilor; exercită o dublă mişcare de chemare şi trimitere[19].

Din punct de vedere al vieții creştine, parohia este unitatea sau partea componentă cea mai mică a Bisericii locale, adică comunitatea bisericească în care lucrează harul lui Dumnezeu prin slujitorii Lui şi în care trebuie să

13 Ibidem.

14 *Ibidem*, pp. 82-83.

se integreze orice creştin, pentru a face parte din Biserică şi a dobândi mântuirea.

Parohia nu este deci o simplă unitate administrativă sau geografică, o circumscripție bisericească sau o grupare de oameni care urmăreşte anumite interese; ea constituie în primul rând o unitate spirituală, o familie de credincioşi în sânul căreia se realizează de fapt mântuirea şi ai cărei membri sunt uniți prin identitatea credinței şi a vieții religioase, fiind grupați în jurul unui altar sau al unei biserici şi al aceluiaşi slujitor. În cadrul restrâns al parohiei se desfăşoară de fapt lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos în lume, prin puterea Duhului Sfânt, Care lucrează prin slujitorii Săi, după cum se desfăşoară în cadrul mai larg al eparhiei, sub conducerea episcopului.

Ca formă şi componentă a Bisericii locale, parohia este un organism colectiv alcătuit din mai mulți membri: preot şi credincioşi de ambele sexe şi de toate vârstele. Capul văzut al acestui organism şi în acelaşi timp conducătorul lui responsabil este preotul paroh ca unul care, în virtutea Tainei hirotoniei, este slujitor şi organ al Mântuitorului Iisus Hristos şi reprezentant al comunității înaintea lui Dumnezeu. Din punct de vedere canonic el primeşte această putere de la episcopul eparhiei din care face parte şi sub conducerea şi ascultarea căruia lucrează în parohie. Ca trimis al lui Hristos (In 20, 21-23) el are misiunea şi datoria de a vesti Evanghelia, de a preda învățătura Bisericii, de a săvârşi Sfintele Taine şi a oficia sfintele slujbe şi de a îndruma credincioşii pe calea mântuirii (Mt 28, 19-20). În această calitate el este cel care inițiază, şi coordonează toate mijloacele şi metodele indicate pentru binele şi progresul spiritual al parohiei răspunzând de soarta acesteia pe plan religios. El este părintele spiritual al enoriaşilor săi, deopotrivă interesat şi răspunzător pentru mântuirea tuturor, obligat să le poarte de grijă cu dragoste tuturor,

fără nici un fel de deosebire.

Prin preot se asigură şi se întreține legătura credincioşilor cu Biserica şi cu Capul ei nevăzut, Hristos Mântuitorul.

Dacă preotul este conducătorul văzut al acestei comunități parohiale, membrii ei sunt credincioşii de ambele sexe. Prin Botez, Mirungere şi Euharistie, orice om devine mai întâi creştin şi membru al unei parohii; prin parohie se integrează în eparhia respectivă, condusă de episcop, iar prin aceasta se încorporează în acest mare trup tainic al Mântuitorului, care este Biserica universală. Membrii oricărei parohii sunt foarte diferiți între ei, ca vârstă, stare materială, nivel cultural etc. Dar, ceea ce-i uneşte este lucrarea Duhului Sfânt, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: *„noi toți într'un Duh ne-am botezat pentru ca să fim un singur trup"* (1 Co 12, 13). Deşi formată din membri sau persoane cu individualități distincte, parohia se constituie ca o comunitate unitară a credincioşilor, unită prin viața în Hristos, prin unitatea Duhului, a învățăturii de credință, a cultului prin care se împărtăşeşte harul şi susține viața spirituală a tuturor membrilor ei, prin legătura frățească a iubirii creştine, prin unitatea de conducere, dar mai ales prin Sfânta Euharistie, pentru că toți care se împărtăşesc din acelaşi pahar şi din aceeaşi pâine devin „un singur trup"(1 Co 10, 16-17)[20].

Ca să fie o adevărată realitate spirituală, un organism unitar şi viabil, parohia trebuie să fie formată din credincioşi care se integrează în chip conştient şi activ în viața parohiei. Din acest punct de vedere preotul este dator să atragă şi să mențină în sfera de influență a harului divin şi a Bisericii pe toți membrii parohiei şi să-i trateze ca pe colaboratorii

15 *Ibidem*, p. 83.

16 *Ibidem*, p. 91.

conştienți ai lucrării Duhului. Pentru aceasta, reciprocitatea dintre slujirea sacerdotală a preotului şi slujirea harismatică a credincioşilor este esențială în viața şi activitatea parohiei. Preoția sacramentală, primită prin Taina hirotoniei săvârşită de episcop constituie o misiune şi o slujire distinctă şi unică, dar ea nu se exercită ca o slujire autonomă. Preotul este preot în unitate reală, vizibilă, cu parohia sa, după cum credincioşii sunt membri ai Bisericii numai în unitate cu preotul lor. În acest sens ei sunt şi ajutători şi colaboratori ai preotului. Prin Tainele de inițiere – Mirungere, Botez şi Euharistie – toți devin membri ai trupului lui Hristos, care este Biserica, fiecare având darul său propriu şi slujirea sa unică, misiunea sa personală. Toți sunt chemați să participe împreună la „zidirea trupului"(Ef 4, 16), fiind numiți ajutători şi colaboratori ai lui Dumnezeu. În acest sens parabola talanților (Mt 25, 14-30) are o importanță eclesiologică si misionar-pastorală deosebită: *„Aceasta este asemenea unui om care plecând departe, şi-a chemat slugile şi le-a încredințat avuția sa: unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui, şi a plecat"*. Comunitatea este aşadar în posesia unei mari diversități de slujiri, de daruri şi vocații care trebuie să fie exercitate în mod real. Acestea se exercită, desigur, numai prin raportarea la preoți şi episcopi ca astfel să existe o coerență între toate slujirile Bisericii, care funcționează numai împreună. Căci Biserica este o comunitate care există ca un organism armonios cu slujiri care depind una de cealaltă. Biserica este legată de Hristos, Capul ei, numai prin ascultarea şi mărturia

17 *Scrierile Părinților Apostolici*, PSB, 1, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1979, p. 29.

18 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Eclesiologia pastorală*, p. 320.

19 Idem, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*, p. 47.

autentică a tuturor credincioşilor.

Preotul şi parohia trebuie să fie într'o stare permanentă de dialog reciproc şi co-slujire. Acesta nu numai în direcția membrilor luați individual, ci şi în direcția grupurilor parohiale.

Aşadar apostolatul mirenilor face parte dintr'o pastorație activă, în care preotul trebuie să includă pe toți membrii parohiei. Există pe lângă responsabilitatea specifică a preotului o responsabilitate de ansamblu, care se realizează în mod solidar, fiecare având locul şi slujirea sa în aceasta.

Orientarea liturgică a parohiei

Cu toate că parohia nu este o asociație voluntară de credincioşi – unitatea ei fiind în primul rând de natură sacramentală – întrunirea fizică într'un anumit timp şi loc este decisivă pentru viabilitatea ei. Parohia este o comunitate văzută care se adună pentru cultul public – de mulțumire, de invocare şi de laudă – în prezența lui Hristos: *„Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor"* (Mt 18, 20). Parohia viază, în primul rând , prin această adunare de cult a celor răspândiți şi separați, „într'un singur trup", văzut, fizic „spre a fi locaş sfânt întru Domnul" (Ef 2, 21). Unitatea reală a parohiei a fost asigurată totdeauna de credincioşii care participă la cultul public.

În întreaga istorie a Ortodoxiei, predania credinței s'a făcut pe cale orală, de la comunitate la comunitate. Tradiția, adică păstrarea, trăirea şi comunicarea credinței şi a spiritualității de la o generație la alta se asigură

20 Pr. prof. dr. Ene Branişte, *Parohia-cadrul normal de*

numai înlăuntrul comunității liturgice. Fără Liturghie, fără comunitatea parohială, Biserica nu poate să asigure continuitatea vie şi creatoare a credinței. Credinciosul mărturiseşte credința, o trăieşte şi şi-o păstrează curată numai ca membru al unei comunități de cult. Căci în cult se mărturiseşte, se trăieşte şi se susține credința, atât a comunității ca întreg cât şi a fiecărui membru al comunității. În acest sens Sfântul Ignatie Teoforul scrie Efesenilor: *„sunteți aşadar, cu toții şi tovarăşi de drum şi purtători de Dumnezeu şi purtători de temple şi purtători de Hristos şi purtători de cele sfinte, în toate împodobiți cu poruncile lui Iisus Hristos"* [21].

Încă de la începutul Bisericii, creştinii s'au adunat într'un loc, în zi de duminică, să comemoreze învierea Domnului şi să celebreze a doua Sa venire, săvârşind Taina Euharistiei, instituită de El Însuşi. În *Epistola lui Barnaba*, scrisă la sfârşitul secolului I, se spune: „De aceea, sărbătorim cu bucurie ziua a opta, după sâmbătă, în care Hristos a înviat şi după ce S'a arătat S'a înălțat la ceruri" [22], iar *Învățătura celor doisprezece Apostoli* îndeamnă: „Când vă adunați în duminica Domnului, frângeți pâinea şi mulțumiți, după ce mai întâi v-ați mărturisit păcatele voastre, ca jertfa voastră să fie curată" [23]. „Prin întreg cultul, dar mai ales prin citirile din Vechiul şi Noul Testament, de la Vecernie, Utrenie şi Liturghie, Biserica face un fel de restituire permanentă a istoriei mântuirii, care s'a consumat odată pentru totdeauna" [24]. În Sfânta Liturghie se actualizează mereu istoria mântuirii, atât pentru întreaga

trăire a vieții creştine, în: „Îndrumări misionare", Coordonator Pr. prof. dr. Dumitru Radu, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1986, pp. 751-758.

21 Sfântul Ignatie Teoforul, *Către Efeseni*, IX, 2, în Scrierile

comunitate, cât şi pentru fiecare credincios în parte. Credinciosul beneficiază de această actualizare a istoriei mântuirii numai ca membru al comunității liturgice.

Deoarece în Sfânta Liturghie se restituie şi se actualizează continuu istoria mântuirii, s'a putut spune pe drept cuvânt că comunitatea liturgică „poartă în memoria sa istoria mântuirii neamului omenesc", ea „este purtătoarea Evangheliei Noului Testament, având un rol crucial în transmiterea, interpretarea şi apărarea credinței"[25].

În cult, în general, şi în special în Sfânta Liturghie, Hristos Cel răstignit, înviat şi înălțat este prezent şi lucrător, în Duhul Sfânt (Mt 28, 20; In 14, 6) în diferite grade şi moduri şi ne uneşte cu El în însăşi misiunea, jertfa şi învierea Sa. De aceea cultul constituie energia care mişcă Biserica în devenirea ei misionară. Prin cult mesajul biblic pătrunde în ritmul vieții de toate zilele a creştinului. Întreaga viață parohială trebuie să fie pătrunsă de dinamica proprie Liturghiei. Ritmul vieții parohial este impus de ritmul liturgic. Se remarcă două mişcări în Liturghie, una centripetă, de revenire, din lume, a comunității, şi alta centrifugă, de ieşire în lume. Adunarea, adică revenirea în sine a comunității pentru săvârşirea cultului se face pentru unirea cu Hristos prin împărtăşirea de harul Său în cult. În actul liturgic creştinii sunt pe de o parte traşi din lume pentru că nu sunt din lume, pe de altă parte ei sunt trimişi în lume, deoarece lumea trebuie să se sfințească prin ei. În cult creştinii se sfințesc şi primesc puterea pentru a deveni martori ai lui Hristos şi ai Evangheliei Sale în lume. Cu aceasta ei se răspândesc în lume ca martori ai Evangheliei, nu pentru a rămâne în lume ci pentru a

Părinților Apostolici, PSB, 1, p. 160.

DINAMICA MISIONARĂ ŞI ORGANIZAREA PAROHIEI

Misiunea şi pastorația, atât a celor botezați cât şi la cei ce n'au primit cuvântul Evangheliei, se face în şi prin comunitățile creştine autentice. Preoții n'au dreptul să facă din misiunea lor o preocupare secundară. Ei trebuie să folosească toate mijloacele şi ocaziile misionare şi pastorale pentru ca parohia să devină o comunitate vie, o comunitate mărturisitoare la nivel local. Poporul dreptcredincios trebuie antrenat să ia parte activă la păstrarea şi transmiterea credinței şi tradiției creştine pentru întreaga societate.[1]

Pentru aceasta, biserica, în sens de locaş de închinare, trebuie să se afle în centrul comunității. Problemele misionare şi pastorale sunt mai acute în oraşele mari unde n'a fost posibilă construirea de locaşuri de cult pe măsura extinderii oraşelor. În felul acesta s'a creat mentalitatea creştinilor anonimi care sunt uşor atraşi de diferite mişcări evanghelice parabisericeşti sau sectare, dacă nu cad cu totul în indiferentism religios.

Este nevoie de aceea să construim cât mai multe locaşuri de cult, mai ales în marile oraşe, şi peste tot acolo unde lipsesc asemenea locaşuri adecvate exigențelor zilelor noastre, ca să avem posibilitatea să creăm în jur adevărate comunități creştine mărturisitoare. În zadar ne plângem de prozelitismul agresiv împotriva Bisericii noastre sau de înstrăinarea oamenilor de

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, p. 70.

Biserică dacă nu reuşim să ridicăm în calea acestora bariera solidarității şi comuniunii dintre credincioşii noştri.[2] Numai prin aceste comunități vom putea ajuta omul să iasă dintr'o spiritualitate individualistă neadecvată idealului creştin sau din indiferentismul religios. Pentru a ajuta omul să descopere adevăratul sens al vieții creştine, misiunea şi pastorația trebuie exercitate în aşa fel ca să ajute omul să depăşească dualismul dintre viața privată şi viața socială, iar comunitățile parohiale să fie un loc în care credincioşii se roagă şi celebrează împreună, găsesc sprijin în necazuri şi simt o adevărată solidaritate frățească. Separarea între spiritualitatea privată şi cea socială stă în centrul secularizării şi sectarismului. Prin urmare, trebuie depăşită această neînțelegere fundamentalistă, căci spiritualitatea şi morala creştină nu fragmentează existența umană în domenii izolate, ci are în vedere totalitatea ei. Problemele sociale sunt în cele din urmă şi probleme spirituale.[3] Cei credincioşi trec la alte culte de obicei pentru că ceva din viața parohiei în care trăiesc nu-i satisface şi acest ceva este tocmai acest duh de comuniune şi solidaritate înafara serviciului liturgic.[4]

Omului de astăzi care, din multe cauze suferă de însingurare şi caută o comuniune reală şi sinceră care poate să se opună tentațiilor egoismului şi individualismului, comunitatea parohială trebuie să-i ofere spațiul acestei comuniuni. Ea trebuie să-şi îndeplinească rolul de a restaura comuniunea între oameni, oferind o mărturie concretă de comuniune adevărată, care poate fi găsită numai în mijlocul acelora care cred în Dumnezeu, Cel Ce S'a întrupat pentru a intra în comuniune deplină cu oamenii. Oferind această comuniune, comunitatea parohială mărturisitoare

2 Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Hristos, Biserică, Societate.*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1998, p. 8.

3 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa,* p. 76.

4 Mitropolit dr. Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică,*

poate aduce omul în comuniune cu Dumnezeu întrucât acesta intră în comuniune cu cei ce cred în El. Creştinismul prezintă interes real pentru omul de astăzi în măsura în care prezintă mesajul lui Dumnezeu personal şi iubitor, Care singur poate salva omul pentru veşnicie, comunicându-i viața şi o iubire eternă cum nu i-o pot oferi nici bunurile materiale, nici ideologiile moderne şi nici religiile orientale impersonale. Şi face aceasta întrucât îl ajută pe om să trăiască aici şi acum prezența anticipată a acestei iubiri în comunitatea Bisericii, în comunitatea celor credincioşi.[5]

Nu este recomandat să se împartă sau să se gradeze preoția în diferitele ei funcții spunând că una este mai importantă decât celelalte. Toate sunt necesare. Toate alcătuiesc împreună o unică slujire. Desigur, Liturghia este actul central al slujirii. Tendința de a da o atât de mare importanță asistenței sociale încât se acordă o prea mică importanță slujirii liturgice duce la un laicat care nu este deloc implicat în viața liturgică a Bisericii. Dacă se ajunge ca umanitarismul să înlocuiască slujirea liturgică a Bisericii, atunci el devine o slujire a creaturii, în loc de slujire a lui Dumnezeu.[6] Aceasta este o viziune greşită deoarece nu-l putem sluji cu adevărat pe aproapele până nu-l slujim mai întâi pe Dumnezeu, ajutându-l prin aceasta pe aproapele să intre şi el în această slujire. Faptul că există astăzi în parohiile noastre un număr atât de mare de creştini care nu participă la viața liturgică a Bisericii se datoreşte în parte neglijării unei propovăduiri adecvate, care să evidențieze clar pentru oameni taina mântuirii în Hristos.

Oficiind regulat slujbele bisericeşti, încheiate cu o propovăduire adecvată, preotul va fi de real folos comunității credincioşilor, chiar dacă aceştia nu vor putea, datorită programului de muncă încărcat să participe la utrenii şi vecernii.

în lume, acasă, Sibiu, 1996, p. 96.

5 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Witness Through Holiness of Life*, in: Martyria- Mission. The Witness of the Orthodox

Acolo unde Sfânta Liturghie este oficiată cu evlavie, în aşa fel ca ea să fie înţeleasă de toţi credincioşii, încheiată cu o predică adecvată, care pune în relaţie istoria mântuirii universale cu istoria mântuirii personale, ea are puterea să adune comunitatea mesianică a credincioşilor activi care-şi găsesc centrul vieţii în Liturghie.

Activitatea misionară şi conducerea pastorală trebuie înţeleasă în contextul iubirii mântuitoare a lui Dumnezeu şi a Bisericii lui Hristos pentru omenire, iubire care este adesea ignorată sau greşit înţeleasă. Taina întrupării Domnului are ca scop eliberarea omului din robia faţă de sine însuşi şi transfigurarea lui prin har. De aceea, primul pas spre câştigarea acestui impact al credinţei este accentuarea faptului că întruparea Fiului lui Dumnezeu, patimile, răstignirea, învierea şi înălţarea Sa sunt în relaţie directă cu propria noastră condiţie. Viaţa creştină implică mai mult decât simpla luare la cunoştinţă a binefacerilor pentru mântuire a vieţii, morţii şi învierii lui Hristos.[7] Noul Testament ne arată că Iisus Hristos Cel înviat este «pârgă» a celor adormiţi (1 Co 16, 20). Prin credinţă, istoria personală a credinciosului este convertită în istoria personală a lui Hristos. În această convertire, participarea la Liturghie şi extinderea comuniunii experiată în ea la viaţa de toate zilele, într'un cuvânt, realizarea unei comuniuni autentice cu centrul în Dumnezeu, are rol important. Liturghia este anume instituită de Mântuitorul Iisus Hristos şi săvârşită pentru a crea mediul în care este cu putinţă exprimarea cultică şi publică a credinţei unei comunităţi creştine. Această credinţă, celebrată în Liturghie, trebuie apoi concretizată în viaţa personală şi socială. Căci convertirea personală înseamnă un angajament moral disciplinat pe calea însemnată de Hristos în poruncile Sale evanghelice. Nimeni nu poate să slujească la doi domni (Mt 6, 24), de aceea urmarea lui Hristos, trăirea după chipul Lui este singura atitudine autentică a creştinului. Orice segmentare

Churches Today, ed. by Ion Bria , WCC, Geneva, 1980, p.48.

6 Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire*, p. 53.

a ciclului credinţei: mărturisire, celebrare, practicare duce la o ruptură a spiritualităţii creştine.[8]

Lumea actuală îşi trăieşte temporalul şi este nemulţumită. Există o teamă şi o angoasă constantă, o insecuritate şi un vid spiritual. Mulţi se opresc şi rămân în senzualul de diferite forme, în deşertăciune şi coruptibilitate. Dezorientaţi, se întorc spre Biserică. Fără absolut, ca linie de referinţă în viaţa aceasta pământească, nu putem afla un sens. Plăcerile lumeşti nu ne dau acest sens al vieţii. De aceea ne întoarcem spre cei de lângă noi, care mărturisesc prin viaţa lor ideea absolutului, pe Dumnezeu, chiar dacă ei, ca persoane sunt fragili şi nevrednici. Ne întoarcem la Biserică şi la preoţi, care mai mult decât alţii pot arăta prin slujirea lor, că în ciuda tuturor contrariilor, noi putem trăi cu credinţă şi speranţă, pe acest pământ, în mijlocul tuturor deziluziilor, necazurilor şi greutăţilor.

Eşecul înregistrat în viaţa modernă – bazată mai mult pe valori materiale decât spirituale – de a găsi pacea, liniştea şi fericirea a dus la apariţia în lume a omului care navighează pe oceanul acestei vieţi fără să aibă nici o direcţie. Astfel, asistăm la o sete crescândă pentru o viaţă împlinită în plan spiritual. Aceasta se face simţită din ce în ce mai mult la tineret. Dezamăgiţi de temporal şi efemer, oamenii se întorc către Absolut, căutând semne ale prezenţei Sale în mărturisitorii Lui pe pământ. Aceasta este contribuţia cea mai mare pe care o pot aduce preotul şi credincioşii în comunitatea parohială: să mărturisească prezenţa şi lucrarea lui Dumnezeu în lume şi în viaţa omului şi să-L facă accesibil omului de astăzi. Însă oamenii nu vor căuta preotul şi Biserica dacă preotul va înlocui datoriile misiunii sale cu alte preocupări temporale.[9] O consultaţie misionară a reprezentanţilor Bisericii Ortodoxe a exprimat această atitudine a preoţilor astfel: „Unii preoţi se simt jenaţi în faţa misiunii lor de adevăraţi evanghelişti. Alţii sunt cuprinşi de o oarecare agitaţie şi de un fel de escapism. În loc să predice cuvântul mântuirii, ei

7 *Ibidem*, p. 55.

preferă un apostolat mai uşor. Cercul intereselor lor este limitat la enoriaşii pe care-i cunosc. Rareori îşi întind mâinile către «alții» din afară, către cei care rămân pe margini, la necredincioşi, fiindcă o atare misiune incumbă muncă asiduă, dialog dificil, instruire solidă şi cere răbdare, smerenie şi seninătate. Astfel, majoritatea nu este atinsă de prezența sau mărturia creştinilor. De fapt, în nici o societate n'a fost vreodată misiunea un domeniu uşor de activitate. Trecutul şi prezentul arată aproape aceeaşi atitudine față de cuvântul mântuitor al lui Dumnezeu. Refuzul sau abdicarea sunt reacții comune ale lumii. Şi totuşi, preotul trebuie să muncească într'o astfel de lume, cu timp şi fără timp, ca să mântuiască lumea, fără să o urască şi fără să se retragă din ea descurajat."[10]

Parohia, sub conducerea şi îndrumarea preotului, trebuie să devină o comunitate mărturisitoare disciplinată care se angajează într'o pastorație imediată, ordonată, eficace, cu ochii ațintiți spre viitorul pe care Dumnezeu îl pregăteşte pentru fiecare şi pentru toți. Fiecare creştin intră într'o tradiție explicită a Bisericii care-l precede, nu numai ca primitor ci şi ca transmițător. Transmiterea Tradiției este un act esențial pentru Biserică şi pentru misiunea ei în lume. Căci mântuirea universală şi cea personală sunt inseparabile. Biserica face vie iconomia mântuirii, de la creație până la învierea în lumea care va să vină, în şi prin Tradiția sa sfântă, prin transmiterea misionară a Tradiției. Memoria istoriei mântuirii nu trebuie pierdută, ci trebuie să fie păstrată, trăită şi transmisă cu fidelitate: „*Cuvintele acestea pe care ți le spun eu astăzi, să le ai în inima ta şi în sufletul tău; să le sădeşti în fiii tăi şi să le vorbeşti de ele când şezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci şi când te scoli*"(Dt 6, 67). Dar această transmitere se face printr'un act de auto-identificare şi auto-mărturisire. Fiecare generație este chemată să-şi însuşească şi să se recunoască în mod autentic în practica apostolică de totdeauna a Bisericii şi să dea răspunsul ei la chemarea lui Dumnezeu în duhul Apostolilor şi al Părinților şi astfel să transmită Tradiția creştină.[11]

Unul din imperativele misionare actuale este acela de a predica Evanghelia şi a transmite Tradiția în rândul celor ce nu cunosc pe Hristos sau sunt creştini numai cu numele. Biserica Ortodoxă trebuie să urmărească în mod sistematic acest transfer al credinței din inima credincioşilor săi în inima comunității umane mai largi, care nu crede sau în care Evanghelia lui Hristos n'a devenit o realitate existențială. Biserica dispune de mijloace şi ocazii de a face aceasta. De exemplu, şcolile şi liceele în cadrul cărora se oferă o instrucție religioasă. Biserica trebuie să se îngrijească pentru formarea profesorilor de religie care să corespundă misiunii lor, în stare să ofere o educație creştină autentică, nu numai o instrucție formală. Sunt apoi asociații creştine de tineret şi alte mişcări misionare. Toți sunt chemați la Hristos, toți sunt destinatarii Evangheliei, fără nici un fel de deosebire. De aceea Biserica are nevoie de toate darurile şi slujirile poporului dreptcredincios. Dificultățile misionare ale Bisericii nu pot fi surmontate doar limitând numărul «evangheliştilor» străini, fiindcă omul are nevoie de o convertire continuă şi angajare în viața Bisericii pentru creşterea în desăvârşire.

Biserica Ortodoxă este în acelaşi timp liturgică şi misionară. Sfânta Scriptură se găseşte în centrul vieții ei şi o citeşte în lumina Tradiției. Întreg cultul ei este impregnat de Scriptură. De aceea Biserica Ortodoxă nu trebuie să lase impresia că se eschivează de la misiune directă, explicită, sau că face compromisuri cu evlavia evanghelică. Caracteristica poruncilor evanghelice şi a spiritualității patristice constă în faptul că nu lasă nici o separare ~~între interioritate şi exterioritate~~. Viața interioară a creştinului nu

8 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică şi Ecumenică,* Ed. România creştină, Bucureşti, 1999, pp. 14-15.

9 Mitropolit Emilianos Timiadis, *op. cit*, p. 43.

10 Go *Forth in Peace. A pastoral and Missionary Guidebook*, ed. by Ion Bria, WCC, Geneva, 1982, pp. 32-33.

trebuie despărțită de viața comunitară eclesială; dar totul începe cu curăția inimii, cu punerea credinciosului în starea de copil al lui Dumnezeu. Nu este vorba doar de a renunța la nişte vicii şi a respecta câteva norme elementare de convieţuire umană, ci de a scoate viața omului din iadul necredinței, al robiei păcatului şi de a deschide orizontul Împărăției lui Dumnezeu aici şi acum, pentru fiecare om.[12]

O urgență misionară constă în convertirea familiei, care rămâne mediul cel mai important al educației creştine şi al dezvoltării spirituale a copiilor şi tinerilor. Degradarea sau părăsirea mediului familial duce la pierderea ființei copilului. Noi situații dramatice duc la criza familiei şi a şcolii: eşecul şcolar sau eliminarea din şcoală a elevilor, divorțul părinților, violența în marile oraşe, marginalizarea socială, şomajul părinților, prostituția. A combate păcatele este necesar dar nu este îndeajuns; a uşura suferințele umane şi a orienta viața omului este tot atât de important. Misiunea Bisericii trebuie să se aplece spre tineri şi să-i ajute să-şi făurească viitorul pe baza idealurilor şi virtuților creştine.[13] În toate aceste situații, comunitatea creştină, parohia trebuie să fie gata oricând să ofere ajutor. Biserica prin însăşi natura ei sacramentală dă mărturie despre Împărăția lui Dumnezeu pentru întreaga omenire. De aceea, prin propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu, săvârşirea Tainelor şi ierurgiilor, prin mărturia şi slujirea creştină, prin misiunea ei, Biserica este chemată să formeze comunități mărturisitoare la nivel local care să includă pe toți, fără nici o deosebire de vârstă, sex, profesie sau condiție socială, comunități care să pună accentul pe liturghizarea şi filocalizarea vieții umane prin coerența dintre credință şi trăirea acesteia în relațiile personale. Parohia trebuie să devină o comunitate de susținere şi iubire activă, care întâmpină pe cei străini, dă speranță celor deznădăjduiți şi insuflă curaj celor

11 Pr. conf. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană, 2, Exigențe*, Ed. Presa Universitară Clujeană,

cu voința înfrântă. Propovăduirea Evangheliei Împărăției este inseparabilă de alungarea puterilor diabolice care întreţin patimile egoiste şi include iertarea păcatelor şi sănătatea sufletească şi trupească.[14]

Pentru ca parohia să devină o comunitate mărturisitoare vie, unită prin mărturisirea aceleiaşi credințe, comuniune euharistică, iubire activă, solidaritate şi slujire, coordonarea şi armonia credincioşilor într'o slujire unică este de cea mai mare importanță. În această coordonare, preotului îi revine un rol cu totul deosebit. El este în slujbă nu numai când slujeşte la altar, ci permanent. Preotul nu are o viață publică şi una particulară, el este preot în toate activitățile lui, şi precum preotul, tot aşa şi credincioşii trebuie să fie nu numai în biserică, ci într'o slujire creştină continuă.[15]

Pentru ca preotul să devină în concret ceea ce este prin vocație şi hirotonire, adică părintele spiritual al unei comunități creştine bine determinate, se cere, ca acolo unde la o biserică slujesc doi sau mai mulți preoți, fiecărui preot să i se încredințeze un sector, o comunitate bine definită.

Întreaga asistență religioasă (botezuri, cununii, mărturisirea şi vizitarea bolnavilor, sfeştanii etc…) va fi asigurată în acea comunitate de preotul respectiv, care trebuie să fie părintele spiritual al tuturor, fără nici o deosebire.

Fiecare preot este obligat să facă pastorație individuală în comunitatea încredințată, spre a cunoaşte cât mai bine credincioşii. Prin pastorația individuală preotul trebuie să identifice adevăratele probleme pastorale. Aceste probleme nu vor fi căutate la cei ce duc o viață în numele Evangheliei, participă la viața liturgică şi se împărtăşesc des, ci la cei care nu au nici educație creştină, nici practică liturgică, la acei «creştini fără Biserică», din rândul cărora mişcările evanghelice parabisericeşti şi sectele îşi recrutează adepții lor.

Cluj-Napoca, 2002, pp. 45-54.

Pentru o bună cunoaştere a credincioşilor se cere ca preotul să aibă o evidență clară a tuturor membrilor comunității încredințate spre păstorire. El trebuie să cunoască starea religioasă şi spirituală a credincioşilor, aspirațiile şi necazurile lor, aşa încât, la nevoie, să le poată acorda ajutorul sau îndrumarea necesară. Este extrem de important ca faptul acesta să fie simțit de credincioşi. Şi deoarece preotul nu poate fi mereu, peste tot, el se va ajuta de apostolatul mirenilor, îndemnând pe credincioşi la solidaritate creştină şi ajutor frățesc, arătând că viața creştină autentică are două coordonate esențiale: rugăciunea liturgică şi slujirea semenului.

Pentru o slujire creştină autentică, preotul trebuie să cunoască pe cei cărora le slujeşte şi pentru care mijloceşte la Dumnezeu. Preoția este orientată spre Dumnezeu, dar ceea ce aduce lui Dumnezeu este omul. Preoția creştină este o lucrare sinergică, divino-umană, ancorată în comuniunea cu Dumnezeu şi în realitatea umană concretă, ca realitate zilnică. Pentru a putea ridica omul în comuniunea cu Dumnezeu, preotul trebuie să se apropie de omul contemporan, să-i iasă întru întâmpinare, plin de dăruire în duh misionar creştin. Acest duh trebuie apoi să-l imprime şi credincioşilor, deoarece, în virtutea preoției generale, şi ei participă la misiunea şi slujirea Bisericii.

Preotul este dator să inițieze şi să coordoneze toate acțiunile necesare care vizează progresul spiritual al credincioşilor şi viabilitatea comunității parohiale. Pentru aceasta trebuie să aibă o evidență clară şi cât mai complexă a tuturor membrilor parohiei. În acest scop el trebuie să aibă un registru de evidență parohială în care vor fi înregistrați, pe familii, toți membrii comunității parohiale. Va consemna în acest registru starea spirituală şi socială a fiecăruia, pentru ca la nevoie să poată acorda ajutorul şi îndrumarea necesară.

În vederea asigurării educației creştine şi a transmiterii dreptei credințe, este necesară antrenarea credincioşilor în cadrul procesului de catehizare, pentru o instrucție şi o educație creştină

susținută şi coerentă. Mai ales părinții trebuie să contribuie în mod real la formarea generației tinere în duh creştin ortodox.

Viața spirituală şi solidaritatea comunității parohiale trebuie să fie stimulate prin antrenarea grupelor diferite de credincioşi în activitatea comunității parohiale prin diferite programe religioase cu ocazia marilor sărbători, a unor evenimente mai importante din viața parohiei, pelerinaje la mânăstiri etc.

Solidaritatea în slujirea creştină a aproapelui va fi promovată prin organizarea la nivel de parohie a asistenței sociale. În această lucrare filantropică trebuie antrenați credincioşii, factorii şi societățile economice din parohie. Şi aici, inițiativa preotului şi a comitetelor parohiale are un rol decisiv.

În activitatea de pastorație individuală, preotul este obligat să dobândească o cunoaştere precisă a componenței confesionale a mediului în care trăiesc şi muncesc membrii comunității parohiale încredințate lui spre păstorire pentru a îndemna pe credincioşi la o mărturie creştină ortodoxă autentică si a promova un ecumenism adecvat principiilor ortodoxe despre ecumenism. El trebuie să poată oferi, la sfârşitul fiecărui an, date statistice precise privind apartenența confesională a ariei în care viețuiesc cei pe care îi păstoreşte şi să le înainteze protoieriei şi Centrului eparhial.

Acolo unde problema navetismului preotului mai este de actualitate, aceasta trebuie soluționată în lumina canoanelor care cer ca preotul paroh să fie mereu în mijlocul credincioşilor pentru a putea acorda asistența religioasă necesară şi a iniția toate activitățile adecvate, ca parohia să fie cu adevărat o comunitate mărturisitoare vie.

Preotul este chemat să facă în Adunarea parohială anuală o dare de seamă asupra situației actuale a parohiei în care să includă evenimentele principale din viața acesteia şi să prezinte statistica parohială cu situația noilor botezați, a noilor căsătoriți şi amintirea celor decedați. El trebuie să descrie cu realism misionar şi pastoral întreaga evoluție a vieții parohiei, vorbind deschis nu numai de

progresele şi realizările ei, ci şi de dificultăți; de slăbiciuni şi necesități. El nu trebuie să evite a vorbi mai ales de problemele de fond ale credinței, mărturiei şi misiunii creştine ortodoxe. În felul acesta va atrage în coresponsabilitate şi pe membrii Adunării parohiale, stimulând apostolatul mirenilor.

Comunitatea parohială trebuie să participe la întreaga activitate de propovăduitor al Evangheliei, de liturghisitor şi păstor duhovnicesc desfăşurată de preot. Numai astfel ea participă la transmiterea credinței şi tradiției creştine ortodoxe. În acest sens parabola talanților (Mt 25, 14-30) are o importanță eclesiologică şi misionară deosebită: „*Aceasta este asemenea unui om care, plecând departe, şi-a chemat slugile şi le-a încredințat avuția sa*: *unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia*

PARTICIPAREA LA VIAȚA LITURGICĂ

Participarea tuturor credincioşilor la viața liturgică a parohiei trebuie să rămână regula de aur a pastorației. Nici o tehnică pastorală nu poate să înlocuiască forța de atracție şi de coeziune a cuvântului predicat, a Sfintei Liturghii, a Sfintelor Taine, a cultului Bisericii în general. Preotul poate menține unitatea reală a parohiei şi poate evita descompunerea comunității, împingerea credincioşilor spre periferie, spre forme false de pietate, numai prin antrenarea tuturor credincioşilor în viața liturgică sacramentală autentică.

Viața creştinului constă într'un continuu efort de a deschide căile de venire a Duhului Sfânt în noi, în interiorul nostru şi în mijlocul nostru, în mediul înconjurător, pentru a ne sfinți, şi a ne modela după chipul lui Hristos, pentru ca astfel sfințiți, să putem intra în *„cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul ceresc”* (Evr 12, 22). Apostolul Pavel numeşte această atitudine închinare sau slujire duhovnicească (Rm 12, 1) în sensul de dăruire totală, de reorganizare a întregii existențe după exigențele, imperativele şi disciplina Evangheliei. În sens larg, aceasta înseamnă cultul: a orienta, a dărui şi încredința viața lui Dumnezeu, aşa cum ne rugăm la Sfânta Liturghie: *„Pe noi înşine şi unii pe alții şi toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm”* [1]. Ori, această închinare sau slujire duhovnicească se realizează, îşi are centrul, punctul de plecare şi îşi primeşte puterea din cultul public al

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Credința pe care o mărturisim*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1987, p. 203.

Bisericii, în special din Sfânta Liturghie în care Hristos Cel înviat şi înălţat ni Se dăruieşte în stare de jertfă pentru a ne atrage în jertfa şi învierea Lui. Aici creştinul primeşte puterea pentru a prelungi şi transpune această slujire duhovnicească în viaţa de toate zilele. Căci în cult are loc aşezarea liberă a credinciosului într'o comuniune de adorare cu Dumnezeu în care credinciosul Îl recunoaşte pe Dumnezeu ca centru şi unică sursă a vieţii sale, Îl adoră şi-I aduce lauda şi mulţumirea cuvenite. Prin aceasta el alege fără ezitare «*calea*» lui Hristos, trăirea după adevăr (3 In 3-4) şi se deschide lucrării Duhului Sfânt care-I dă puterea pentru acesta[2]. Tainele, Liturghia, cultul în general sunt evenimente sinergice care fac posibilă transcenderea umanului spre plenitudinea ontologică ce se află dincolo de creat. Ele sunt participarea la viaţa lui Dumnezeu sau apropierea personală a vieţii lui Dumnezeu.

Restabilirea caracterului public, instructiv şi euharistic al cultului este o precondiţie a viabilităţii parohiei. Nu numai spiritul de comuniune şi de solidaritate parohială, ci şi motivarea şi determinarea misionară a credinciosului îşi au izvorul în cult[3]. Celebrarea comună a cultului, iconografia şi simbolismul liturgic au o putere de comunicare şi de influenţă mult mai mare şi mai eficace decât rânduielile la *„diferite trebuinţe"*. Icoana, simbolismul liturgic, imnele şi doxologia sunt o poartă de intrare din lumea de aici spre lumea transfigurată ce va să vină. Actul liturgic are la bază actul de credinţă, viaţa cultică a Bisericii este o celebrare sacramentală a credinţei. Slujbele cele mai populare nu sunt altceva decât o dogmatică doxologică. *Slujba Aghiasmei celei mari la Botezul Domnului* conţine o adevărată teologie a creaţiei şi a dimensiunii cosmice a Întrupării, *Slujba Sfintei Liturghii* constituie o recapitulare şi actualizare a istoriei mântuirii, *Slujba*

2 *Ibidem*, p. 204.

3 Idem, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*, Geneva, 1982, p. 81.

înmormântării este o meditaţie asupra finalităţii fiinţei umane şi asupra vieţii viitoare etc. „De altfel, toate rugăciunile, ecteniile şi troparele liturgice, reprezintă scurte mărturisiri de credinţă. *Lex orandi-lex credendi*, ceea ce înseamnă că viaţa sacramentală şi spiritualitatea liturgică în general determină regula de credinţă. În şi prin Liturghie se asigură baza eclesiologică a credinţei ortodoxe. Dogma a pătruns în cult şi s'a transmis prin acesta, încât doxologia liturgică rămâne cea mai vie şi cea mai autentică expresie a Tradiţiei apostolice şi patristice. În mod firesc, Ortodoxia a dat o mare atenţie conţinutului dogmatic al cultului în general şi al Liturghiei în special, această grandioasă mărturisire de credinţă în comuniunea Bisericii"[4].

Cultul ortodox nu a fost instituit numai pentru „diferite trebuinţe" particulare, ci mai ales pentru a transforma rugăciunile, vocile, laudele şi mulţumirile celor ce formează comunitatea, într'o singură rugăciune, o unică voce, laudă şi mulţumire. Spiritualitatea liturgică are rol primordial şi decisiv în autenticitatea vieţii creştine şi în menţinerea unităţii parohiei. Ea este plină de dinamism, căci cultul nu este static, ci o mişcare înainte către Împărăţia lui Dumnezeu. În această înaintare, creştinii se dăruiesc reciproc, se încredinţează unul altuia, după cuvintele Apostolului Pavel care îndeamnă: *„Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos"* (Ga 6, 2). Cultul este mediul în care toate problemele umane sunt cugetate şi aduse în comun în faţa lui Dumnezeu.

Timp de secole cultul a fost factorul care a asigurat şi menţinut unitatea Bisericii. În ciuda tuturor transformărilor şi diferenţelor sociale, cultul rămâne mediul în care comunitatea se adună pentru a cânta împreună, a se ruga, a se împăca şi cumineca împreună. Liturghia este un fel de *«paşte»* săptămânal,

4 Idem, *Biserica şi Liturghia,* în: „Ortodoxia", XXXIV, 1982, nr.4, p. 487.

căci creştinii pot spune în fiecare duminică: *„unul pe altul să ne îmbrăţişăm. Să zicem «fraţilor» şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere”. „Că iată a venit, prin cruce, bucurie la toată lumea”* [5]. În regimul trecut, Biserica a avut greutăţi în ceea ce priveşte păstrarea vie a moştenirii creştine în ansamblul social din cauza lipsei de educaţie religioasă a tineretului şi a participării reduse a credincioşilor la transmiterea Tradiţiei, al cărei suflet este cultul.

Locaşul bisericesc însuşi nu este numai o simplă casă de adunare în care credincioşii sunt chemaţi spre a fi «evanghelizaţi» prin citirea cuvântului lui Dumnezeu, ci este un loc al prezenţei lui Hristos, un loc de înălţare şi sfinţire a vieţii credincioşilor prin harul lui Dumnezeu prezent şi lucrător în el. Ca adunare a credincioşilor şi loc al adunării, unde se săvârşeşte cultul şi se petrece întâlnirea şi comuniunea noastră cu Hristos, locaşul bisericesc este „spaţiul sfinţit de prezenţa lui Dumnezeu Însuşi, prin coborârea Lui în el”, este „cerul pe pământ sau centrul liturgic al creaţiei”, locul unde se săvârşeşte şi de unde se răspândeşte peste întreaga creaţie lucrarea mântuitoare a lui Hristos ca şi locul prezenţei şi lucrării lui Dumnezeu Cel în Treime[6]. După Sfântul Simeon al Tesalonicului, sfinţirea bisericii înseamnă sălăşluirea lui Dumnezeu Cel în Treime[7] în ea şi, de aceea, credinciosul are conştiinţa prezenţei şi lucrării lui Dumnezeu în ea , a faptului că numai aici, în slujbele săvârşite în ea de preot îl poate întâlni sacramental pe Hristos Cel înviat şi înălţat[8].

Adunarea liturgică în biserică este răspunsul comun pe care

5 Idem, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*, p. 85.

6 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă,* Craiova, 1986, pp. 27-32.

7 Simeon al Tesalonicului, *Tratat asupra tuturor dogmelor credinţei noastre ortodoxe*, Bucureşti, 1865; D. Stăniloae, *op.*

credincioşii îl dau la chemarea lui Dumnezeu de a forma poporul Său (1 Ptr 2,10), de a rămâne în comuniune cu El. Această comuniune nu este o simplă asociaţie voluntară sau o întrunire socială cu caracter public, fie ea şi religioasă. Ea este totdeauna o slujire, atât a preoţilor care în virtutea Tainei hirotoniei au puterea de a actualiza istoria mântuirii (cf. 1 Co 4, 1), cât şi a credincioşilor care-şi prezintă vieţile lor ca *„jertfe duhovniceşti, plăcute lui Dumnezeu prin Iisus Hristos”* (1 Ptr 2, 5), ca dar de mulţumire pentru jertfa lui Hristos şi pentru toate binefacerile lui Dumnezeu. În acest sens comunitatea umană se manifestă ca Biserică prin adunarea în jurul unui altar sfinţit: *„Noi avem un altar”* (Evr 13, 10), *„iar eu, întru mulţimea milei Tale, voi intra în casa Ta ca să mă închin la altarul Tău, întru frica Ta”* (Ps 5, 7). *„Intra-vom în locaşul Lui, să ne închinăm la locul unde au stătut picioarele Lui. Scoală-Te, Doamne, vino la locul Tău de odihnă* (Ps 131, 7-8). Pentru Apostolul Pavel, Biserica este *„casa lui Dumnezeu”* (cf. 1 Tim 3, 4-5, 12, 15) în sensul de comunitate văzută a credincioşilor botezaţi, prezenţi în locaşul sfinţit[9]. Aşadar, între biserica în sens de locaş de închinare şi cea în sens de comuniune a celor ce cred în Hristos, există o legătură indisolubilă, ambele sensuri implică prezenţa şi lucrarea lui Hristos[10].

În locaşul bisericesc, Dumnezeu, Cel ce Se odihneşte întru sfinţii Săi, este prezent prin harul Său şi în sfinţii reprezentaţi pe icoanele de aici, prin acesta sfinţii sunt prezenţi în mod real în locaşul liturgic iar credincioşii participă astfel la comuniunea sfinţilor, care este o comuniune liturgică. Forma locaşului de cult fiind cruciformă, în tradiţia răsăriteană, şi orientată fiind de la Apus la Răsărit, arată

cit., p. 34.

8 Pr. prof. dr. Ioan Ică, *Modurile prezenţei personale a lui Iisus Hristos şi a împărtăşirii de El în Sfânta Liturghie şi spiritualitatea ortodoxă*, în „Persoană şi comuniune. Prinos de

că Biserica reprezintă *«calea»* spre cele ce sunt înainte şi în viitor sau locul învierii, locul de trecere *„din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer”*. Biserica are misiunea de a atrage pe credincioşi în sfera de lucrare a harului, de a-i transfigura prin acesta şi a-i antrena în această trecere[11].

Orientarea comunității – slujitori şi credincioşi – către „tronul sau scaunul cel de sus”, simbolul Tatălui *„Cel ce şade”* (Ap 4,3), corespunde cu atragerea umanității de către Fiul, ca arhiereu şi mijlocitor spre şi în sânul Sfintei Treimi. Fiul este Calea (In 14,6) de întoarcere la Tatăl. Credinciosul revine şi este adus la Tatăl de către Păstorul cel Bun (In 10, 11).

În această „trecere din moarte la viaţă” comunitatea liturgică văzută este înconjurată şi susținută de „comuniunea sfinților”. Căci liturghia este cultul întregii Biserici văzute şi nevăzute. Faptul acesta este exprimat în rugăciunea preotului de la ieşirea cu Sfânta Evanghelie: *„Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce ai aşezat în ceruri cetele şi oştile îngerilor şi ale arhanghelilor spre slujba slavei Tale, fă ca împreună cu intrarea noastră să fie şi intrarea sfinților îngeri care slujesc împreună cu noi şi împreună slăvesc bunătatea Ta”*. În aceasta ambianță credincioşii trebuie să se simtă ca acasă, în casa Părintelui ceresc.

Hristos Cel Înviat şi înălțat este prezent şi lucrător prin energiile Duhului Sfânt în Biserică mai ales în cult. El este prezent şi lucrător aici în diferite moduri: în cuvântul Sfintei Scripturi citit de preot sau citit în biserică, în cuvântul de propovăduire a preotului, în rugăciunile şi cântările credincioşilor, în dialogul dintre preot şi credincioşi, iar în mod special, în Sfânta Liturghie, El este prezent în jertfa euharistică; la acestea se mai adaugă prezența lui Hristos în celelalte Taine, având o lucrare specifică Tainei respective, în ierurgii şi alte slujbe bisericeşti, în rugăciunile şi binecuvântările preotului. Prin toate aceste moduri

cinstire Preotului Profesor Academician Dumitru Stăniloae”, Sibiu, 1993, p. 340.

de prezență şi lucrare a lui Hristos credincioşii se împărtăşesc de o lucrare a Lui[12].

Prezența şi lucrarea lui Hristos în membrii Bisericii, prin cult, este o prezență şi lucrare personală, pnevmatică, eclesială şi liturgic-sacramentală. Întrucât în Sfânta Liturghie săvârşită în Biserică are loc Taina prefacerii pâinii şi a vinului în însuşi Trupul şi Sângele lui Hristos cel întrupat, răstignit şi înviat şi prin aceasta însăşi prezența Sa reală, substanțială, personală şi pnevmatică, în Sfânta Liturghie se petrece însăşi Taina întâlnirii şi unirii noastre cu Hristos şi întreolaltă. Iisus Hristos Însuşi, în Persoană, vine la întâlnirea cu noi, iar noi Îl întâlnim şi Îl simțim ca un Tu ce ne cheamă şi ne solicită la comuniune şi Care ni se dăruieşte prin întreaga ambianță a Bisericii, prin icoane, prin cuvântul Său şi rugăciunile preotului însoțite de cele ale credincioşilor, iar în final prin împărtăşirea cu însuşi Trupul şi Sângele Său. Credincioşii răspund chemării Sale la comuniune prin participarea lor activă la aducerea ofrandei sau jertfei euharistice prin preotul săvârşitor, ca jertfă de laudă, de mulțumire şi cerere, pentru toate darurile ştiute şi neştiute, arătate şi nearătate, câte ni s'au făcut şi ni se fac în continuare[13].

Întreaga comunitate participă la săvârşirea Sfintei Liturghii, la aducerea de către toți şi pentru toți membrii Bisericii. Biserica întreagă îşi exprimă în şi prin Liturghie slujirea ei sacerdotală, slujire pe care o exercită într'un mod unic prin preoția sacramentală. Se poate spune, aşadar, că într'un sens foarte profund, natura de comunitate a Bisericii se realizează şi se menține prin slujirea sacerdotală, de aceea acolo unde instituția preoției dispare, profilul ei eclesial se şterge[14].

Prin rugăciunile pentru toți, prin stimularea dată tuturor de a-şi uni rugăciunile lor cu ale lui, prin aducerea ofrandei sau jertfei euharistice, prin Hristos, în numele tuturor şi pentru toți

9 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Credința pe care o mărturisim*, p. 209.

credincioşii: preotul adânceşte rolul său de factor unificator între credincioşi. Ei se simt toţi rugându-se în jurul preotului şi împreună cu el, în faţa aceluiaşi Dumnezeu Care-i ascultă şi Se bucură de unitatea lor. Aceasta pune în relief rolul unificator al Liturghiei în parohie, rol pe care aceasta nu l-ar putea împlini dacă n'ar fi o unificare a rugăciunii tuturor în jurul preotului comun care cunoaşte păcatele, necazurile şi aspiraţiile tuturor şi se roagă pentru ele, atrăgând pe fiecare să-şi unească rugăciunile pentru iertarea păcatelor sale, pentru ajutorul de trebuinţă şi pentru mântuirea tuturor. Hristos Cel Unul îi ţine pe toţi credincioşii uniţi în Sine ca într'un trup duhovnicesc prin preoţii săi, uniţi în aceeaşi credinţă şi slujire a Lui[15].

Ca loc al întâlnirii noastre cu Hristos, întreaga Liturghie, de la început până la sfârşit, de la proscomidie până la împărtăşirea credincioşilor cu Trupul şi Sângele Domnului, ca şi prin întreaga ambianţă în care se desfăşoară ea în Biserică, este o epifanie sau o arătare treptată a prezenţei şi lucrării Lui ca tot atâtea căi de întâlnire şi comuniune cu noi, toate conducând în final pe credincioşi spre împărtăşirea şi comuniunea deplină euharistic-sacramentală cu El. Prin această prezenţă şi lucrare a lui Hristos se inaugurează o relaţie personală sau o treaptă nouă a relaţiei personale a lui Hristos cu fiecare persoană, deşi aceasta are loc în cadrul comunităţii, într'o legătură sau comuniune a fiecărei persoane cu celelalte. „Prin actul împărtăşirii credincioşilor se încheie Euharistia ca jertfă şi ca Taină, căci abia acum se înfăptuieşte scopul ei de jertfă adusă Tatălui dar şi pentru sfinţirea credincioşilor; abia acum se rosteşte numele fiecărui credincios ca la toate Tainele"[16].

În concluziei, prin participarea la cultul public al Bisericii

10 A se vedea mai pe larg: Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Biserica în sens de locaş de închinare şi largă comuniune în Hristos*, în: „Ortodoxia", XXXIV, nr. 3, pp. 336-346.

şi în special la Sfânta Liturghie, credincioşii învaţă credinţa cea adevărată, o mărturisesc, o trăiesc şi o păstrează. Ei exprimă aceasta la sfârşitul Liturghiei cântând sau rostind: *„Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi."* Ei reuşesc să înţeleagă rostul grijilor şi necazurilor zilnice şi al vieţii în general şi să le dea sensul voit de Dumnezeu. Învaţă şi primesc puterea să se opună răului, păcatului şi urii. Liturghia are darul de a împăca pe oameni, de a potoli patimile dintre ei, de a întări sentimentul virtuţii şi al solidarităţii. Ei învaţă să împlinească voia lui Dumnezeu, se împacă cu Dumnezeu şi întreolaltă şi sporesc în iubire faţă de Dumnezeu şi unii faţă de alţii[17]. De aceea spre sfârşitul Liturghiei cer lui Dumnezeu: *„şi ne învredniceşte pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă ca pe Tine, Dumnezeul cel ceresc să cutezăm a Te chema Tată şi să zicem"*, după care rostesc toţi împreună rugăciunea „Tatăl nostru". Apoi, împărtăşindu-se cu însuşi Trupul şi Sângele Domnului se unesc în modul cel mai deplin cu Hristos şi întreolaltă[18].

Starea sufletească a credinciosului care se înapoiază acasă după participarea la cultul Bisericii într'o zi de sărbătoare este o stare de înălţare şi mulţumire; iar cel cu păcate grele este pătruns de căinţă şi se înapoiază mai îndreptat la casa sa; asemenea vameşului din parabolă (Lc 18, 14). Realizarea în Biserică a unei atmosfere de evlavie colectivă îl ajută pe fiecare să se ridice deasupra propriei staturi spirituale obişnuite şi să participe la

11 Pr. prof. dr. Ion Bria, *op. cit.,* pp. 209-214.

12 A se vedea mai pe larg: Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune în Liturghia ortodoxă*, pp. 81-106.

13 Pr. prof. dr. Ioan Ică, *op. cit.*, pp. 335-356.

14 Pr. prof. Ion Bria, *Biserica şi Liturghia*, p. 484.

15 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Preotul, factor de*

momente de intensă trăire spirituală.

Comunitatea liturgică este astfel un mijloc de întărire a credinței, şi în dreapta credință şi de progres spiritual pentru cei ce participă la ea, precum şi o mărturie vizibilă pentru convertirea altora. Prin spiritul său comunitar, cultul public al Bisericii este astfel şi un loc unde creştinii se pregătesc pentru misiune.

Pentru crearea atmosferei de rugăciune şi evlavie şi antrenarea credincioşilor în participarea mai intensă şi cu real folos duhovnicesc la viața liturgică a Bisericii se impun următoarele:

1. Preotul să aibă mereu conştiința sublimității cutremurătoare a misiunii sale, aceea că el este slujitorul văzut al preoției nevăzute a lui Hristos.

El este icoana lui Hristos în mijlocul comunității liturgice şi liturghiseşte în numele lui Hristos. Iisus Hristos Însuşi împlineşte prin preot lucrarea Sa sfințitoare şi mântuitoare, făcând din el organ activ al Său. Aceasta înseamnă că Hristos Însuşi l-a învestit prin Taina hirotoniei cu harul Său pentru a liturghisi, a învăța şi păstori cu seriozitate şi răspundere pentru ca Hristos Însuşi să lucreze prin el. Dacă preotul nu se pune cu toată ființa sa la dispoziția lui Hristos, nu numai că nu îndeplineşte aşa cum trebuie slujirea sa, dar şi împiedică în mare parte lucrarea sfințitoare şi mântuitoare a lui Hristos[19].

De aceea preotul trebuie să săvârşească serviciile religioase cu regularitate, cu toată responsabilitatea şi cu pregătirea sufletească necesară. Slujba să fie trăită şi simțită de fiecare dată cu toată intensitatea până la transfigurare şi nu îndeplinită numai ca un ritual. Să fie săvârşită cu un duh misionar în care toate gesturile şi riturile să transmită cu adevărat ceea ce intenționează. Dacă nu se realizează corespondența dintre rit şi realitatea spirituală pe care acesta vrea s'o transmită, se cade într'un formalism cultic, care împiedică efectul sau lucrarea duhovnicească, personală a actelor liturgice.

unitate în parohie şi în Biserică, în: „Îndrumător bisericesc", Ep. Buzăului, 1987, pp. 49-51.

16 Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1978, vol. 3, p. 114.

Rugăciunea, cântarea să fie clare, adecvate conținutului, expresive, însoțite de smerenie şi evlavie, pentru a transpune comunitatea în stare de rugăciune şi a contribui la crearea atmosferei de evlavie colectivă. Predica să fie pregătită şi rostită cu duh apostolic.

2. Promovarea participării active a tuturor credincioşilor la cult şi în special la Sfânta Liturghie prin aducerea darurilor, rostirea unor rugăciuni şi a Crezului şi prin cântarea în comun.

Prin rostirea Crezului în comun se face mărturisirea credinței comune şi însuşirea personală de către fiecare credincios a acestei credințe într'un context public. Crezul evidențiază unitatea de credință a comunității care prezintă ofranda şi aşteaptă revelarea tainei unității treimice pentru a se împărtăşi de comuniunea ei iubitoare. Pentru aceasta este necesară iubirea între toți membrii comunității ca să poată mărturisi *„ca într'un gând"* credința comună aşa cum solicită îndemnul preotului: *„să ne iubim unii pe alții, ca într'un gând să mărturisim"*, iar comunitatea răspunde: *„Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă şi nedespărțită"*. „Sărutarea păcii", care precede rostirea Crezului, nu este altceva decât gestul care aminteşte de porunca evanghelică: *„Deci, dacă-ți vei aduce darul la altar şi acolo îți vei aminti că fratele tău are ceva împotrivă-ți, lasă-ți darul acolo, înaintea altarului, mergi mai întâi şi te împacă cu fratele tău şi numai după aceea întoarce-te şi adu-ți darul"* (Mt 5, 23-24)[20]. Rostirea în comun a Crezului sau a rugăciunii scoate pe credincios dintr'o anumită pasivitate în care se găseşte, chiar şi atunci când urmăreşte cu atenție desfăşurarea cultului, şi-l angajează cu toată ființa în trăirea conținutului teologic şi duhovnicesc, atât al

îndemnului care premerge rostirea, cât şi al Crezului, respectiv al rugăciunii rostite.

În ceea ce priveşte cântarea în comun în Biserică, pe lângă Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiție, temeiul cel mai puternic pentru aceasta ni-l oferă cultul însuşi şi îndeosebi Sfânta Liturghia, atât prin conținutul ei cât şi prin indicațiile sale tipiconale. Liturghia, prin esența şi menirea ei are un caracter comunitar. „Ea este o acțiune sfântă care trebuie să angajeze viața spirituală a comunității întregi. Participarea activă, conlucrarea credincioşilor este absolut necesară, Sfânta Jertfă aducându-se în numele lor şi pentru ei. De aceea, atitudinea pasivă, de simpli spectatori, a credincioşilor în biserică este o abatere nu numai de la ceea ce ne arată Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiție, dar contravine conținutului menirii Liturghiei înseşi”[21]. Că la desfăşurarea Sfintei Liturghii trebuie să ia parte activ prin rugăciuni şi cântare toți cei prezenți, rezultă limpede în primul rând din formulele de dialog şi răspunsuri între slujitori şi credincioşi, din forma, totdeauna plurală, a îndemnurilor la rugăciune din ectenii, precum şi din unele rugăciuni rostite de preot în taină în altar sau din ectenia întreită în care preotul se roagă „pentru cei ce se ostenesc şi cântă”, aici nefiind vorba numai de cântăreți, ci şi de toți credincioşii din Biserică. „Cultivarea muzicii sub forma cântării în comun în biserică, trezeşte şi întreține conştiința de comunitate, imprimă frumusețe şi putere de atracție cultului, creează o atmosferă de evlavie colectivă şi face ineficient prozelitismul sectar, într’un cuvânt dă viață cultului”[22].

17 Pr. prof. Ene Branişte, *Parohia-cadrul normal de trăire a vieții creştine*, în: „Îndrumări misionare”, Coordonator Pr. prof. dr. Dumitru Radu, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1986, pp. 751-758.

18 Pentru explicarea Sfintei Liturghii a se vedea: Pr. prof. dr. Petre Vintilescu, *Liturghierul explicat*, Ed. IBMBOR,

3. Promovarea înțelegerii corecte de către preoți şi credincioşi a misterului liturgic în toate aspectele şi laturile lui, prin studii, predici şi cateheze, precum şi antrenarea credincioşilor în trăirea efectivă a acestuia prin revenirea la practica veche a rostirii de către preot cu voce tare a rugăciunilor euharistice de la Sfânta Liturghie, aşa cum s’a sugerat de mai bine de cinci decenii în teologia liturgică românească[23] şi apoi în teologia liturgică ortodoxă în general[24].

Studiile, predica şi cateheza constituie baza teoretică indispensabilă pentru înțelegerea misterului liturgic. Dar nici un cuvânt de învățătură nu poate suplini lucrarea pe care o au rugăciunile euharistice în sufletele credincioşilor, rugăciuni prin care se recapitulează şi actualizează de fapt istoria mântuirii.

Faptul că credincioşii nu aud rugăciunile euharistice rostite de preot la care trebuie să răspundă «amin», apare ca o piedică în înțelegerea şi trăirea misterului liturgic. „Cum ar putea obştea credincioşilor să participe la taina mântuirii cu deplină înțelegere şi cu sentimente sincere, să-şi dea seama că reprezintă o preoție împărătească aducând ofrande duhovniceşti, dacă nu aude decât părți ale rugăciunilor ori sfârşitul frazelor fără să le cunoască înțelesul în ansamblul lui. Cum acestea se întâmplă cel mai adesea, credincioşii prezenți nu pot urmări slujba decât cât le îngăduie dispoziția lor personală spre rugăciune şi astfel rămân mai mult sau mai puțin distraşi. Aşa se face că participanții la slujbă au tendința să nu mai rețină decât partea exterioară, latura estetică a Liturghiei şi ajung doar să admire splendoarea serviciului religios şi frumusețea cântării”[25].

Aşa cum s’a arătat mai sus, Hristos este prezent şi lucrător prin toate acestea, iar credincioşii se împărtăşesc de o lucrare corespunzătoare a Lui. Hristos Însuşi este săvârşitorul Liturghiei,

Bucureşti, 1972, Ed. a II-a 1998; Pr. prof. dr. Ene Branişte, *Liturgica specială*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1978, Ed. a II-a, 2002; Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Spiritualitate şi comuniune*

El fiind prezent şi lucrător în ea în diferite moduri şi grade, toate acestea sunt complementare şi absolut necesare, „căci ele se presupun unele pe altele şi sunt alternative. Ele privesc fiecare un aspect sau altul al dinamicii sau procesului întâlnirii noastre personale cu Hristos şi presupun credința în prezența în Duh al lui Hristos cel înviat”[26]. Hristos Însuşi Se oferă în stare de jertfă spre comuniunea cu noi, aşa cum rosteşte preotul în rugăciunea dinaintea heruvicului: *„că Tu eşti Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci, Cel ce primeşti şi Cel ce Te împarți, Hristoase, Dumnezeul nostru”*, dar El lucrează prin intermediul preotului sau episcopului. Întocmai precum Hristos a săvârşit Euharistia la Cina cea de Taină, a mulțumit, a binecuvântat, a frânt şi a dat ucenicilor, la fel în Liturghie preotul împlineşte mereu această sfântă Taina în numele lui Hristos, dar o face ca o voce a tuturor credincioşilor şi împreună cu ei. „Credincioşii din Biserică nu sunt spectatori pasivi, ci co-slujitori ai preotului sau episcopului care oficiază şi ei trebuie să fie în stare să urmărească desfăşurarea Liturghiei şi să participe la rugăciunile ei. Doar în acest fel Liturghia poate fi o liturghie adevărată”, un cult comunitar, un cult al întregii comunități liturgice întrunite pentru săvârşirea Euharistiei şi comunitatea atrasă în participarea cu adevărat activă la ea[27].

Pe lângă aceasta, faptul că credincioşii aud rugăciunile euharistice şi înțeleg Taina care se săvârşeşte prin preot sau episcop, la care ei participă, îi sensibilizează şi deşteaptă în ei dorința de a se împărtăşi cu responsabilitate şi cu vrednicie cu Sfintele Taine şi contribuie la pregătirea mai intensă a celor ce şi-au mărturisit păcatele în Taina spovedaniei şi au primit dezlegarea, dorind acum să primească Sfânta Împărtăşanie.

4. Trebuie să se aibă mereu în vedere că împărtăşirea credincioşilor la Sfânta Liturghie ține de însăşi ființa Tainei

în Liturghia ortodoxă, Ed. Ep. Olteniei, Craiova, 1986.

19 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*

euharistice.

Deoarece prin actul împărtăşirii credincioşilor se încheie Euharistia ca taină şi jertfă, căci abia acum se înfăptuieşte sensul ei de jertfă adusă lui Dumnezeu şi pentru sfințirea credincioşilor, împărtăşirea euharistică sacramentală este scopul final al Liturghiei credincioşilor. Acest scop este anunțat chiar în rugăciunea a doua pentru cei credincioşi pe care preotul o rosteşte în taină: *„dă lor să-Ți slujească totdeauna cu frică şi cu dragoste şi întru nevinovăție şi fără osândă să se împărtăşească cu Sfintele Tale Taine şi să se învrednicească de cereasca Ta împărăție”*. În acelaşi scop se roagă preotul imediat după prefacerea sfintelor daruri *„ ca să fie celor ce se vor împărtăşi, spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtăşirea cu Sfântul Tău Duh, spre plinirea împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă*”, după sfârşitul anaforalei: *„Învredniceşte-ne să ne împărtăşim cu cuget curat, cu cereştile şi înfricoşătoarele Tale Taine ale acestei sfinte şi duhovniceşti mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greşelilor, spre împărtăşirea cu Sfântul Duh, spre moştenirea împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine iar nu spre judecată, sau spre osândă”*; înainte de frângerea Sfântului Agneț: *„Şi ne învredniceşte, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă preacuratul Tău Trup şi scumpul Tău sânge şi prin noi la tot poporul”*, iar în final adresează tuturor celor prezenți la Sfânta Liturghie chemarea: „*Cu frică de Dumnezeu, cu credință şi cu dragoste să vă apropiați”*.

De aceea, preoții au datoria să apropie pe credincioşi de potir, explicându-le mereu importanța deosebită pe care o are în viața creştină împărtăşirea cu «vrednicie», cu pregătirea necesară şi cu conştiința curată cu Sfintele Taine.

Există o atitudine spirituală unică în care credinciosul se poate apropia de potir, după ce în prealabil, împăcându-se cu semenii (Mt 5, 23-24), şi-a mărturisit păcatele şi a primit dezlegarea prin preotul

duhovnic. Apostolul Pavel avertizează pe corinteni, şi prin aceasta pe creştinii dintotdeauna: *,,oricine va mânca pâinea sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie vinovat va fi faţă de Trupul şi de Sângele Domnului. Să se cerceteze dar omul pe sine şi aşa să mănânce din Pâine şi să bea din Pahar. Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind Trupul Domnului* (1 Co 11, 27-29). Cu alte cuvinte, împărtăşirea cu Sfintele Taine are eficienţa duhovnicească scontată numai dacă se face cu deplină responsabilitate şi cu «vrednicie», cu pregătirea sufletească necesară.

În acelaşi timp, trebuie să se menţină mereu conştiinţa trează că Hristos Se oferă tuturor spre împărtăşire, iar atitudinea de a sta departe nu numai că nu este în concordanţă cu săvârşirea Tainei euharistice, dar ea constituie şi un răspuns negativ, sau neputinţa celui nepregătit de a răspunde lui Hristos Cel ce Se oferă şi ne cheamă: *,,Iată, Eu stau la uşă şi bat; de-Mi va auzi cineva glasul şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine”* (Ap 3, 20). Cel nepregătit să aibă în felul acesta conştiinţa că trebuie să-şi sporească lupta duhovnicească pentru a se putea împărtăşi cu Sfintele Taine şi să intre în comuniunea deplină cu Hristos Cel prezent în Sfânta Liturghie.

«Răsplată» a luptei duhovniceşti, încununare a eforturilor ascetice prealabile şi a pregătirii necesare, împărtăşirea euharistic-sacramentală constituie şi un ajutor şi o întărire pe care o dă Hristos Însuşi celor ce se împărtăşesc cu «vrednicie» spre sporirea în virtuţi şi în comuniunea cu El în continuare. Faptul acesta este subliniat cu insistenţă şi în rugăciunile din *Rânduiala Sfintei Împărtăşiri* astfel: *,,Învaţă-mă să săvârşesc sfinţenia în frica Ta, ca, în curată mărturisire a cugetului meu primind părticica Sfintelor Tale Taine, să mă unesc cu Sfântul Tău Trup şi Sânge, şi să Te am pe Tine locuind şi petrecând în mine împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, spre paza de toată lucrarea diavolească, spre îndepărtarea şi mutarea răului şi*

vicleanului meu obicei, spre omorârea patimilor, spre plinirea poruncilor Tale, spre adăugirea dumnezeiescului Tău har…ca nu cumva rămânând departe prea multă vreme de împărtăşirea Ta, să fiu prins de lupul cel înţelegător … şi-mi fii mie ajutător şi folositor, îndreptând în pace viaţa mea şi învrednicindu-mă a sta de-a dreapta Ta, cu sfinţii Tăi”, sau: *,,şi să-mi fie mie Sfintele Tale Taine spre tămăduire şi curăţire, spre luminare şi pază, spre mântuirea şi sfinţirea sufletului şi a trupului; spre izgonirea a toată nălucirea, a faptei celei rele şi a lucrării diavoleşti care se lucrează cu gândul în mădularele mele; spre îndrăznirea şi dragostea cea către Tine, spre îndreptarea şi întărirea vieţii, spre înmulţirea faptei celei bune şi desăvârşirii, spre plinirea poruncilor şi spre împărtăşirea cu Sfântul Duh, ca merinde pentru viaţa de veci”*. Care credincios apropiindu-se *,,cu frică de Dumnezeu, cu credinţă şi cu dragoste”* de sfântul potir, deci cu toată pregătirea necesară şi împărtăşindu-se astfel cu «vrednicie» cu Sfintele Taine, nu se simte împăcat şi întărit în hotărârea de a se opune păcatului şi de a nu mai cădea în păcatele săvârşite, cel puţin în ceea ce priveşte păcatele mari?

„Liturghia oferă totul pentru sfinţirea vieţii spirituale; de aceea credinciosul nu trebuie lăsat să caute un «substitut» pentru trupul lui Hristos. În plus, nu trebuie să se uite faptul că pentru mulţi credincioşi actul împărtăşirii constituie unicul criteriu şi suprema confirmare a apartenenţei lor la comunitatea ortodoxă. Fără Împărtăşanie credincioşii n'au cum să-şi exprime identitatea lor ortodoxă şi cum să-şi dovedească apartenenţa lor la o parohie ortodoxă”[28].

Fără o participare activă la viaţa liturgică a Bisericii care culminează în împărtăşirea cu vrednicie şi cu conştiinţa curată cu Sfintele Taine, credinciosul poate fi uşor „prins de lupul cel înţelegător” şi atras în diferite grupări sectare prin prozelitismul insistent al acestora.

Ortodoxă, vol. 3, p. 149.

5. Biserica a învățat totdeauna necesitatea pocăinței și a primirii Tainei mărturisirii pentru toți cei ce au păcătuit după Taina botezului.

Taina pocăinței sau a spovedaniei a fost instituită de Hristos Însuşi, prin faptul că El Însuşi a săvârşit-o acordând Cel dintâi iertarea păcatelor unor persoane şi prin faptul că a dat Apostolilor şi urmaşilor lor, episcopilor şi preoților, puterea de a ierta şi dezlega păcatele oamenilor în numele Său. Mântuitorul Iisus Hristos a săvârşit această Taină, iertând păcatele celor care, mărturisind credința în El, cereau ajutorul Lui şi îşi mărturiseau implicit păcatele lor, acceptând îndemnul Lui de a nu mai păcătui; a săvârşit-o deci printr'o relație personală directă cu cel bolnav şi păcătos (cf. Mt 9, 21,28-29; 20, 34; Mc 7, 32-35; 8, 23-25; Lc 5, 13; 8, 44-47; In 9, 6-7). A promis această putere Apostolilor Săi şi urmaşilor acestora – adresându-li-se mai întâi prin Petru, folosind numele acestuia (Petru-piatră) spre a arăta soliditatea temeliilor apostolice (Mt 16, 16-19), şi apoi tuturor, în grup, spunând: *„Adevăr vă grăiesc: oricâte veți lega pe pământ vor fi legate şi în cer, şi oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi în cer”* (Mt 18, 18). Puterea aceasta de a ierta păcatele le-o dă apoi Hristos Cel înviat comunicându-le pe Duhul Său cel Sfânt: *„Aşa cum Tatăl M'a trimis pe Mine, tot astfel vă trimit şi Eu pe voi. Şi zicând acestea a suflat asupra lor şi le-a zis: Luați Duh Sfânt!, cărora le veți ierta păcatele li se vor ierta; cărora le veți tine ținute vor fi”* (In 20, 21-23). „Acesta este momentul şi acestea sunt cuvintele prin care Hristos a instituit deodată şi Taina preoției şi Taina spovedaniei, arătând-o pe aceasta din urmă ca aparținând, privind săvârşirea, celor care au fost investiți cu puterea Duhului Sfânt de către Hristos Însuşi”[29].

20 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*, p. 87.

21 Pr. prof. Ene Branişte, *Prezența activă a credincioşilor*

Dar după făgăduința Mântuitorului Hristos (Mt 28, 20; In 14, 16), El Însuşi este Acela care iartă prin episcop sau preot, păcatele celui care vine şi se mărturiseşte la duhovnic. Căci aşa cum arată şi Sfântul Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu întăreşte sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ; stăpânul întăreşte hotărârea dată de robi.”[30]

Pocăința singură nu este suficientă, ea trebuie să fie urmată de mărturisirea personală şi de dezlegarea păcatelor de către preotul duhovnic. Aşa cum nu există împărtăşire anonimă, numele celui ce se cuminecă fiind rostit de preot, tot aşa nu există dezlegare generală , anonimă. Fiecare creştin se prezintă personal înaintea lui Dumnezeu cu păcatele sale pentru a primi iertarea de la Dumnezeu prin preotul duhovnic. Primind puterea de a lega şi dezlega păcatele oamenilor, Sfinții Apostoli înşişi şi cei instituiți de ei, prin Taina hirotoniei, episcopii şi preoții Bisericii, au săvârşit Taina spovedaniei tuturor celor care veneau la ei pentru a primi iertarea păcatelor din partea lui Dumnezeu şi a primi Sfânta Împărtăşanie. Sfântul Apostol Pavel acordă iertare în Efes celor care, rătăcindu-se în credință şi-au mărturisit păcatele săvârşite (FA 19, 18), cere corintenilor să dea afară din Biserică pe incestuos (1 Co 5, 5), iar după ce acesta s'a îndreptat, îl iartă , cerând aceloraşi corinteni să-l reprimească în comunitatea creştină, întărind în el dragostea (2 Co 2, 6-8). Cazul soților Anania şi Safira din comunitatea creştină primară, dovedeşte, prin abaterea acestora, regula mărturisirii păcatelor

la slujbele Bisericii şi dreapta viețuire creştină după poruncile Bisericii, în „Îndrumări misionare”, p. 650.

22 *Ibidem*, p. 651.

23 Idem, *Participarea la Liturghie şi metodele pentru realizarea ei*, în „Studii Teologice”, I, 1949, , nr. 7-8, pp. 576-581, *Participarea la Liturghie*, Ed. România creştină, 1999.

în fața Apostolilor (FA 5, 1-4). Despre practicarea acestei Taine încă de la începutul Bisericii, cu toate cele trei componente ale ei (căința pentru păcate, mărturisirea lor în fața preotului şi iertarea acordată lui Hristos prin preot), Sfânta Tradiție ne oferă numeroase mărturii începând cu părinții apostolici. *Epistola lui Barnaba* cere bunului creştin: „Să-ți mărturiseşti păcatele”[31], iar Sfântul Clement Romanul arată că „este mai bine omului să-şi mărturisească păcatele decât să-şi învârtoşeze inima”[32], făcând în acelaşi timp mențiune şi despre rolul preotului în primirea mărturisirii păcatelor şi în impunerea unei penitențe. Din faptul că cei doi părinți se adresează la persoana a doua singular rezultă că ei se referă la mărturisirea individuală a păcătoşilor şi nu la una colectivă[33].

Prin Taina mărturisirii, Dumnezeu iartă păcatele celui ce le mărturiseşte cu căință şi hotărâre de îndreptare, deschizându-se astfel lucrării harului şi făcându-se şi el părtaş la aceasta, se reface comuniunea acestuia cu Dumnezeu, cu Biserica şi cu semenii şi se pregăteşte pentru comuniunea deplină prin împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului. Părintele Galeriu observă pe bună dreptate că „credinciosul devine şi el, prin mărturisirea în fața preotului care i-o primeşte, un martor al lui Hristos, o mărturie a revelației Lui”. Căci Taina mărturisirii este o confruntare profundă cu păcatul care, propriu-zis este unicul obstacol în calea zidirii noastre după chipul lui Hristos.

Păcatul – a-martia (cf. 1 In 3,4) – este separarea de mărturie, de a fi martor al lui Hristos, iar mărturisirea acestuia în fața lui Hristos devine şi o mărturisire a lui Hristos în lume[34].

Dar Taina mărturisirii are un rol decisiv nu numai în împăcarea penitentului cu Dumnezeu şi cu semenii şi în pregătirea

24 Alexandru Schmemann, *Euharistia-Taina Împărăției* (1984), trad. de Pr. Boris Răduleanu, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1992; Pr. prof. dr. Ioan Ică, „Modurile prezenței personale ale

acestuia pentru împărtăşire, ci ea constituie şi cel mai bun prilej de pastorație individuală. Căci, în sensul cel mai profund, conducerea spirituală individuală are loc în atmosfera de har şi în condițiile psihologice specifice din Taina mărturisirii. În nici o altă împrejurare nu sunt mai accesibile preotului resorturile adânci ale vieții sufleteşti a credinciosului[35]. Intimitatea realizată între preot şi penitent în Taina mărturisirii nu este numai de ordin sufletesc, căci în ea intră o atmosferă de „neobişnuită seriozitate, de voință a penitentului de revenire la puritate şi a preotului de ajutorare reală a lui. Seriozitatea aceasta are la bază conştiința că în această relație este prezent în mod nevăzut, dar transparent şi simțit în mod tainic, Însuşi Hristos, Care le cere şi-i ajută în această intenție a lor, Hristos în fața Căruia amândoi se simt răspunzători, sau uniți prin răspundere. Penitentul are încredere în preot tocmai pentru că se simte în el răspunderea față de Hristos pentru sufletul său, îl simte că-l ascultă în numele lui Hristos şi cu o putere reală de ajutorare ce-i vine din Hristos. Iar aceasta îl face să-şi deschidă sufletul şi să-şi destăinuie păcatele şi slăbiciunile cu toată sinceritatea, seriozitatea şi căința”[36]. Penitentul manifestă o încredere în preot ca în nici un alt om şi aşteaptă de la el sfat, ajutor şi dezlegare. De aceea preotul trebuie să urmărească cu atenție mărturisirea, să pătrundă real în sufletul celui ce şi-l deschide ca să poată da un sfat şi un ajutor potrivit cu slăbiciunile destăinuite.

În scaunul mărturisirii, preotul se şterge cu totul în fața lui Hristos, punând în fața conştiinței penitentului pe Hristos, ca for suprem în fața căruia nu se simte umilit nici un om, for care este în acelaşi timp persoana cea mai înțelegătoare şi iertătoare, El, Care S'a rugat şi pentru iertarea celor ce L-au răstignit pe cruce[37]. De aceea, preotul nu este un judecător care condamnă şi

lui Iisus Hristos şi ale comuniunii cu El în Sfânta Liturghie şi

pedepseşte, ci unul care stimulează căinţa pentru păcate, hotărârea de îndreptare şi antrenează pe credincioşi în dragostea vie faţă de Dumnezeu şi de semeni. Taina mărturisirii, ca şi epitimiile, are un caracter eminamente terapeutic. „Atragem atenţia aici – spune părintele C. Galeriu – că trebuie mutat accentul de la un fel de obsesie a păcatului la contemplarea binelui, a frumuseţii vieţii celei adevărate". „De aceea între epitimii este neapărat necesar un program pozitiv de viaţă duhovnicească. Şi un asemenea program e deja cuprins în Noul Testament, în viaţa primilor creştini. Aceştia, cum citim, «stăruiau în învăţătura Apostolilor, şi în comuniune, în frângerea pâinii şi în rugăciuni» (FA 2, 42). Se cuprinde în acest enunţ succint, programul necesar vieţii creştine, întrucât este vorba de elementele esenţiale: rugăciune, citirea Sfintei Scripturi şi a altor cărţi de zidire, participarea la Sfânta Liturghie şi comuniunea iubirii frăţeşti". „Trebuie observat că astăzi, oprirea de la Sfânta Împărtăşanie pe un timp prea îndelungat, nu mai este o metodă pastorală foarte eficientă,

TRANSMITEREA ŞI APĂRAREA DREPTEI CREDINŢE

Transmiterea dreptei credinţe nu se face de la sine, în virtutea tradiţiei orale şi a cultului, fără o predare explicită şi sistematică a acesteia în cadrul unui program de predici şi cateheze.

Prin întreg cultul ei, mai ales prin citirea Vechiului şi Noului Testament, de la Vecernie, Utrenie şi Liturghie, Biserica face o restituire în fiecare timp şi loc a istoriei mântuirii, care s'a împlinit odată pentru totdeauna în Iisus Hristos. La fiecare Liturghie se aminteşte faptul istoric decisiv: lumea a fost mântuită în trupul lui Hristos prin jertfa şi învierea Lui, *„căci El este pacea noastră, El, Care în trupul Său a făcut din cele două lumi una...că prin El şi unii şi alţii într'un singur Duh avem calea deschisă spre Tatăl"* (Ef 2, 14-18). Comunitatea liturgică are privirea îndreptată spre *„Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii"* (In 1, 29; Ap 5, 12-13). Ea poartă în memoria sa istoria mântuirii neamului omenesc: „Aducându-ne aminte, aşadar, de această poruncă mântuitoare şi de toate cele ce s'au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de-a treia zi, de suirea la ceruri, de şederea cea de-a dreapta, şi de cea de-a doua şi slăvita iarăşi venire"[1]. Toate rugăciunile şi imnele liturgice sunt scurte mărturisiri de credinţă. De aceea, comunitatea liturgică este purtătoarea Evangheliei, având un rol crucial în transmiterea şi apărarea credinţei.

1 Din rugăciunea euharistică, *Liturghier*, Ed. 1987, p. 50.

Creştinul îşi mărturiseşte credința, o trăieşte, o păstrează curată şi contribuie la transmiterea ei numai ca membru al comunității liturgice. Cultul şi tradiția Bisericii constituie de aceea mediul prin excelență în care se transmite credința adevărată. Cultul în general, şi în special Sfânta Liturghie constituie energia care mişcă Biserica în devenirea ei misionară.

Mântuirea universală şi cea personală sunt însă inseparabile. Dacă Tradiția, cultul, constituie mediul de restituire a istoriei mântuirii în fiecare timp şi loc şi de permanentă actualizare şi înnoire a comuniunii vii cu Hristos, în Duhul Sfânt, predarea explicită a credinței constituie mijlocul prin care istoria mântuirii universale este pusă în relație directă cu istoria mântuirii personale. Predarea explicită a învățăturii creştine constituie primul act al ciclului credinței prin care istoria mântuirii trece în istoria oamenilor şi o transformă, generând convertirea personală şi încorporarea în trupul lui Hristos ca mădulare ale Lui din cauza înfierii ce s'a produs în Taina botezului când fiecare creştin a spus: „Mărturisesc un botez spre iertarea păcatelor!"[2]

Ciclul credinței comportă trei etape principale (după cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea şi dragostea).

a. Inițierea în tainele credinței şi mărturisirea personală a credinței, sau fidelitatea față de Iisus Hristos şi Evanghelia Sa (ce credem? care este conținutul credinței?).

b. Celebrarea credinței prin cult şi Taine, sau fidelitatea față de sine şi de Biserica lui Hristos, lărgirea orizontului speranței (cum mărturisim, trăim şi transmitem credința?).

c. Practicarea credinței în morala personală şi socială, sau fidelitatea față de aproapele şi de lume în desăvârşirea comuniunii dragostei (care este efectul transformator al credinței, care sunt roadele ei etice şi spirituale?).[3]

Misiunea cea mai dificilă dar şi cea mai urgentă a preotului

2 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Comentariu la Catehismul Ortodox*, Ed. „Oastea Domnului", Sibiu, 2000, p. 22.

3 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, p. 104; *Tratat*

este aceea de a iniția în credință, de a face ucenici ai lui Hristos, de a adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se convertesc şi se botează (FA 2, 47) şi de a-i însoți pe cei botezați; de a le aminti de Botez, făcându-i să crească în acest har. Faptul acesta este valabil mai ales în ceea ce-i priveşte pe copiii botezați. Dar şi tinerilor şi celor maturi trebuie să li se amintească mereu de harul botezului şi să fie educați în credință, atât cei care participă la viața Bisericii cât şi cei ce s'au înstrăinat de ea. Activitatea catehetică a Bisericii este strâns legată de Taina botezului, în vederea pregătirii pentru primirea acestuia, ca în timpul Sfinților Părinți, sau pentru educarea copiilor botezați, ca să înțeleagă şi să actualizeze în viața lor harul botezului.

Harul botezului este unic şi nu se poate repeta, însă acesta trebuie conştientizat mereu pentru a fi actualizat în viața creştinului. În principiu îl reînnoim mereu de fiecare dată când rostim Simbolul credinței în cult[4].

Credința nu se predă şi nu se învață pentru a satisface o curiozitate religioasă sau culturală, ci spre a deschide poarta spre cunoaşterea lui Dumnezeu şi spre experiența contemporană a lui Hristos, fără de care ființa umană este pierdută. Existența unei comunități creştine (parohii) este dependentă în primul rând de credința personală a membrilor ei, de experiența nemijlocită a harului lui Dumnezeu, ca membri liberi şi conştienți ai trupului lui Hristos. Declinul Bisericii ca instituție începe cu diminuarea sau dispariția credinței personale a acestora, proces care nu

de Teologie Dogmatică şi Ecumenică, Ed. România creştină, Bucureşti, 1999, p. 14.

4 *Die Taufe als Aufnahme in den Neuen Bund und als Berufung zum geistlichen Kampf in der Nachfolge Jesus Christi (synergeia).* Sechster bilateraler theologischer Dialog zwischen der Rumänischen Orthodoxen Kirche und der Evangelischen Kirche in Deutschland vom 11.bis 20.Juni 1991 in Curtea de Argeş. Kommunique, în Studienheft, 23 hrsg. von Klaus Schwarz

poate fi oprit nici de religiozitatea populară, nici de ritualismul cultic, nici prin protejarea instituțiilor parohiale. Iar credința personală are ca primă etapă inițierea în credință, inițiere prin care istoria mântuirii universale este pusă în relație directă cu istoria mântuirii personale şi omul se angajează pe calea lui Hristos spre Împărăția lui Dumnezeu. Cultul, oricât ar fi de bun preotul ca liturghisitor, rămâne incomplet fără iluminarea cuvântului lui Dumnezeu prin predicarea explicită a Evangheliei, deschizând astfel poarta Împărăției lui Dumnezeu.

Creştinismul se întemeiază pe revelarea treptată a lui Dumnezeu ca acțiune de coborâre a Lui la om şi înălțării omului la El până la realizarea unirii maxime în Hristos, ca bază pentru extinderea acestei comuniuni între Dumnezeu şi toți oamenii care cred în El.[5]

Creştinismul constă, în esență, în unirea lui Dumnezeu cu omul, realizată odată pentru totdeauna în Iisus Hristos, după ipostas, unire care constituie baza şi modelul unirii prin har a tuturor oamenilor care cred în El şi împlinesc voia Lui. De aceea Iisus Hristos Se prezintă pe Sine ca fiind *„Calea, Adevărul şi Viața*": *„Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața. Nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine"* (In 14, 6). *„Căci, unul este Dumnezeu, unul este Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni: omul Hristos Iisus, Cel Ce S'a dat pe Sine preț de răscumpărare pentru toți – mărturia la vremea ei "* (1 Tim 2, 5-6).

În Iisus Hristos Cel înviat şi înălțat avem în mod real omul desăvârşit, omul îndumnezeit, ajuns la capătul eshatologic al drumului său. Căci *„Hristos a înviat din morți, fiind începătură (a Învierii) celor adormiți"* (1 Co 15, 20). În El avem realizată Împărăția viitoare a lui Dumnezeu, de aceea Revelația în Iisus Hristos are un caracter definitiv, profetic şi eshatologic, de anticipare a țintei finale a întregii creații[6]. Biserica nu aşteaptă

im Aufrag des Kischenamtes der Evangelischen Kirche in Deutschland, Hermannsburg, 1995, p. 194.

o nouă Revelație publică înainte de parusie. Revelația va avea o formă finală la a doua venire în slavă a lui Hristos (1 Ptr 1, 7), când va fi *„un cer nou şi un pământ nou"* (Ap 21, 1), iar *„cei drepți vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor"* (Mt 13, 43), în sensul că de aceea, ce s'a realizat în Hristos Cel înviat şi înălțat se va împărtăşi dreptății şi întregii creații *„pentru ca Dumnezeu să fie totul întru toate"* (1 Co 15, 28).

Până atunci, Duhul Sfânt face prezent pe Hristos Cel înviat şi înălțat prin propovăduirea Bisericii şi prin harul Sfintelor Taine, conducând pe credincioşi la înțelegerea şi trăirea adevărului Revelației dat în Iisus Hristos: *„Iar când va veni Mângâietorul, pe care Eu vi-L voi trimite de la Tatăl, Duhul Adevărului, Cel Ce din Tatăl purcede, Acela va mărturisi despre Mine"* (In 15, 26). *„Acela vă va învăța toate şi vă va aduce aminte de toate cele ce v-am spus Eu"* (In 14, 20). *„El vă va călăuzi întru tot adevărul: că nu de la Sine va grăi, ci cele ce va auzi va grăi şi pe cele viitoare vi le va vesti. Acela Mă va slăvi, pentru că dintru al Meu va lua şi vă va vesti"* (In 16, 13-14).

Există o istorie a mântuirii al cărei centru este Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu, Care S'a întrupat la „plinirea vremii", când „*Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub lege, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea*" (Ga 4, 4). Întruparea Domnului este un eveniment unic în timpul şi spațiul istoriei umane, numit „*Vestea cea bună de o mare bucurie la tot poporul* " (Lc 2, 10). Biblia creştină, mărturia scrisă a Revelației lui Dumnezeu, confirmă *„că'n cetatea lui David vi S'a născut azi Mântuitorul, care este Hristos Domnul"* (Lc 2, 11). Întruparea se adresează tuturor oamenilor şi întregii creații. Realitatea istorică a întrupării constituie o noutate radicală şi universală, de vreme ce Cuvântul întrupat *„era Lumina cea adevărată Care luminează pe tot omul care vine în lume"* (In 1, 9). Iisus Hristos, Mesia, Care Se naşte după trup în Betleem,

5 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*

este aceeaşi persoană cu Cuvântul lui Dumnezeu, care există din veşnicie împreună cu Tatăl şi prin Care *„toate s'au făcut"* (In 1, 3).[7]

Există deci o continuitate neîntreruptă în istoria mântuirii, pregătită „înainte de întemeierea lumii" (Ef 1, 4), dar care s'a concretizat istoric, potrivit Scripturilor, când „pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire S'a pogorât din ceruri şi S'a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara şi S'a făcut om. Şi S'a răstignit pentru noi în zilele lui Ponţiu Pilat şi a pătimit şi S'a îngropat. Şi a înviat a treia zi. Şi S'a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, a Cărui Împărăţie nu va avea sfârşit".

Odată ce Cuvântul lui Dumnezeu, Unul din Treime, a intrat în istoria umană, ca Unul dintre oameni, venind în maximă apropiere de noi, El nu o mai părăseşte. Aceasta înseamnă că existenţa şi destinul oamenilor sunt antrenate şi asigurate de Domnul istoriei. Fiul lui Dumnezeu a intrat în forma şi condiţia umană, ca să schimbe istoria oamenilor atrăgându-i la propria Sa condiţie, la divino-umanitatea Sa. *„Foc am venit să arunc*

Ortodoxă, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1978, vol. 1, p. 47.

6 Ibidem.

7 Hristologia s'a cristalizat deja între anii 50-70 d. Hr. în scrierile Noului Testament. Sfântul Atanasie cel Mare, părintele Ortodoxiei din secolul IV, a avut contribuţia esenţială la biruirea teologică a arianismului. Întemeindu-se pe mărturia Noului Testament, el a arătat că numirea lui Dumnezeu ca Tată, Fiu şi Duh Sfânt (Mt 2, 19) nu trebuie redusă numai la semnificaţia acesteia în istoria Revelaţiei şi a mântuirii, căci prin această numire se mărturiseşte că Dumnezeu este în Sine Însuşi Dumnezeu în comuniune, în Treime, şi nu numai în lucrarea Sa

pe pământ, şi cât aş vrea să fie acum aprins" (Lc 12, 49). Aceasta înseamnă că prin întruparea şi lucrarea Sa mântuitoare, Dumnezeu transcede condiţia etnică, culturală, realitatea istorică şi pământească a oamenilor, în creştere continuă, în Biserică, spre Împărăţia lui Dumnezeu.

Biserica, în mişcarea ei spre realitatea ultimă, nu se opreşte la reconstituirea trecutului, la ocrotirea moştenirii ei, pentru a face cunoscute din nou valorile tradiţionale, ci este antrenată spre exterior şi spre viitor, cu ochii aţintiţi la Domnul (Kyrios), Care recapitulează totul în Dumnezeu, ridicând creaţia din stricăciune şi din moarte, spre participarea la viaţa lui Dumnezeu, într'o relaţie de iubire netrecătoare cu El. *„Căci El trebuie să împărăţească până ce-Şi va pune pe toţi vrăjmaşii sub picioarele Sale. Cel din urmă vrăjmaş care va fi nimicit este moartea. Iar când toate-I vor fi supuse Lui, atunci Fiul I se va supune Celui Care I le-a supus Lui toate pentru ca Dumnezeu să fie totul întru toate"* (1Co 15, 25-26, 28).

În această perioadă în care societatea are nevoie nu numai de evanghelizare şi catehizare creştină, de educaţie religioasă în sensul moral şi cultural, ci şi de un proiect de viitor pentru comunitatea umană, preoţii, teologii, cateheţii trebuie să dea o mare atenţie cunoaşterii, înţelegerii şi comunicării lui Iisus Hristos, aşa cum El Însuşi S'a făcut cunoscut în mod tangibil apostolilor şi evangheliştilor. Biserica trebuie să fie antrenată, nu numai în pedagogia păstrării moştenirii, ci şi în pedagogia transmiterii acestei moşteniri, ca aceasta să devină mod de viaţă pentru viitor, o creştere tainică continuă în adevărul credinţei, bucuria speranţei şi faptele iubirii.[8]

Dumnezeu *„voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină"* (1 Tim 2, 4). Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan insistă asupra acestui aspect în predica lui Iisus:

în lume şi în oameni. Printr'o exegeză amănunţită şi consecventă

„Aceasta este viața veşnică: Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis” (In 17, 3). Cuvântul întrupat a făcut cunoscut pe Dumnezeu: *„Arătat-am numele Tău oamenilor pe care Mi i-ai dat Mie din lume”. „Pentru că cuvintele pe care Mi le-ai dat le-am dat lor, iar ei le-au primit şi au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieşit, şi au crezut că Tu M-ai trimis”* (In 17, 6, 8).

Mărturisirea personală a credinței nu se poate face însă fără o inițiere în credință, fără însuşirea în spirit a ceea ce a făcut Dumnezeu pentru noi, a ceea ce Iisus Hristos a învățat şi a transmis Apostolilor Săi. Revelația divină care a culminat în Iisus Hristos s'a făcut treptat prin acte, cuvinte şi imagini. Actele pe care toată Revelația Vechiului Testament le profețeşte şi le pregăteşte sunt întruparea Fiului lui Dumnezeu, răstignirea, învierea şi înălțarea Lui ca om, trimiterea Duhului Sfânt o dată cu întemeierea Bisericii şi lucrarea continuă a Lui în şi prin Biserică. Toate aceste acte, afară de lucrarea continuă a Duhului Sfânt în şi prin Biserică, sunt acte ale Revelației divine, însoțite de cuvântul care atrage atenția asupra lor şi lămuresc sensul lor. Cuvântul premerge şi succede acțiunea mântuitoare a lui Dumnezeu. Ele îndeamnă pe oameni să se deschidă energiei necreate a lui Dumnezeu, promise şi comunicate de El şi să răspundă cu mulțumire, recunoştință şi încredere lucrării Lui mântuitoare.[9]

Revelația s'a realizat, aşadar, prin acte şi cuvinte; ea este o acțiune luminătoare şi transformatoare a omului care crede. Cuvintele date prin Revelație exprimă această acțiune de coborâre a lui Dumnezeu la om şi de înălțare a omului care crede şi se împărtăşeşte de lucrarea Lui mântuitoare, în comuniune cu Dumnezeu, fiind totodată şi îndemnuri pentru noi de a colabora

a textelor biblice controversate, Sfântul Atanasie arată, în toate lucrările sale, legătura organică dintre învăţătura despre Sfânta

pentru realizarea acestei comuniuni. Căci comuniunea lui Dumnezeu cu omul care crede nu se face fără colaborarea liberă a acestuia.[10]

Creştinii sunt, de aceea, mai întâi «iluminați», adică primesc lumina cunoaşterii lui Dumnezeu prin evocarea istoriei mântuirii în toată întinderea ei revelată ca lucrare a Sfintei Treimi şi predarea învățăturii de credință.

Credința ca iluminare înseamnă însuşirea unei viziuni globale despre realitate, viziune în care Dumnezeu este primit şi mărturisit ca fiind Creatorul lumii, Mântuitorul omenirii păcătoase, Sfințitorul care transfigurează viața şi creația, aşa cum s'a revelat şi împlinit aceasta în Iisus Hristos. Creştinul poartă cu sine această viziune şi revelație. Prin credință el înțelege rațiunea existenței, sensul vieții şi al viitorului său, valoarea sa unică de „chip al lui Dumnezeu”, orientat spre El şi chemat la asemănarea cu El, aşa cum aceasta s'a realizat în Iisus Hristos. De aceea viața sa are un sens absolut.[11]

Această viziune a credinței nu se reduce la o serie de afirmații teologice, ea deschide poarta sufletului şi-l angajează pe creştin pe drumul cu Hristos spre Împărăția lui Dumnezeu.

Aşadar credința înseamnă re-orientare a vieții, ieşirea din iraționalitatea (înşelătoria, rătăcirea) unei vieți paralele cu adevărul Revelației prin convertire, pocăință (Mt 3, 2) sau schimbarea cugetului (metanoia), fiind purtați de Duhul lui Dumnezeu (Rm 8, 14) pe „calea Domnului”.

Cunoaşterea prin credință se deosebeşte de cunoaşterea empirică şi filosofică, pentru că ea nu se dezvoltă din observarea naturii sau din speculația asupra misterului persoanei umane. Credința creştină nu este nici o emoție sentimentalistă oarbă, fără

Treime, Hristos şi mântuire. A se vedea în acest sens: Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu prin care toate s'au făcut şi se refac* în: „Ortodoxia” XXXV, 1983, nr. 2,

legătură cu raţiunea, ştiinţa, înţelegerea fiinţei umane şi a lumii empirice. Pe o anumită treaptă, creştinul este filosof şi teolog.[12]

Credinţa creştină presupune o decizie personală, o alegere subiectivă întemeiată pe Revelaţia obiectivă transmisă de cei ce au fost martorii lui Hristos. „*Ceea ce era de la început, ceea ce noi am auzit, ceea ce cu ochii noştri am văzut, ceea ce am privit şi ceea ce mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul Vieţii – şi viaţa s'a arătat şi noi am văzut-o şi mărturisim, şi vă vestim viaţa de veci care la Tatăl era şi care nouă ni s'a arătat – ceea ce am văzut şi am auzit, aceea vă vestim şi vouă, pentru ca şi voi să aveţi părtăşie cu noi; iar părtăşia noastră, din parte-ne, este cu Tatăl şi cu Fiul Său Iisus Hristos*" (1 In 1, 1-3). Există o relaţie strânsă între Revelaţie şi cunoaşterea lui Dumnezeu şi a lucrării lui mântuitoare. Dumnezeu Se descoperă începând cu teofaniile Vechiului Testament, până la venirea în maximă apropiere de noi în Fiul Său întrupat, anume pentru a Se face cunoscut. El voieşte nu numai ca toţi să fie eliberaţi din robia păcatului şi a morţii, ci şi ca toţi să vină la cunoaşterea adevărului şi la îndumnezeirea prin har.

Credinţa ca act personal (fides qua creitur) de primire a adevărului lui Dumnezeu dat prin Revelaţie şi de trăire a acestui adevăr în totală comuniune cu Dumnezeu are ca şi conţinut Revelaţia dumnezeiască ce culminează în Iisus Hristos. De aceea, „cuvântul adevărului" (2 Tim 2, 15), transmiterea nealterată a conţinutului Revelaţiei, care constituie obiectul credinţei (fides que creditur), este o exigenţă fundamentală a misiunii creştine. În misiunea sa, Biserica nu inventează Evanghelia, ci transmite în fiecare timp şi loc *„credinţa care odată pentru totdeauna le-a fost dată sfinţilor"* (Iuda, 3).

Între conţinutul credinţei (fides que creditur) şi răspunsul credinţei există o intercondiţionare reciprocă. Credinţa ca rod al lucrării harului în sufletele celor ce ascultă şi primesc cuvântul propovăduirii este răspunsul omului la iubirea lui Dumnezeu:

„Noi Îl iubim pe Dumnezeu pentru că El ne-a iubit mai întâi" (1 In 4, 19). De aceea, între credinţa ca act personal de primire şi trăire a adevărului lui Dumnezeu şi conţinutul Evangheliei trebuie să fie o corespondenţă. Căci conţinutul credinţei determină conţinutul vieţii creştine, regula credinţei devine regula vieţii. Concepţia creştinului despre om, despre istorie, despre societate, este la înălţimea concepţiei sale despre Dumnezeu şi despre lucrarea Lui mântuitoare. Numai acea credinţă prin care se însuşeşte conţinutul integral al Evangheliei generează acea atitudine, acel mod de viaţă care corespunde exigenţelor Evangheliei.[13]

Există o legătură strânsă între realitatea credinţei şi realitatea existenţei. În acest sens credinţa înseamnă nu numai a gândi altfel, ci şi a exista altfel, a trăi şi a muri altfel, în deplină dăruire a întregii existenţe lui Dumnezeu: *„pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm"*. Credinţa se manifestă în acte şi evenimente personale şi colective. Taina credinţei este transpusă în fapte istorice, în spiritualitatea creştină şi orientează întreaga viaţă a credinciosului, *„Cuvântul vieţii cu tărie ţinându-l"*, creştinii sunt *„ca nişte luminători în lume"* (Flp 2, 15-16).[14]

Hristos – Domnul S'a revelat pe Sine ca fiind „*Calea, Adevărul şi Viaţa*" (In 14, 6). Fiul lui Dumnezeu S'a întrupat ca să ni-L reveleze pe „*Dumnezeu Cel adevărat*" (1 In 5, 20) iar adevăraţii închinători ai Lui trebuie să I se închine „*în duh şi-n adevăr*". Tot El a arătat că Se sălăşluieşte numai în cei ce cred în El şi împlinesc toate cuvintele Lui: *„De Mă iubeşte cineva, el va păzi cuvântul Meu şi Tatăl Meu îl va iubi şi Noi vom veni la el şi Ne vom face locaş în el. Cel ce nu Mă iubeşte, nu-Mi păzeşte cuvintele"* (In 14, 23-24). Între adevărul lui Hristos sau

pp. 168-176; A.M. Ritter, *Warum Christus auch Gott sein muss: Athanasius Bischof von Alexandrien*, în: „Studia Universitatis Babeş-Bolyai Teologia Ortodoxă", XLIII, 1998, pp. 31-35.

despre Hristos şi între iubirea noastră faţă de El există o strânsă şi profundă legătură. Iubirea lui Hristos cuprinde şi adevărul Lui, iar cunoaşterea Lui şi a adevărului Său cuprinde şi iubirea Lui. Între iubire şi adevăr există o unitate profundă. De aceea, când Iisus Hristos Cel înviat îi trimite pe Apostoli să-L vestească în toată lumea şi să boteze în numele Sfintei Treimi le porunceşte să-i înveţe pe cei ce vor primi cuvântul propovăduirii lor să împlinească toate cele descoperite de El (Mt 28, 18-19).

În acelaşi timp, Iisus i-a atenţionat pe Apostoli, şi prin ei pe toţi creştinii până la sfârşitul veacurilor: *„Luaţi aminte să nu vă amăgească cineva. Că mulţi vor veni în numele Meu zicând: Eu sunt Hristos, şi pe mulţi îi vor amăgi”* (Mt 24, 4-5). Prin aceste cuvinte, cuprinse în aşa numita Apocalipsă mică, precum şi prin altele asemănătoare, Domnul avertiza: luaţi seama să nu fiţi induşi în eroare de nimeni în ceea ce priveşte credinţa voastră.

În Biserica primară exista preocuparea stăruitoare pentru transmiterea dreptei credinţe şi pentru păstrarea unităţii învăţăturii de credinţă, cu conştiinţa că unitatea trupului lui Hristos este menţinută şi asigurată prin mărturisirea, trăirea şi transmiterea credinţei în conformitate cu Revelaţia desăvârşită în Iisus Hristos (1Co 1, 10-13). Sfinţii Apostoli, în toată propovăduirea lor, au urmărit două obiective fundamentale: răspândirea Evangheliei la toată făptura şi apărarea credinţei celei adevărate faţă de învăţăturile greşite. Apostolul Pavel subliniază faptul că propovăduirea sa nu este altceva decât un cuvânt de la Hristos şi despre Hristos: *„căci nu pe noi înşine ne propovăduim, ci pe Hristos Domnul”* (2 Co 4, 5). El se bucură că obştea creştinilor din Roma se află în succesiunea Apostolilor, ascultând din inimă *„de regula învăţăturii căreia i-au fost încredinţaţi”* (Rm 6, 17) iar pe creştinii din Tesalonic îi îndeamnă: *„fraţilor staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră”* (2 Tes 2, 15). Acelaşi îndemn îl adresează creştinilor din Corint: *„Fiţi următori ai mei, aşa cum şi eu sunt al lui Hristos. Fraţilor, vă laud că’ntru toate vă aduceţi aminte de mine şi păstraţi predaniile aşa cum vi le-am predat eu”* (1 Co 11, 1-2).

Răstălmăcirea cuvântului adevărului generează o falsă credinţă. Învăţătura eronată atrage după sine şi rătăcirea credincioşilor pe drumuri străine, paralele sau chiar contrare Bisericii, îndepărtându-i astfel de calea mântuirii. Deja în scrierile neotestamentare se întâlnesc propagatori de învăţături false. Ei erau pseudo-didascălii care îşi asumau o misiune pe care nimeni nu le-a încredinţat-o, tulburând şi răvăşind sufletele credincioşilor (FA 15, 24). Aceştia îşi desfăşurau activitatea cu de la sine putere, fără să aibă mandatul sau acordul Bisericii (Rm 10, 15). Datorită caracterului uzurpator şi rătăcit al activităţii lor, ei erau numiţi: „prooroci mincinoşi” (FA 13, 6; Ptr 2, 1), „fraţi mincinoşi” (2 Co 11, 26), „învăţători mincinoşi” (2 Ptr 2, 1) sau, şi mai grav, „antihrişti” (1 In 2, 18). Asemenea vestitori falşi, semănători de cuvinte neadevărate, care răstălmăceau cuvântul adevărului erau pedepsiţi cu excomunicarea din Biserică (Ga 1, 8-9; 1 Tim 1, 20)[15].

Faţă de unii ca aceştia avertizează Sfântul Apostol Pavel pe creştinii din Galatia: *„chiar dacă noi sau înger din cer v’ar propovădui altceva decât ceea ce v’am binevestit noi, să fie anatema”* (Ga 1, 7-8). El include în rândul „faptelor trupului”, alături de desfrânare, idolatrie, duşmanii şi dezbinările şi ereziile, arătând că cei ce fac unele ca acestea nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu (Ga 5, 19-21). În acelaşi timp, el atrage atenţia asupra fenomenului sectar, datorat rătăcirilor omeneşti de tot felul: „*căci între voi trebuie să fie şi eresuri, pentru ca să se vădească între voi cei încercaţi*” (1 Co 1, 19). De aceea el insistă mult asupra

8 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Comentariu la Catehismul ortodox*, p. 137.

transmiterii cuvântului adevărului şi a păstrării unității Bisericii: „*Vă rog fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să fiți într'o vorbă şi'n rândul vostru să nu fie dezbinări, ci să fiți cu totul uniți în acelaşi gând şi'n aceeaşi dreaptă judecată"* (1 Co 1, 10) pentru că „*voi sunteți trupul lui Hristos şi mădulare în parte"* (1 Co 12, 27).

Credința adevărată, întemeiată pe Revelația divină transmisă cu fidelitate în Biserică, este o lumină pe care ne-o dă Dumnezeu pentru a-L vedea în lumina Sa cea neapropiată (1 Tim 6, 16): „ întru lumina Ta vom vedea lumină". Sfântul Apostol Pavel defineşte credința ca fiind „*ființarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor nevăzute"* (Evr 1, 1). Ea oferă cunoaşterea lui Dumnezeu şi a lucrării lui mântuitoare. Credința este îndreptată spre viitor, spre realitatea ultimă din care, prin credință, avem deja acum o arvună: „*Căci acum vedem prin oglindă, ca'n ghicitură, dar atunci față către față. Acum cunosc în parte; atunci însă deplin voi cunoaşte aşa cum şi Eu deplin sunt cunoscut"* (1 Co 13, 12). Credința este transpunerea omului într'o nouă dimensiune a existenței, în existența de comuniune cu Dumnezeu. Iar această experiență a credinței este o cunoaştere teologică, în care, taina lui Dumnezeu Care se revelează în mod personal este cunoscută fără să fie definită, este interiorizată, fără să fie epuizată. Prin credință creştinul are capacitatea spirituală, dată de Dumnezeu, de a-L cunoaşte aşa cum El Se revelează şi de a trăi în comuniune cu El.

Pe de altă parte, credința ca primire a adevărului lui Dumnezeu şi mărturisire a Revelației şi a mântuirii în Hristos ține de însăşi identitatea creştinului, fiind condiția esențială de a fi ucenic al lui Hristos şi membru al Bisericii Sale. Ea este o expresie verbală a experienței comuniunii cu Dumnezeu în Iisus Hristos şi face parte din lauda şi mulțumirea celui ce a devenit prin credință martor al lui Hristos. Afirmarea explicită a credinței în Iisus Hristos şi în lucrarea Lui mântuitoare este indispensabilă apartenenței la Biserică şi a împărtăşirii cu Sfintele Taine:

„*Întru aceasta să cunoaşteți voi duhul lui Dumnezeu: orice duh care-L mărturiseşte pe Iisus Hristos ca venit în trup, este de la Dumnezeu; şi orice duh care nu-L mărturiseşte pe Iisus, nu este de la Dumnezeu; el este de la Antihrist, despre care ați auzit că vine, şi acum chiar este în lume"* (1 In 4,2-3). „*Cel ce va mărturisi că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el şi el întru Dumnezeu"* (1 In 4,15).

Mărturisirea, credința, nu se separă de celebrarea credinței în cult şi de practicarea credinței prin morala personală şi socială. Credința înseamnă a da un sens vieții şi istoriei umane aşa cum aceasta s'a descoperit în istoria mântuirii. Înainte de orice, preotul trebuie să facă şi să accentueze acest caracter al credinței prin care creştinul se integrează în fidelitatea față de Iisus Hristos aşa cum este mărurisit de profeți, apostoli şi evanghelişti.

Prezentarea istoriei mântuirii, interpretarea şi aproprierea Crezului şi a Liturghiei, atât pentru cei «chemați» cât şi pentru cei «credincioşi», trebuie să fie preocuparea majoră şi permanentă a preoților. Cultul constituie cel mai bun cadru de catehizare şi transmitere a dreptei credințe. Într'o epocă în care predomină mass-media cu mesajul ei secularizat este necesar să se pună în valoare forța de pătrundere, de comunicare şi transformare a cultului public. Desigur preotul are datoria de a învăța, fără frica de a se repeta, în toate ocaziile şi situațiile pastorale: la botez, cununie, înmormântare, sfeştanie, la diferite evenimente din viața parohiei sau a credincioşilor.

Deoarece copiii, elevii beneficiază de o instrucție religioasă în şcoli şi licee, preotul are datoria de a colabora cu profesorii de religie pentru ca această instrucție să nu rămână doar una formală, ci să fie o adevărată inițiere în credință. El trebuie să aibă grijă ca această inițiere să se concretizeze în angajarea activă a copiilor şi tinerilor în viața liturgică şi comunitară a parohiei.

Pentru o inițiere temeinică în credință, preotul trebuie să desfăşoare un program sistematic de predare a istoriei mântuirii

pe baza Sfintei Scripturi, de predare a dreptei credinţe prin explicarea şi dezvoltarea Simbolului de credinţă şi de explicare a Liturghiei şi a cultului.

Înţelegerea Sfintei Scripturi implică credincioşie faţă de cuvântul biblic şi faţă de învăţătura Bisericii. Or, actul de credinţă are în sine această virtute. Căci în viaţa şi practica Bisericii nu se poate separa înţelegerea Scripturii de actul de credinţă. Viaţa Bisericii este viaţa în Hristos. Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie sunt căi de comunicare a acestei vieţi. Biserica mediază şi prelungeşte prin ele acest torent de iubire a lui Dumnezeu, care vine prin omenitatea înviată şi transfigurată a lui Iisus Hristos. „Sfânta Scriptură este una din formele în care se păstrează Revelaţia în eficienţa ei ca apel al lui Dumnezeu în continuare. Ea este expresia scrisă a Revelaţiei împlinite în Hristos. Ea prezintă pe Hristos în forma cuvântului Lui dinamic şi a cuvântului tot aşa de dinamic al Sfinţilor Apostoli despre faptele Lui mântuitoare, în eficienţa permanentă a lor. Dar ea descrie şi modul în care Dumnezeu a pregătit mântuirea noastră în Hristos şi modul în care Hristos continuă să lucreze prin extinderea puterii Lui, pentru asemănarea noastră cu El, până la sfârşitul lumii. Prin cuvântul ei, Hristos continuă să ne vorbească şi nouă, să ne provoace la răspuns cu fapta, să lucreze astfel şi în noi."[16]De aceea Biserica Ortodoxă n'a limitat niciodată accesul la Sfânta Scriptură. Dovadă sunt numeroasele traduceri şi difuzarea lor pe scară întinsă atât înainte cât şi după apariţia tiparului. În cultul public şi în particular, credincioşii ortodocşi au acordat Sfintei Scripturi totdeauna o cinstire deosebită. Convingerea oricărui creştin ortodox este că pe Iisus Hristos Îl cunoaşte doar acela

9 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Revelaţia prin acte, cuvinte şi imagini*, în „Ortodoxia", XX, 1968, nr. 3, p. 355.

10 Idem, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Ed. IBMBOR,

care nu ignoră Biblia, sau că, precum spunea Fericitul Ieronim, „ignoratio scripturam ignoratio Christi".[17]

Istoria mântuirii şi cuvântul lui Iisus Hristos sau a Apostolilor despre Hristos au o forţă de atracţie excepţională. Creştinii au venit la credinţă prin propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu de către Biserică: „*Dar nu numai pentru ei Mă rog, ci şi pentru cei ce prin cuvântul lor vor crede în Mine" (*In 17, 20). „*Căci cuvântul lui Dumnezeu este viu şi lucrător"* (Evr 4, 2)." „Însuşi Hristos lucrează prin Duhul Său în cel ce aude cuvintele Sale, neopunându-se conţinutului lor. Astfel, Scriptura este una din formele prin care cuvintele lui Hristos se păstrează nu numai în cuvintele rostite odinioară de Hristos, ci şi în cuvintele pe care El ni le adresează continuu".[18] De aceea ele sunt „duh şi viaţă" (In 6, 63), sunt „cuvintele vieţii veşnice" (In 6, 68). În practica apostolică se vede clar că procesul de consolidare a celor dintâi comunităţi creştine, mai ales în mediul cultural elenistic, a fost nedespărţit de „nebunia propovăduirii" (1 Co 1, 21).

Există din partea credincioşilor o profundă devoţiune faţă de Evanghelie, de aceea trebuie să se asigure tuturor cunoaşterea cât mai completă a istoriei mântuirii şi accesul la textul Sfintei Scripturi care prezintă această istorie. Pentru aceasta preotul trebuie să facă uz de întreaga Biblie nu numai de pericopele duminicale. Biblia este citită de creştinul ortodox cu pietate spre luminarea şi întărirea credinţei, căutând şi găsind în ea nu altceva decât adevărul propovăduit de Biserică spre mântuire. Luminarea şi întărirea credinţei prin citirea Sfintei Scripturi sau prin meditarea conţinutului ei se face în comunitatea Bisericii. Căci conţinutul Scripturii este primit prin credinţa ce se transmite de la Apostoli în Biserică în continuitate neîntreruptă. În sensul acesta s'a transmis din vremea Apostolilor credinţa în persoana

Bucureşti, 1978, vol. 1, p. 47.

11 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa*, p. 105.

lui Iisus Hristos ca Dumnezeu şi om prin propovăduirea orală şi apoi cei ce au crezut în El şi-au confirmat şi întărit credinţa prin citirea Scripturii. Hristos care lucrează în noi prin Duhul Sfânt, comunicându-Se aşa cum este descris în Scriptură, este în Biserică.[19] Biserica este trupul lui Hristos în care El lucrează, prin Duhul Sfânt, în decursul timpurilor, conducând la înţelegerea Revelaţiei fixată în Sfânta Scriptură. De aceea „*nici o proorocie a Scripturii nu se tâlcuieşte după socotinţa fiecăruia; pentru că proorocie nu s'a făcut niciodată din voia omului, ci purtaţi de Duhul Sfânt au grăit oameni din partea lui Dumnezeu*" (1 Ptr 1, 20-21). Faţă de metodele exegetice folosite de către grupările fundamentaliste, trebuie spus clar că exegeza nu este independentă, deoarece Biblia nu se interpretează fără nici un criteriu, în afară de Tradiţie, din care a ieşit şi pe care o conţine, scoţând cuvintele din contextul lor, sau construind combinaţii şi tipologii arbitrare. Şi din acest motiv, preotul trebuie să iniţieze pe credincioşi în cunoaşterea aprofundată a istoriei mântuirii şi a conţinutului Sfintei Scripturi pentru ca aceştia să nu fie atraşi spre interpretări greşite.

Pentru transmiterea şi apărarea dreptei credinţe este apoi nevoie ca preotul să desfăşoare un program de predare a credinţei prin explicarea şi dezvoltarea Simbolului de credinţă, care rezumă Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie într'o serie de afirmaţii teologice fundamentale pe care trebuie să şi le însuşească şi să le mărturisească orice credincios.

Simbolul de credinţă are funcţia de a transmite ceea ce constituie nucleul mesajului Evangheliei. El nu înlocuieşte nici Revelaţia, nici Sfânta Scriptură, nici Tradiţia, ci le sintetizează într'o serie de afirmaţii de natură teologică. În acelaşi timp, Crezul are funcţia de a interpreta învăţătura biblică, deoarece el constituie cea mai directă şi mai simplă interpretare a Sfintei Scripturi, pe

12 Idem, *Comentariu la Catehismul Ortodox*, p. 23.

13 Pr. conf. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea*

care Biserica a făcut-o ţinând seama de dezvoltarea autentică a Tradiţiei şi de anumite criterii de interpretare[20]. Simbolul credinţei exprimă credinţa comună a Bisericii lui Hristos, având autoritatea sinodului ecumenic, organul de exprimare a infailibilităţii Bisericii. În forma sa doxologică, el invită la mărturisirea comună a credinţei, avându-şi locul în cultul divin rostirea împreună a Crezului uneşte credincioşii în succesiunea apostolică a credinţei. «Noi credem», «noi mărturisim», «noi aşteptăm», cu aceste cuvinte Biserica îşi exprimă credinţa şi speranţa sa. Biserica a introdus Simbolul credinţei în cult, atât pentru faptul că a recunoscut în el interpretarea autentică a Tradiţiei apostolice, cât şi pentru valoarea lui teologică şi spirituală şi pentru rolul acestuia în transmiterea dreptei credinţe. Căci el afirmă, atât taina lui Dumnezeu în Sine, cât şi prezenţa şi lucrarea Sa în Biserică şi în lume. De aceea Biserica a pregătit pe cei ce doreau să devină creştini printr'o instruire serioasă în cunoaşterea Simbolului de credinţă în cadrul catehumenatului, exercitându-şi autoritatea sa, în ceea ce priveşte învăţătura de credinţă cu mare severitate.

Simbolul de credinţă este mărturisirea publică a Bisericii şi dreptarul prin care ea distinge dreapta credinţă faţă de erezie. Crezul exprimă consensul credinţei Bisericii universale şi are funcţia de a apăra ortodoxia credinţei faţă de interpretările arbitrare şi eretice. Prin el se identifică Biserica în calitatea ei de comunitate de credinţă în raport cu cei ce nu cred sau au o altă credinţă. Iar celor din afară, el este propus ca o condiţie pentru apartenenţa lor la Biserică prin Taina botezului.

Explicarea cultului şi, în special, a Liturghiei este necesară deoarece cultul este mărturisirea credinţei sub formă doxologică şi mijlocul prin care Biserica face o restituire în fiecare timp şi

contemporană, Presa Universitară Clujeană, 2002, p. 28.

14 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie şi practică*

loc a istoriei mântuirii care s'a împlinit odată pentru totdeauna în Iisus Hristos. În cult, în general, şi în special în Sfânta Liturghie, se realizează întâlnirea şi comuniunea cu Hristos Cel răstignit, înviat şi înălţat, Care este prezent şi lucrător în diferite grade şi moduri pentru a ne atrage în misiunea, jertfa şi învierea Sa[21]. Prin cult, mesajul Evangheliei pătrunde în viaţa de toate zilele a credincioşilor, convertind istoria personală a acestora în istoria lui Hristos. De aceea este nevoie de o valorificare cât mai deplină a acestei funcţii a cultului. Pentru aceasta este necesară însă o participare personală, activă şi conştientă a credincioşilor la cult. Iar pentru a face accesibilă şi a stimula o astfel de participare este necesară o explicare directă, pe înţelesul tuturor, a structurii de bază a cultului şi a Liturghiei, care să pună accentul şi să evidenţieze realismul liturgic. Săvârşirea cultului ca împlinire a unui ritual, prin exagerarea riturilor şi simbolurilor exterioare, fără o iniţiere a credincioşilor în realismul liturgic, împiedică participarea personală şi conştientă a acestora şi trăirea a ceea ce se realizează în cult.

În societatea contemporană, în care moştenirea creştină a sărăcit, iar viaţa publică este dominată de mass-media cu mesajul ei secularizat, orice predică şi cateheză trebuie să aibă un caracter misionar, de transmitere şi întărire în dreapta credinţă. Predica misionară nu este un cuvânt omenesc obişnuit, ci cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul vieţii spre viaţă. De aceea ea este un act de responsabilitate supremă, care dacă este făcut cu această conştiinţă, îi atrage şi pe ascultători într'o responsabilitate asemănătoare. Pentru aceasta, predica şi predarea credinţei trebuie să fie o antrenare în dragostea vie faţă de Dumnezeu, ca răspuns la iubirea Lui pentru noi manifestată în Iisus Hristos: *„Întru aceasta s'a arătat iubirea lui Dumnezeu pentru noi, că Dumnezeu L-a trimis în lume pe Fiul Său Cel Unul-Născut, pentru ca noi să viem printr'Însul"* (1 In 4, 9).

În general, predica şi cateheza vor evita repetarea unor şabloane scolastice şi frazeologia goală de conţinut şi va pune

istoria mântuirii, învăţătura de credinţă, în relaţie directă cu viaţa omului care-şi caută mântuirea şi desăvârşirea astăzi, în condiţiile lumii contemporane. Va arăta corespondenţa adevărului revelat cu aspiraţiile cele mai profunde ale omului după mântuire şi desăvârşire.

Structura predicii misionare are două componente esenţiale. Prima se referă la ascultătorii cuvântului, iar a doua la mesajul transmis. Conţinutul primei părţi constă în: a) prezentarea omului în raport cu sine însuşi, cu sensul vieţii şi aspiraţiile sale şi în raport cu mediul în care trăieşte; b) asigurarea demnităţii omului în calitatea sa de chip al lui Dumnezeu, atât în unicitatea sa intangibilă şi netrecătoare, cât şi în cadrul comunităţii; c) constatarea neîmplinirii existenţei sale în raport cu sensul vieţii şi al aspiraţiilor sale după comuniune, iubire tot mai deplină şi netrecătoare şi viaţă veşnică. Conţinutul părţii a doua îl constituie: a) mesajul mântuirii, împlinirii şi desăvârşirii omului în Hristos ca biruinţă asupra răului şi a morţii şi înveşnicirea în comuniunea de viaţă şi iubire cu Dumnezeu şi cu semenii, împlinire care se poate realiza deja, în parte, acum şi'n mod desăvârşit în viitor, în viaţa veşnică; b) necesitatea pocăinţei, a întoarcerii la Dumnezeu prin credinţă, a intrării şi creşterii spirituale în Biserică; c) prezentarea consecinţelor care rezultă, atât referitor la viaţa aceasta, cât şi la cea viitoare, pentru cel ce primeşte cuvântul lui Dumnezeu propovăduit, respectiv a consecinţelor care rezultă pentru cel ce respinge chemarea adresată prin acest cuvânt.

În predici, cateheze şi cuvântări ocazionale credincioşii vor fi învăţaţi să dobândească simţul misiunii prin mărturisirea credinţei cu cuvântul şi cu fapta şi să invite şi pe alţii la credinţă. Biserica are nevoie de mărturia evanghelică şi lucrarea misionară a fiecărui credincios, după starea şi locul pe care-l are fiecare în Biserică şi în societate. Creştinul are responsabilitate nu numai pentru propria sa mântuire, ci şi pentru mântuirea altora. De

aceea, fiecare credincios are datoria, ce decurge din starea sa de creştin şi membru al Bisericii lui Hristos, de a mărturisi credința, a o apăra şi a invita şi pe alții la credință.

Ține de starea de creştin, ca laudă şi mulțumire adusă lui Dumnezeu pentru mântuirea dăruită prin Fiul Său, să mijlocească această mântuire şi altora. Sfântul Ioan Scărarul spune că creştinul are responsabilitate nu numai pentru propria sa mântuire, ci şi pentru lucrarea mântuitoare a lui Hristos, care vizează şi angajează întreaga lume: „Izbăveşte şi tu, cel ce ai fost izbăvit de Dumnezeu. Mântuieşte, tu cel ce ai fost mântuit, pe cel dus la moarte, şi nu cruța nimic ca să răscumperi pe cei omorâți de draci. Căci aceasta e marea luptă înaintea lui Dumnezeu, mai presus de toată lucrarea şi contemplarea oamenilor şi a îngerilor. Cel ce spală şi curăță, cu curăția dată lui de la Dumnezeu, întinăciunea altora şi, din cele prihănite, face daruri neprihănite pe care le aduce lui Dumnezeu, se dovedeşte împreună-lucrător al puterilor netrupeşti şi înțelegătoare. Acesta şi numai acesta este lucrul de totdeauna al celor ce liturghisesc lui Dumnezeu. «Că toți cei dimprejurul Lui îi vor aduce daruri suflete» *(*Ps 75,11)" [22]. „Aceasta este Liturghia cosmică neîncetată, cerută de Dumnezeu: să ne aducem pe noi şi să-i aducem pe toți şi unul pe altul curățiți lui Dumnezeu, împreună cu toate cele dăruite de El"[23].

Simțul misiunii ține de natura Evangheliei, aşa cum se precizează într'un document ortodox despre misiune şi pastorație: „Nu avem opțiunea de a ține Vestea cea bună doar pentru noi. Împărtăşirea din cuvânt, transmiterea cuvântului şi mărturisirea credinței date deja sfinților constituie partea integrantă din plinirea chipului şi asemănării cu Dumnezeu şi din realizarea

misionară ortodoxă, pp. 25-26.

15 A se vedea mai pe larg: Pr. lect. dr. Nicolae Dura, *Propovăduirea cuvântului şi Sfintele Taine. Valoarea lor în lucrarea de mântuire*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1998, pp. 118-

îndumnezeirii (theosis). Ca şi Sfântul Apostol Pavel, credinciosul trebuie să fie în stare să spună, despre toți cei care nu cunosc viața în Hristos, ceea ce acela zicea despre conaționalii săi: «bunăvoința inimii mele şi rugăciunea mea către Dumnezeu, pentru Israel, este spre mântuire» (Rm 10, 1). Evanghelia (Vestea cea bună), netransmisă, este o contradicție în termeni."[24]

În final, sarcina comunicării eficiente a mesajului lui Hristos către o generație înstrăinată cade asupra tuturor credincioşilor. Secularizarea este rezultatul uitării de către noi a datoriei de a comunica credința. Se face tot mai simțită lipsa comunicării între creştini. Aceasta este cea mai mare amenințare a noastră. Chiar dacă discutăm unul cu celălalt, nu comunicăm. Această lipsă de comunicare se datoreşte lipsei unei educații misionare. Schimbul viu de gânduri şi preocupări, în dragoste şi libertate, izvorâte din credință, este o necesitate esențială a vieții creştine. De aceea, se cere să dobândim limbajul credinței şi curajul comunicării ei. Credincioşii trebuie să cunoască limbajul Scripturii şi adevărul pe care aceasta îl exprimă. Este o cunoaştere care ne eliberează de teama față de lume, față de alți oameni sau alte religii. Aceasta îi ajută atât pe preoți cât şi pe credincioşi să discute unii cu alții într'o limbă comună. Biserica nu trebuie să se teamă că se pierde într'o societate pluralistă[25].

Pentru a promova comunicarea credinței, preotul trebuie să organizeze în parohie cercuri misionare alcătuite din credincioşii mai ataşați de Biserică, pentru a-l ajuta în activitatea catehetică şi misionară, de îndrumare şi colportaj.

Deoarece Biserica singură este responsabilă de instruirea credincioşilor, ea trebuie să facă posibil accesul cât mai larg al credincioşilor la cuvântul lui Dumnezeu prin editarea şi difuzarea Sfintei Scripturi cu un comentariu minim necesar pentru

133.

înțelegerea corectă a acesteia. Să pună la îndemâna credincioşilor cărți de rugăciuni, cărți liturgice, catehisme, cărți de spiritualitate ortodoxă, material catehetic şi misionar de largă popularitate.

Pentru o educație creştină şi misionară cât mai completă, preotul este dator să organizeze în parohie biblioteca parohială şi să o doteze corespunzător. El va îndemna pe credincioşi să împrumute cărți pentru lectură duhovnicească, catehetică şi misionară. Va face cadou tinerilor căsătoriți şi credincioşilor,

FILANTROPIA CREŞTINĂ

Mântuitorul Iisus Hristos Cel înviat, Cel Care are toată puterea în cer şi pe pământ, Cel Care împărățeşte supunând toate sub picioarele Lui, desființând orice domnie, stăpânire şi putere (1Co 15, 24-27), înainte de înălțarea Sa la cer, îi trimite pe apostoli în toată lumea (Mc 16, 15): *„mergeți şi învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă (Mt 28, 19-20)”*. Prin această trimitere El precizează şi aspectele esențiale ale misiunii lor şi, deci, ale Bisericii în lume: propovăduirea Evangheliei şi învățarea cuvântului lui Dumnezeu; săvârşirea Sfintelor Taine, instituite de El Însuşi, pentru împărtăşirea harului sfințitor şi îndemnul de a stărui în dreapta credință, în sfințenia vieții, mărturie şi slujire. Propovăduirea sau slujirea cuvântului (FA 6, 4), slujirea liturgică, sacramentală şi cea de îndrumare trebuie să fie însoțite mereu de slujirea diaconală (filantropia), ca expresie concretă a iubirii de Dumnezeu şi de aproapele; credința şi slujirea trebuie văzute şi exercitate ca un întreg, nu separate. În acest sens filantropia face parte din misiunea şi slujirea Bisericii. Ea este mai mult decât o simplă problemă etică; este un drum prin care ne întâlnim cu Hristos, căci El Se identifică în mod tainic cu fiecare om, mai ales cu cei aflați în nevoi şi suferințe: *„întrucât ați făcut unuia dintre aceşti foarte mici frați ai Mei, Mie Mi-ați făcut”*(Mt 25, 40). Sfinții Părinți au văzut în iubirea aproapelui, în chip deosebit

a săracilor de tot felul, un al doilea altar, «taina fratelui», locul unde se exercită în mod văzut iubirea de Dumnezeu[1].

«Taina fratelui» reprezintă atitudinea practică a Bisericii față de om, când contemplă şi mărturiseşte, trăieşte şi aprofundează taina iubirii divine pentru om sau misterul întrupării Domnului[2].

Pentru Sfântul Apostol Pavel, a vesti Evanghelia sau cuvântul lui Dumnezeu înseamnă a vesti *„taina cea din veci ascunsă şi din generații, dar acum descoperită sfinților Săi; lor a vrut Dumnezeu să le arate care este bogăția slavei acestei taine între neamuri, adică, Hristos Cel dintru noi, nădejdea slavei”* (Col 1, 26-27). Iar Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan, contemplând măreția tainei cuvântului lui Dumnezeu întrupat, precizează că, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, El a dăruit tuturor oamenilor puterea de a deveni fii ai lui Dumnezeu după har (In 1, 12-13). Aşadar, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, iubirea veşnică a Tatălui față de Fiul se arată şi iubire veşnică față de om. Aceasta o exprimă Mântuitorul Însuşi în rugăciunea Sa adresată Tatălui, când zice: *„şi să cunoască lumea că Tu M-ai trimis şi că i-ai iubit pe ei aşa cum M-ai iubit pe Mine.”* (In 17, 23). Şi, fiindcă Dumnezeu este iubire (1 In 4, 16), fiecare ființă umană iubită de Dumnezeu este un altar al prezenței lui Hristos: *„Şi le-am făcut cunoscut Numele Tău şi cunoscut li-l voi face, pentru ca iubirea cu care Tu M-ai iubit să fie într-înşii, şi Eu întru ei”* (In 17, 26).

Încă de la începutul propovăduirii Sale, Mântuitorul Iisus Hristos a vestit împărăția cerurilor prin cuvânt şi fapte dătătoare de viață, fapte concrete de slujire: a vindecat bolnavi de tot felul,

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*, p. 60.

2 Mitropolit dr. Daniel Ciobotea, *Taina fratelui*, în „Candela Moldovei”, an III, nr. 1-2, pp. 1, 13.

a săturat pe cei flămânzi, a scos demoni, a înviat morți, arătând că întreaga viață creştină trebuie să se conducă după porunca cea mare a iubirii, care se referă la Dumnezeu şi la oameni deopotrivă (Mt 22, 37-39).

Sfântul Ioan Evanghelistul ne arată că Hristos Domnul, după ce a instituit Taina Euharistiei, a instituit, prin spălarea picioarelor Apostolilor Săi, slujirea aproapelui ca mediu de răspândire a energiilor comuniunii divino-umane din Sfânta Euharistie. Împăcarea şi slujirea premerge şi urmează celebrarea Tainei euharistice. Legătura dintre «taina fratelui» şi misterul euharistic este evidențiată de Mântuitorul nu numai înainte de moartea Sa pe cruce, când iartă pe vrăjmaşi, ci şi după învierea Sa din morți, când Iisus Cel înviat Se arată celor doi ucenici în drum spre Emaus ca un călător străin care participă la neputința acestora de a înțelege cum lucrează Dumnezeu prin oameni şi cum Îi răspund oamenii lui Dumnezeu. Iisus Cel înviat rămâne ascuns, străin şi necunoscut până când este primit în casă şi chemat la masă[3]. „Iar odată primit, El conduce comuniunea inimilor şi viază tainic printre noi, devenind El Însuşi Viața vieții noastre; o Viață pe care nu o putem poseda , ci numai primi, căci ea este dăruire de sine, iubire divină dezinteresată”[4].

Judecata din urmă se va face după criteriul mărturisirii lui Hristos în fața oamenilor (Mt 10, 32) şi al faptelor iubirii de aproapele, ca răspuns la chemarea lui Hristos, prezent în mod tainic în fiecare ființă umană care are nevoie de ajutorul, compasiunea şi simpatia noastră. Această judecată va descoperi cu mare uimire, atât drepților cât şi păcătoşilor, că prezența tainică şi interpelantă a lui Hristos în oamenii aflați în suferință nu depinde de perceperea sau interpretarea noastră (Mt 25, 37-40).

Sfinții Părinți, care erau în cea mai mare parte liturghisitori

3 *Ibidem*, p. 13.

4 *Ibidem*.

păstori, au exprimat cu tărie şi talent faptul că slujirea aproapelui aflat în nevoi face parte din sfinţenia integrală a vieţii creştine. Împărtăşirea cu Trupul şi Sângele lui Hristos Cel răstignit şi înviat trebuie să ne facă mai sensibili la suferinţele fraţilor noştri, pentru care S'a jertfit şi a înviat Domnul. „Vrei să cinsteşti Trupul lui Hristos? – spune Sântul Ioan Gură de Aur – nu-L trece cu vederea când este dezbrăcat! Nu-L cinsti aici în biserică cu haine de mătase iar afară Îl laşi să degere de frig, că n'are cu ce se îmbrăca! Cel Care a spus: «Acesta este Trupul Meu», şi prin cuvânt a întărit lucrul, Acelaşi a spus şi «Flămând M-ai văzut şi M-ai hrănit» şi «Întrucât n'ai făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-ai făcut». Trupul lui Hristos de pe altar n'are nevoie de acoperăminte preţioase, ci de un suflet curat; dar cel gol, cel flămând are nevoie de multă îngrijire. Să învăţăm, dar, să filozofăm şi să cinstim pe Hristos, aşa cum El vrea..., cinsteşte-L pe Hristos cu cinstea pe care El ţi-a poruncit-o, cheltuind cu săracii avuţia ta."[5]

În Biserica primelor trei veacuri mulţi creştini aduceau la adunarea euharistică nu numai pâinea şi vinul necesare celebrării, dar şi averea pe care voiau s'o împartă cu ceilalţi. După încetarea persecuţiilor, începând din secolul al IV-lea, aceste fapte ale slujirii diaconale ale aproapelui, strâns legate de săvârşirea Euharistiei, au luat o formă organizată, constantă. Sunt vestite în acest sens aşezămintele Sfântului Vasile cel Mare, organizate în sânul Bisericii pentru îngrijirea bolnavilor, handicapaţilor,

5 *Omilia L la Matei,* trad. de Pr. dr. D. Fecioru, PSB, 23,Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1994, p. 584.

6 A se vedea: Pr. prof. dr. Liviu Stan, *Instituţiile de asistenţă socială în Biserica veche*, în „Ortodoxia", IX, 1957, nr. 1; Mitropolit dr. Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare în Sfânta Scriptură, în Sfânta Tradiţie şi în teologia contemporană*, în

orfanilor şi săracilor.[6] Opera filantropică dezvoltată la Bizanţ în perspectivă sacramentală cultivată de părinţii Bisericii a fost considerabilă.[7] Din nefericire, perioadele de ocupaţie otomană şi timpul dictaturii comuniste totalitare au obligat Biserica să-şi limiteze activitatea la slujirea liturgică.

Astăzi Biserica este chemată să dezvolte o activitate misionară integrală, să-şi însoţească slujirea învăţătorească şi liturgico-sacramentală cu cea diaconală, prin activitatea misionar-pastorală în spitale, orfelinate, penitenciare, în căminele de bătrâni, printre săraci şi sinistraţi, pretutindeni unde „aceşti foarte mici fraţi" ai lui Hristos se află în suferinţă şi singurătate (Mt 25,40); să pună în practică legătura dintre viaţa de rugăciune, ca izvor al sfinţeniei şi al adevăratei iubiri, şi slujirea aproapelui, ca aplicare concretă a acestora. Este cunoscut faptul că prozelitismul de toate nuanţele câştigă adepţi mai ales profitând de sensibilitatea oamenilor faţă de asistenţa socială de care au nevoie.

La nivel de parohie, preotul trebuie să-i viziteze în mod regulat şi constant pe cei bolnavi, pe cei în vârstă, pe cei săraci şi pe cei care se află în diferite situaţii grele. El trebuie să-i consoleze, să le insufle curaj, să le dea speranţă şi să se îngrijească de ajutorarea lor.

Noul Testament ne arată grija deosebită pe care a avut-o Mântuitorul Iisus Hristos faţă de cei bolnavi. Sfintele Evanghelii ne mărturisesc faptul că pe oriunde mergea, „*Iisus vindeca toată boala şi neputinţa din popor*". El a vindecat tot felul de bolnavi, făcând bine tuturor celor ce au avut bucuria de a-L întâlni. Minunile săvârşite de Mântuitorul au constat în taumaturgii sau vindecări minunate: „*şi aduceau la El pe toţi cei aflaţi în suferinţă şi cuprinşi de multe feluri de boli şi chinuri, pe demonizaţi, pe lunatici, pe slăbănogi şi El îi vindeca*" (Mt 4, 24; 8, 16). Desigur, puterea Lui dătătoare de viaţă se manifestă şi ca o confirmare a misiunii Sale în lume, căci toate faptele Sale sunt „semne" ale

Împărăției. Și tot El a spus: *„bolnav am fost și M-ați ce rcetat”* (Mt 25, 36), arătând că El Se identifică în mod tainic cu cei bolnavi, și cercetându-i pe aceștia, ne întâlnim cu El.

Sfinților Apostoli le-a dat de asemenea puterea și misiunea de a vindeca pe cei bolnavi: *„Pe cei bolnavi tămăduiți-i; pe cei morți înviați-i; pe cei leproși curățiți-i; pe demoni scoateți-i afară; în dar ați primit, în dar să dați”* (Mt 10, 8). Credincioși misiunii primite, Sfinții Apostoli, paralel cu „slujirea cuvântului” (FA 6, 4), au manifestat o grijă deosebită față de cei bolnavi. Astfel, chiar de la începutul activității lor misionare, Apostolii Petru și Ioan vindecă un olog (FA 3, 1-8), Apostolul Pavel săvârșește numeroase vindecări minunate în timpul călătoriilor sale misionare: vindecă ologul din Listra (FA 14, 8-18), pe tatăl lui Publius care suferea de friguri (FA 28, 8) etc. Iar Apostolul Iacob îndeamnă pe creștini zicând: *„Este cineva-ntre voi bolnav? Să-i cheme pe preoții Bisericii și ei să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn în numele Domnului și rugăciunea credinței îl va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica; și de va fi făcut păcate, i se vor ierta”* (Iac 5, 14-16).[8]

Omul este creat de Dumnezeu ca spirit întrupat, sau ca o ființă personală unitară ce constă din suflet și trup. Sufletul și trupul încep să existe deodată. Începutul concomitent al existenței lor presupune o implicare foarte strânsă, reciprocă a sufletului și a trupului. Sufletul și trupul, ca elemente componente ale ființei umane, se implică și se cheamă reciproc, ele fiind într'o strânsă interdependență în unitatea ființei umane.[9]De aceea, sănătatea sufletească întreține sănătatea trupească sau boala

„Studii Teologice”, XXIV, 1972, nr. 5-8, pp. 445-448.

7 Mitropolit dr. Daniel Ciobotea , *op. cit.* , p. 13.

8 Despre atitudinea Sfintei Scripturi și a Sfinților Părinți față de boală și de cei bolnavi a se vedea: Jean-Claude Larchet,

sufletului provoacă și întreține boli trupești. Și invers, sănătatea sau boala trupească are adânci repercusiuni asupra sufletului. Un om care suferă timp îndelungat de o boală trupească, dacă-i lipsește credința și nădejdea poate ajunge la disperare, se poate îmbolnăvi și sufletește.

Adânc cunoscător al ființei umane, Mântuitorul Iisus Hristos vindecă întotdeauna mai întâi sufletele celor bolnavi, iertându-le păcatele și chemându-i la credință, și apoi trupurile. Credința, nădejdea și încrederea în ajutorul lui Dumnezeu au un rol hotărâtor nu numai în vindecarea bolilor sufletești, ci și a celor trupești.

Grija pentru cei bolnavi este o expresie a iubirii creștine care este indivizibilă. Ea are însă și un rol misionar deosebit. Sfânta Scriptură și istoria Bisericii ne arată că mulți au venit la credință fie beneficiind ei înșiși de vindecare, fie văzând vindecările pe acare le-a făcut Iisus sau pe care le-au făcut sfinții din toate timpurile. Pe lângă aceasta, cei aflați în suferință sunt mai sensibili, au sufletele mai deschise pentru primirea credinței. Prin aceasta se explică, de altfel, și succesul prozelitismului printre bolnavi.

Iată câteva motive pentru care Biserica trebuie să fie prin slujitorii ei mereu alături de cei bolnavi, contribuind cu toate mijloacele ce-i stau la dispoziție la vindecarea sufletească și trupească a credincioșilor ei și nu numai a acestora.

Ține de misiunea fiecărui preot să-și cunoască credincioșii din parohie și să-i viziteze pe cei bolnavi la casele lor și în spitale. În spitale, preotul va aduce astfel alături de doctorul care îngrijește trupurile și pe Cel Care vindecă și trupurile și sufletele. Cu ocazia acestor vizite, preotul îi va mângâia și întări în credință și nădejde pe cei bolnavi, le va acorda asistența religioasă necesară, prin rugăciuni, mărturisire, împărtășire și maslu. Un pas important s'a făcut prin numirea de preoți la spitalele din orașele mari.

Biserica trebuie să se îngrijească să fie numiți preoți la toate spitalele mari din oraşe şi să fie construite sau amenajate capele în cadrul acestora. Preoții de la aceste spitale vor săvârşi slujbele religioase, vor acorda asistența religioasă necesară bolnavilor, se vor îngriji ca în spitale să se creeze o atmosferă creştină, care poate ajuta mult la încurajarea şi întărirea credinței şi nădejdii celor bolnavi.

În spital, preotul va avea grijă ca întotdeauna, rugăciunea lui, împreună cu a credincioşilor, să fie pentru însănătoşire şi pentru reintrarea în viața de toate zilele cu sufletele şi cu trupurile vindecate, iar celor pe care Domnul îi cheamă din starea de boală la starea de dincolo, le va da asistența din urmă.

Nu este uşor să te întâlneşti cu oameni foarte bolnavi. Ei ridică multe întrebări delicate. Cum să consoleze preotul pe cineva foarte bolnav, despre care ştie că va muri de o boală incurabilă, sau că va rămâne invalid pentru tot restul vieții? Cum poate să-i vorbească unei persoane bolnave care este revoltată împotriva lui Dumnezeu şi care nu poate să înțeleagă cauza pentru care El permite ca un om să sufere chiar înainte de a ajunge la bătrânețe? Slujirea celor bolnavi nu înseamnă pierderea timpului cu întrebări fără rost. Preotul este chemat să exercite o slujire de vindecare, de consolare şi încurajare, de întărire a moralului celui bolnav şi de ajutorare a lui pentru ca să vadă lumina în întuneric, pentru ca să vadă dragostea Tatălui.

Când vorbim despre bolnavi, ne gândim imediat la persoane izolate în spitale sau în locuințele lor. Însă sunt şi bolnavi care nu trebuie să stea neapărat la pat. Aceştia umblă pe stradă, chiar lucrează, dar sunt într'un anumit fel bolnavi. Alții, deşi în imobilitate fizică, sunt totuşi în contact cu medicii şi rudele. O persoană bolnavă aşteaptă un anumit fel de ajutor de la alții. ~~Mediul ambiant joacă un~~ rol important în însănătoşirea sa. Deşi

Teologia bolii, trad. de Pr. prof. dr. Vasile Mihoc, Ed. Oastea Domnului, Sibiu, 1997.

9 Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică*

are contact cu lumea, există totuşi o lipsă pe care nimeni, cu excepția unui preot înțelept şi devotat misiunii sale, nu o poate umple. Văzându-i în jurul său pe ceilalți oameni plini de energie, cel bolnav are un sentiment de inferioritate, se subestimează, se consideră handicapat[10].

Prin urmare, cei bolnavi caută respect şi ajutor, având dorința de a fi pe deplin recunoscuți, cu toată infirmitatea lor. Doresc să fie priviți şi tratați ca persoane cu demnitate şi valoare, chiar dacă duc jugul unei realități dureroase. În acest caz este de mare ajutor să se coopereze cu cei bolnavi sau infirmi, să se apeleze la posibilitățile şi responsabilitățile lor, amintindu-le că situațiile lor nu sunt lipsite de speranță, deoarece, în ciuda tuturor greutăților, ei posedă numeroase resurse creatoare. O asemenea atitudine din partea preotului va avea drept urmare o restabilire a sentimentului de încredere în cel bolnav, un echilibru indispensabil, care-l va face în stare să pună în acțiune ceea ce i s'a oferit. O asemenea atitudine din partea preotului are şi un impact în plan spiritual. Se evidențiază faptul că oricine, oricât ar fi de handicapat, este o ființă de neînlocuit, unică, iubită de Dumnezeu, o persoană pentru care S'a jertfit Hristos. Bolnavul este ajutat să vadă această nouă realitate, anume că este un membru deplin al marii familii a lui Dumnezeu, familie în care îşi are locul său, participând astfel la manifestarea Împărăției lui Dumnezeu. Mai mult, bolnavului i se dă chiar şi o misiune pe care o poate îndeplini în situația în care se află: să dea mărturie prin răbdarea, speranța şi amabilitatea sa.[11]

Viețuind într'o societate materialistă, în care deseori valorile sunt ignorate, prin respectul său față de darul pe care îl constituie viața, față de persoana umană şi finalitatea vieții, cel bolnav poate deveni martor a ceea ce este permanent şi veşnic. El poate deveni o mărturie vie a faptului că în comuniune cu Dumnezeu, viața

Ortodoxă, vol. 1, pp. 378-388.

omului are sens şi o valoare unică şi atunci când ea este marcată de suferință. El poate spune cu Apostolul Pavel: „*totdeauna purtând în trup mersul spre moarte al lui Iisus, aşa ca şi viața lui Iisus să se arate în trupul nostru*” (2 Co 4, 10). „*De aceea nu pierdem din curaj; dimpotrivă, chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru se înnoieşte din zi în zi”* (2 Co 4, 16). Căci Domnul Iisus Hristos „*va schimba trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale*” (Flp 3, 21).

Ceea ce s'a afirmat în legătură cu atitudinea preotului față de cei bolnavi este valabil, prin adaptarea la situație, şi în ceea ce-i priveşte pe bătrâni.

Filantropia creştină trebuie să se exercite, în mod necondiționat, față de copiii orfani sau abandonați şi față de cei care n'au condițiile unei educații adecvate.

Biserica trebuie să se îngrijească de crearea şi susținerea orfelinatelor pentru toți cei care, din diferite motive, nu se pot bucura de un cămin familial. Odată organizate, Biserica trebuie să se îngrijească, prin slujitorii ei, ca să se instaureze în acestea un duh creştin ortodox. Preoții, în a căror rază misionară se găsesc astfel de orfelinate, au datoria să boteze şi să împărtăşească pe copiii din ele, să-i facă membri ai Bisericii. Ei au apoi datoria să îndrume şi să supravegheze educația religioasă a copiilor de aici, atât în mod direct cât şi prin îndrumările date personalului îngrijitor, ca să-i supravegheze cu dragoste, să-i învețe rugăciuni pe care să le rostească împreună dimineața, seara, la masă etc. La sărbătorile mari vor organiza festivități cu caracter religios şi se vor îngriji ca toți copiii să primească mici cadouri pentru ca, în felul acesta, să guste ceva din pacea şi bucuria căminului familial creştin. Preoții trebuie, de asemenea, să organizeze colecte pentru susținerea acestor orfelinate, sau cel puțin pentru susținerea educației religioase a copiilor din ele. Ei nu trebuie să uite niciodată cuvintele Mântuitorului: *„Lăsați copiii să vină la Mine şi nu-i opriți”* (Lc 18, 16). Or aceşti copii,

care n'au avut posibilitatea să se bucure de dragostea şi căldura unui cămin familial creştin, nu au altă posibilitate să-L cunoască pe Hristos dacă El nu va fi adus, în primul rând, de cei care au această misiune.

Copiilor care provin din familii sărace sau aflate în dificultate şi celor în situație de risc trebuie să li se acorde sprijin material, instructiv-educativ şi cultural-recreativ.

Preotul şi comitetele parohiale trebuie să identifice persoanele aflate în suferință sau cu lipsuri materiale: copii orfani, bătrâni, bolnavi, persoane cu handicap, oameni săraci şi să le acorde sprijinul necesar.

Filantropia creştină este o componentă importantă şi necesară a strategiei misionar-pastorale. Comunitatea parohială trebuie să devină o comunitate de mărturie şi slujire. Preotul trebuie să-i

10 Mitropolit Emilianos Timiadis, *Preot, parohie, înnoire. Noțiuni şi orientări pentru teologia şi practica pastorală* (1994), trad. Paul Brusanowski, Ed. Sophia, Bucureşti, 2001, p. 188.

11 *Ibidem*.

FRAȚI ÎNTRU AȘTEPTAREA DRAGOSTEI NOASTRE

Prin participarea la viața liturgică a Bisericii, prin mărturia vieții şi slujirea aproapelui, preotul şi credincioşii trebuie să predice cu cuvântul şi cu fapta lor, cu ecou, pentru ca parohia să devină o comunitate mărturisitoare, încât cei din afară să ajungă la întrebarea celor care au ascultat predica Apostolilor în ziua pogorârii Duhului Sfânt: „ce să facem?" (FA 2, 37).

Căci reprezentanții grupărilor «misionare» sectare afirmă, cu oarecare sentiment de satisfacție că Bisericile Ortodoxe au devenit un teren fertil pentru proliferarea comunităților formate din adepții lor. În strategia misionară a acestor grupări sectare, prozelitismul în rândul creştinilor ortodocşi despre care spun că sunt „creştini prin naştere nu prin convertire", ocupă un loc important. Acest prozelitism cunoaşte azi o evoluție destructivă în multe țări ortodoxe.[1]

Mişcarea evanghelică fundamentalistă, cu grupările şi sectele ei penticostale şi harismatice, care pretinde a fi adevărata moştenitoare a protestantismului nu ezită să acuze Bisericile tradiționale, inclusiv cea ortodoxă, că ar fi pierdut caracterul lor evanghelic, misionar, apostolic.

După această mişcare, Bisericile tradiționale şi-ar limita activitatea lor la cult şi ritual, succesul misiunii lor depinzând de performanța serviciilor religioase. Legislația religioasă de stat

---

1 Pr. prof. dr. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 1989, p. 302.

ar favoriza această interpretare şi limitare ritualistă a Bisericii. Or, grupările evangheliste se vor asociaţii şi mişcări libere, nu instituţii de celebrare a unui rit. Ele pretind că înlocuiesc Bisericile ritualiste care ar fi renunţat la propovăduirea Evangheliei. Această opinie denotă desigur o ignoranţă totală a structurii sacramentale a Bisericii şi a funcţiei cultului în viaţa şi misiunea creştină.

După această opinie, Bisericile tradiţionale nu se mai interesează de convertirea individuală, nominală, de evanghelizarea de la persoană la persoană, sau de la uşă la uşă, şi nici de creşterea numerică a comunităţii, ci doar de păstrarea instituţiilor bisericeşti, ca tradiţie socială şi pietate populară.

Aceste Biserici nu ar atinge toate categoriile de oameni şi toate clasele sociale, ci preferând clasa mijlocie, neglijează muncitorii, săracii şi straturile de la periferia societăţii. De aceea mişcarea evanghelistă activează mai ales în aceste straturi sociale şi în aglomeraţiile urbane unde Biserica-instituţie nu pătrunde.

Biserica tradiţională ar fi devenit, după opinia mişcării evangheliste, o instituţie clericală care vrea să-şi păstreze privilegiile ei seculare, prestigiul ei cultural şi poziţia ei publică. Ea şi-ar fi pierdut astfel mobilitatea ei pastorală şi misionară, devenind incapabilă să se deplaseze de la centru spre periferie pentru a face misiune.

De asemenea, Bisericile tradiţionale-instituţionalizate nu ar avea curajul să se confrunte cu puterea temporală în problemele dificile şi controversate pentru a promova o societate bazată pe principii evanghelice. În faţa puterii temporale, puterea spirituală a capitulat, ea nu mai poate apăra pe cei lipsiţi de drepturi, deoarece a înlocuit etica crucii şi a eliberării, cu etica simfoniei şi colaborării.[2]

Desigur că Biserica Ortodoxă nu trebuie să fie intimidată, dar nici pasivă, în faţa unor critici de acest gen. În primul rând trebuie să precizăm că atitudinea misionară a Bisericii Ortodoxe decurge

2 Idem, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă,*

din învăţătura ei despre Biserică şi despre mărturia creştină care se află în dezacord total cu cea a mişcării evangheliste. Este prea puţin să se spună că numai metoda misionară a acestei mişcări trebuie respinsă, pe motivul că ea recurge la prozelitism în rândul creştinilor ortodocşi. Nu numai metoda, ci însăşi concepţia despre propovăduirea Evangheliei şi despre Biserică trebuie respinsă ca fiind o contra-mărturie. Mişcarea evanghelică fundamentalistă se separă de Biserica Ortodoxă în articole importante de credinţă şi în concepţia despre mărturia creştină şi relaţia acesteia cu Biserica.

Din punct de vedere istoric, sectele pot fi o deviaţie din mişcările evanghelice neoprotestante: evanghelicalism, penticostalism, puritanism, adventism, pietism, dar din punct de vedere al poziţiilor eclesiologice şi misionare acestea nu sunt echivalente. De asemenea, există deosebire între sectele creştine şi sectele şi mişcările religioase sincretiste.[3]

Formaţiile sectare care acţionează astăzi în ţara noastră pot fi împărţite în trei categorii principale: formaţii sectare de inspiraţie iudeo-creştină care tind să dea o importanţă mai mare Legii Vechi decât Revelaţiei depline şi desăvârşite în Iisus Hristos; secte de inspiraţie orientală care rămân în mare măsură tributare budismului şi secte de inspiraţie «ştiinţifică», sincretiste, care încearcă să pună ştiinţa în propriile lor interese.[4]

Mişcarea evanghelică fundamentalistă şi formaţiunile sectare, cu toate că se vor unele mai paşnice decât altele, dau dovadă de intoleranţă şi practică un prozelitism agresiv la adresa Bisericii noastre, fie exploatând ignoranţa unora dintre credincioşi, în materie de învăţătură de credinţă creştină, fie lipsa sau sărăcia

p. 74.

3 Idem, *Liturghia de după Liturghie*. *O tipologie a misiunii apostolice şi mărturiei creştine azi*, Ed. Athena, Bucureşti, 1996, p. 218.

altora. Nu putem trece cu vederea nici deficienţele unor slujitori ai Bisericii în îndeplinirea misiunii lor, care prin comportarea şi inactivitatea lor favorizează prozelitismul sectar.

Agresivitatea prozelitismului sectar îşi are explicaţia mai profundă în incapacitatea formaţiilor sectare de a face misiune creştină autentică şi de a contribui la sfinţirea credincioşilor în Hristos şi Biserică, prin lucrarea Duhului Sfânt, care transformă egoismul în iubire. Deoarece s'au rupt de Biserică, formaţiile parabisericeşti şi sectare s'au abătut de la învăţături esenţiale ale credinţei creştine. Chiar şi acolo unde acestea sunt menţinute formal, ele sunt lipsite de conţinut autentic creştin şi, ca atare, rămân fără semnificaţie pentru spiritualitatea credincioşilor.

Cauzele acestei fatale pierderi de spiritualitate, care alimentează neîncetat prozelitismul sectar, sunt destul de numeroase şi dobândesc aspectul unor principii care pot fi sintetizate în următoarele:[5]

Primul principiu constă în relativizarea Sfintei Treimi şi, în consecinţă, a persoanei Mântuitorului Iisus Hristos şi a Duhului Sfânt.

În cea mai bună tradiţie nestoriană, combătută de Biserica primară la sinodul al IV-lea ecumenic de la Calcedon (451), formaţiile sectare separă divinitatea Mântuitorului de omenitatea Sa. Marea majoritate a formaţiilor sectare declară că Iisus Hristos nu este numai om, ci şi Dumnezeu, dar profund influenţate de dualismul lumii antice, dintre cele inteligibile şi cele sensibile, consideră că Mântuitorul este Dumnezeu în cer, iar pe pământ rămâne un simplu om, Iisus. Consecinţele acestei disocieri, dintre divinitatea şi omenitatea lui Hristos, sunt extrem de grave pentru spiritualitatea creştină, fiindcă din cauza ei nu mai poate fi vorba de îndumnezeirea naturii umane a Mântuitorului.[6] Dar în acest caz, Iisus Hristos nu mai este un Mântuitor real, aşa cum este

4 Pr. prof. dr. Dumitru Popescu, *Principii care stau la baza formaţiilor sectare şi activităţii lor agresiv prozelitiste*, în

mărturisit în Noul Testament şi de întreaga Tradiţie a Bisericii.

Fenomenul devine şi mai grav, fiind dus la ultimele lui consecinţe, în cazul acelor secte, cum ar fi martorii lui Iehova, care nu văd în Iisus Hristos pe Dumnezeu întrupat pentru mântuirea noastră, ci un simplu om.

O dată ce Mântuitorul este considerat ca simplu om pe pământ, El nu se deosebeşte, în această concepţie, prea mult de alte personalităţi religioase şi este coborât în rândul diferiţilor profeţi sau întemeietori de religii ca Buda, Moise, Mahomed şi alţii. Mai mult, sunt unele secte ca cea Bahai, care spun că aşa cum zodia Vărsătorului urmează celei a Peştelui, tot astfel Hristos care ţine de zodia Peştelui, va fi depăşit de Bahaulah, care aparţine zodiei Vărsătorului. Se uită astfel că, înainte de a fi Mântuitorul lumii, El a fost şi rămâne Creator al lumii, cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Eroarea de bază care se găseşte la originea unor astfel de erezii, care-L reduc pe Hristos la o simplă fiinţă istorică, provine din profunda ignorare pe care sectele o manifestă faţă de unirea ipostatică a celor două firi, divină şi umană, în Hristos, şi consideră că firea Lui umană rămâne tot atât de exterioară firii divine pe cât omul rămâne exterior lui Dumnezeu.

Împotriva unor astfel de erezii, teologia răsăriteană a arătat neîncetat că firea omenească a Mântuitorului a fost «enipostaziată» în persoana Sa divină, de Fiul lui Dumnezeu, că nu rămâne exterioară firii Sale divine, ci este profund ancorată în ipostasul divin al lui Hristos, prin Duhul Sfânt, în virtutea căruia Fiul Şi-a zămislit şi Şi-a asumat trupul omenesc pe care l-a luat din Sfânta Fecioară. Şi tocmai datorită acestei profunde legături spirituale dintre cele două firi ale lui Hristos, firea Sa umană a fost transfigurată şi îndumnezeită de firea Lui divină, prin Sfântul Duh, după voinţa Tatălui ceresc. Lucrarea de îndumnezeire a firii umane a lui Hristos – care s'a realizat pe tot parcursul activităţii Sale pământeşti, începând de la întrupare şi până la înălţarea Sa la ceruri, astfel că din trup, văzut s'a prefăcut în trup nevăzut,

îndumnezeit la maximum, capabil să treacă prin uşile încuiate –, scoate în evidenţă legătura internă dintre omenitatea şi divinitatea Mântuitorului. Separarea dintre cele două firi în Hristos este rezultatul unei gândiri primitive, profund raţionaliste şi reprezintă cea mai evidentă desconsiderare a Sfintei Scripturi.

Din momentul în care Mântuitorul este înţeles mai mult ca om decât ca Dumnezeu înomenit, El încetează de a mai fi considerat ca Mântuitor al întregului cosmos şi se transformă într'un palid Mântuitor personal al fiecărui credincios. De aici rezultă două consecinţe majore: aversiunea faţă de lumea materială, ca fiind profund alterată şi pervertită de păcat şi caracterul individualist al mântuirii. Fiecare sectă Îl vede pe Iisus altfel decât Îl văd celelalte secte, în virtutea unor concepţii şi ideologii ce transformă creştinismul într'un supermarket religios, în care fiecare îşi alege ceea ce preferă. Absenţa dimensiunii cosmice a mântuirii şi caracterul individualist al acesteia încalcă principiul comuniunii omului cu Dumnezeu, cu semenii şi cu întreaga creaţie, de care vorbeşte Sfânta Scriptură de la început până la sfârşit.[7]

În acelaşi mod în care este relativizată persoana lui Hristos, Acesta fiind transformat într'un Mântuitor individualist, tot astfel este relativizată şi persoana Duhului Sfânt. Separat de Hristos, Duhul Sfânt este transformat într'un principiu individual al vieţii creştine. Pe când Hristos rămâne mereu exterior credinciosului sectant şi este confundat cu Biblia – motiv pentru care sectanţii nu pot spune cu Sfântul Apostol Pavel: *„nu eu sunt cel ce mai trăiesc, ci Hristos este Cel Ce trăieşte în mine"* (Ga 2, 20) – Duhul Sfânt rămâne mereu interior fiecărui credincios, în mod individualist. Credinciosul sectant trăieşte între prezenţa Duhului din el şi absenţa Duhului din creaţie, fapt care produce dezechilibrul ce alimentează starea de agresivitate a sectelor faţă de Biserică.

Dar relativizarea Duhului are şi o altă consecinţă gravă, care se află la originea fenomenului sectelor, şi anume este vorba de

„Ortodoxia", XLIX, 1997, nr. 3-4, p. 21.

aşa zisa «revelaţie deschisă». Din momentul în care Duhul Sfânt se desparte de Hristos, nu mai are rolul să ridice credincioşii la asemănarea cu Dumnezeu în Fiul întrupat, ci să Se confunde şi chiar să Se identifice cu mintea omului. Nu este de mirare, în această situaţie, dacă sectanţii caută să-şi prezinte propriile lor idei, ca revelaţie divină. Fără să ţină seama că Revelaţia s'a încheiat în Hristos, sectele vin şi adaugă la Revelaţia adusă de Hristos învăţături noi, care nu au nimic comun cu Sfânta Scriptură, dând naştere astfel fenomenului sectar amintit mai sus şi cunoscut sub numele de «revelaţie deschisă», care continuă la nesfârşit. Este vorba în realitate de un fenomen menit să epateze ascultătorii şi să producă impresii psihologice asupra lor, fiindcă sectele nu mai pot contribui la sfinţirea omului şi a creaţiei, ca să-l elibereze din ghearele egoismului şi agresivităţii. În viziunea Bisericii noastre, Duhul Sfânt nu este menit să justifice «revelaţia deschisă», ci să contribuie la trăirea şi adâncirea adevărului de credinţă, care rămâne acelaşi peste veacuri, fiindcă adevărul este Hristos.

Dar fie că este vorba de relativizarea persoanei lui Hristos, fie de cea a Duhului Sfânt, în ambele cazuri ne aflăm în faţa unor concepţii care subminează dogma fundamentală a creştinismului, adică Sfânta Treime. Căci ce învăţătură despre Treime mai poate fi aceea care coboară pe Fiul lui Dumnezeu întrupat în rândul profeţilor, ca pe un simplu om, sau cea care duce la identificarea Duhului cu mintea şi ideile omeneşti în procesul «revelaţiei deschise». În fond, ne găsim în prezenţa unui fenomen mai amplu, de relativizare a Sfintei Treimi, atât pentru faptul că rămâne tributar concepţiei Fericitului Augustin despre Sfânta Treime concepută în termeni psihologici, unde Persoanele divine dispar pentru a fi asimilate funcţiilor sufleteşti, fie din cauza reacţiei faţă de substanţialul teologiei catolice, care obligă sectele să vorbească despre Persoanele treimice, dar să facă abstracţie de ontologia naturii divine. Lipsite de suportul Lor ontologic, Persoanele divine se transformă în individualităţi separate unele

de altele, pe care sectele le folosesc după bunul lor plac. Aşa se explică motivul pentru care acestea vorbesc de Duhul Sfânt, fără să mai vorbească de Hristos, sau vorbesc de Hristos fără referinţe la Duhul Sfânt . Separaţia dintre Hristos şi Duhul Sfânt reprezintă atât o subminare a învăţăturii creştine despre Sfânta Treime, înţeleasă ca fundamentul mai presus de fire al comuniunii universale, dar şi gravă subminare a spiritualităţii creştine, prin alterarea ei în sens individualist. De aceea nu mai este vorba de comunicare, ci de agresiune.[8]

Un alt principiu care guvernează formaţiile sectare constă în totala lor dependenţă faţă de cei pe care îi consideră liderii lor religioşi. Sectele acuză Biserica noastră că, prin cultul sfinţilor, se prosternează înaintea oamenilor, în loc să se închine lui Dumnezeu. Respingând cultul sfinţilor, ei ar aduce adevărata adorare lui Dumnezeu. În realitate, este vorba de o diversiune perfidă menită să ascundă caracterul funciar antropocentrist al sectelor. Dacă Biserica Ortodoxă cinsteşte pe sfinţi, nu face aceasta din tendinţa de a aşeza omul în locul lui Dumnezeu, fiindcă una este *închinarea* sau *adorarea* lui Dumnezeu şi alta *cinstirea* sfinţilor, ci ca să preaslăvească pe Dumnezeu şi puterea luminii dumnezeieşti care stă la temelia vieţii curate şi transfigurate a sfinţilor. Cei care trebuie să fie înfieraţi pentru tendinţe funciar antropocentriste sunt sectanţii, fiindcă în măsura în care resping cultul sfinţilor, în aceeaşi măsură se prosternează înaintea acelor oameni care joacă rolul de întemeietori ai sectelor respective şi îi aşază adesea chiar deasupra lui Dumnezeu.[9]

În timp ce întreaga viaţă şi existenţă a Bisericii Ortodoxe se desfăşoară sub semnul prezenţei nevăzute a lui Hristos, Arhiereul veşnic, Care este în acelaşi timp atât în cer, pe scaunul slavei cereşti cu Tatăl, dar şi în Biserică, prin lucrarea Duhului,

5 *Ibidem*, pp. 22-28.

6 *Ibidem*, p. 22.

– preotul având rolul de simbol văzut al prezenţei nevăzute a lui Hristos, – sectele izolează pe Hristos în cer şi fac pe adepţii lor să devină total dependenţi de liderii lor religioşi. În locul lui Hristos, ca Dumnezeu şi Om, aşază omul în locul Său, sub trei aspecte diferite. Mai întâi este vorba de puterea absolută pe care un astfel de întemeietor de sectă şi lider o dobândeşte asupra sectei respective. Aceasta se înfăţişează înaintea supuşilor săi ca un om dotat cu forţe şi calităţi neobişnuite şi cărora adepţii le atribuie chiar puteri supranaturale: este un trimis al lui Dumnezeu, care va crea familia ideală la scară universală.[10] Neofitul devine membru al unei comunităţi în care trebuie să dea dovadă de strictă ascultare faţă de «supraveghetori» şi faţă de lideri, pentru ca astfel să se încadreze în directivele emise regulat de către Asociaţia teocratică, însărcinată să răspundă tuturor problemelor existente, chiar şi celor de conştiinţă.[11] Apoi este vorba de o adevărată «spălare a creierului» şi de «programare ideologică» menite să anuleze personalitatea adepţilor şi să-i transforme în instrumente care execută orbeşte ordinele care vin din partea liderilor lor religioşi. Acest mecanism funcţionează adesea sub înfăţişări deosebite şi constă dintr'o adeziune totală la grupul care îl face pe adept să nu mai poată trăi în afara sa. Adeptul îşi pierde capacitatea de a gândi şi a trăi independent. Uneori devine incapabil chiar a-şi gestiona propriul buget. Perspectiva că va trebui să trăiască pe propriile sale picioare, departe de sprijinul şi legăturile sectei, reprezintă o încercare extrem de dificilă.[12] Sectantul adevărat se identifică trup şi suflet cu mişcarea sa mai mult decât cu oricare grup social. Ritualurile, jurămintele, secretul şi iniţierea gradată, întăresc această posesiune şi dependenţă totală a adepţilor de liderii lor religioşi, până la anularea capacităţii creative a omului şi la

7 *Ibidem,* p. 23.

8 *Ibidem,* pp. 24-25.

9 *Ibidem,* p. 25.

moarte spirituală, fiindcă orice sectă totalitară este repetitivă şi nu generează noul.[13] În fine, mai este vorba de faptul că adepții unei secte sunt obligați să contribuie, prin activitatea lor programată, la sporirea beneficiilor materiale, economice sau financiare ale sectei. Sectele nu se ocupă de spiritualitate, ci de «business», fiindcă acesta este criteriul eficacității lor. Se cunoaşte prea bine că mulți dintre fondatorii de secte sunt miliardari, care se interesează mai mult de viața de aici, de cea pământească, decât de cea cerească. Se predică chiar o «Evanghelie a prosperității», care are în vedere numai binele individului. Departe de duhul autentic al lui Hristos, nu este de mirare dacă sectele, în locul unei spiritualități a bunătății şi omeniei şi iubirii față de aproapele, generează egoism şi agresivitate.[14]

Tot principiu poate fi considerat şi tendința sectelor de a relativiza Sfânta Scriptură. Ele fac paradă de prețuirea pe care o atribuie Sfintei Scripturi, şi acuză Biserica Ortodoxă că ține seama mai mult de Tradiție, decât de Scriptură. În realitate, sectele au o atitudine extrem de duplicitară față de Biblie. Ne gândim înainte de toate la interpretarea tendențioasă a Sfintei Scripturi de către secte, care se mărginesc să invoce în sprijinul propriei lor doctrine anumite texte din Sfânta Scriptură, cum ar fi cele în care este vorba de predestinație, şi să facă abstracție de alte texte, în legătură cu mântuirea subiectivă a credincioşilor, cum este afirmația biblică că „*credința fără fapte este moartă*" (Iac 2, 4). Apoi, este vorba de tendința sectelor de a pune în circulație învățături care nu au nimic comun cu Sfânta Scriptură. Ne gândim la acele învățături sectare care vorbesc de data Parusiei, de Împărăția de o mie de ani, înaintea învierii obşteşti, destinată doar adepților proveniți din sectele milenariste, de revenirea lui Hristos pe pământ, la câteva secole după înălțarea Sa la cer, ca să înființeze secta mormonilor, şi multe altele. Dar ce este mai grav, constă în faptul

10 Jean Vernette, *Sectele,* Ed. Meridiane, Bucureşti, 1996, p.

că sectele susțin chiar învățături total opuse Sfintei Scripturi. Avem în vedere pe lângă unele învățături care vor să acrediteze ideea unui botez al apei şi altul al Duhului, practica botezului numai pentru cei adulți, respingerea Tradiției, a preoției sau jertfei euharistice, şi acele învățături care se declară în favoarea hirotoniei femeilor, a homosexualității, a individualismului sau secularizării, care nu numai că nu au nimic comun cu Sfânta Scriptură , dar sunt potrivnice ei. Dacă mai adăugăm la toate acestea şi alte învățături esoterice luate din religiile orientale, ca reîncarnarea, panteismul sau înțelepciunea primordială, sau din domeniul ficțiunilor ştiințifice, ca extratereştii, ne dăm seama de imensa confuzie şi dezorientare pe care o produc sectele în lumea contemporană din cauza propagării unor învățături care intră în conflict cu Revelația divină cuprinsă în Sfânta Scriptură.[15]

Electia divină poate fi considerată şi ea ca principiu ce stă la baza fenomenului sectar. Se ştie prea bine că agresivitatea sectelor față de Biserica noastră îşi are originea ei, printre multe altele, şi în aşa zisa doctrină a electiei divine sau a predestinației. Ținând seama mai mult de Vechiul Testament decât de Noul Testament, fiindcă în Vechiul Testament se vorbeşte despre poporul ales, sectele caută să sădească în conştiința adepților că fac parte din tagma celor aleşi de Dumnezeu spre mântuirea veşnică. Scopul principal al acestei doctrine, care nu are nimic comun cu Noul Testament, care ne spune că Hristos a venit pentru mântuirea tuturor, este cel de a flata orgoliul adepților unei organizații sectare, ca unii ce s'ar bucura de favoruri divine în comparație cu muritorii de rând, pentru ca să-i transforme, pe această cale, în instrumente docile în mâinile celor ce comandă secte. Apartenența unui adept la sectă, dar şi acumularea de capital financiar sau recrutarea de noi adepți, reprezintă criteriile care permit sectanților să aibă certitudinea electiei lor divine şi

27.

să pătrundă astfel în tainele Divinității. Pe această cale, electa divină devine mijloc care scuteşte adepții unei secte de efort spre sfințirea personală şi temei pentru activitatea prozelitistă a sectelor. Este vorba de un activism orizontal, care determină pe sectanți să-i asalteze pe credincioşii noştri prin stațiile de autobuz sau la ei acasă, cu scopul de a spori propriile lor rânduri, dar care nu face decât să sporească agresivitatea din ființa unor oameni puşi în slujba fărâmițării adevăratei Biserici a lui Hristos.[16]

Trebuie să adăugăm la toate acestea şi faptul că teoria predestinației sau electiei divine îşi are explicația ei într'o concepție radicală referitoare la căderea omului în păcat. Potrivit acestei concepții păcatul strămoşesc ar fi avut urmări atât de grave încât ar fi distrus radical chipul lui Dumnezeu din om. Din această cauză omul nu mai poate contribui la propria mântuire subiectivă, astfel că Dumnezeu singur este Cel care hotărăşte destinul etern al omului, alegând pe cei predestinați la mântuire, sau chiar pe cei care vor fi condamnați la osânda veşnică. O astfel de doctrină, care este total lipsită de orice temei biblic, are două consecințe grave. Pe de o parte, transformă pe Dumnezeu în autor al răului şi lipseşte omul de contribuția personală în procesul propriei lui mântuiri, iar pe de altă parte, obligă sectele să adopte o atitudine negativă față de lumea văzută ca lume materială, să predice sfârşitul ei apocaliptic. Din această cauză sectele desfăşoară o susținută activitate menită să difuzeze în rândul oamenilor sentimentele apocaliptice. Nu este întâmplător dacă întâlneşti prin oraşe la tot pasul, martorii lui Iehova care distribuie cu generozitate „Turnul de veghe", revistă ce caută să susțină în rândul omului obişnuit frenezia aşteptărilor apocaliptice. Dar tot atât de grav este şi faptul că din aceleaşi motive, sectele luptă împotriva culturii şi unității spirituale a neamului, fiindcă sunt

11 *Ibidem,* p. 139.

12 *Ibidem*, p. 116.

incapabile să creeze cultura, ca unele ce manifestă desconsiderare față de natura umană şi natura creației în general.[17]

Împotriva teoriei electiei sau predestinației divine pledează întreaga Sfântă Scriptură care ne arată că „*Dumnezeu voieşte ca tot omul să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină"* (1 Tim 2, 4). Cu toate că păcatul strămoşesc a alterat chipul lui Dumnezeu din om, totuşi nu l-a distrus în mod radical. Aceasta se vede din faptul că omul a continuat să săvârşească binele după căderea sa în păcat, că filosofia greacă a fost considerată ca pedagog al lumii păgâne spre Hristos, că Hristos a venit să mântuiască lumea tocmai fiindcă păcatul n'a surpat chipul lui Dumnezeu din om. Mântuitorul n'a venit să izbăvească doar pe unii dintre oameni, sau numai o parte din creație, fiindcă înainte de a fi Mântuitor al lumii este Creatorul ei. De aceea, mântuirea adusă de Hristos are dimensiune cosmică, îmbrățişând omul şi creația, în virtutea iubirii Sale negrăite, împreună cu Tatăl şi Duhul Sfânt. Scopul fundamental al Bisericii, în această perspectivă nu este cel de a seculariza lumea, aşa cum pretind şi acționează sectele care aruncă oprobiul asupra întregii creații văzute, ci să sfințească şi să transfigureze omul şi creația în Hristos, prin lucrarea Duhului Sfânt, potrivit cu voința Tatălui ceresc. Prin lupta pe care o duc împotriva Bisericii lui Hristos, sectele luptă împotriva comuniunii şi promovează agresiunea. Din momentul în care fac abstracție de dimensiunea ontologică a răscumpărării în Hristos nu mai pot ajuta omul să depăşească egoismul din el şi să înainteze spre comuniunea şi asemănarea cu Dumnezeu; ele au adus prejudicii grave creştinismului şi au contribuit substanțial la criza spirituală care ne confruntă astăzi.[18]

Deoarece Mântuitorul Iisus Hristos Însuşi şi Sfinții Apostoli, deci întreg Noul Testament vorbeşte despre Biserică, mişcările evanghelice sectare vorbesc şi ele despre Biserică, dar o

13 *Ibidem*, p. 147.

înțeleg ca pe o asociație voluntară de convertiți, după cuvintele Mântuitorului: „*unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor*” (Mt 18, 20). Astfel ele folosesc însuşi cuvântul «biserică» într'un anumit sens, anume pentru a atrage o mare confuzie. Vorbesc chiar de creştini fără Biserica-instituție, punând în contradicție apartenența la Biserică, la o comunitate liturgică tradițională, organizată cu libertatea harismatică a credinței.

Potrivit concepției lor, Biserica este în mod esențial nevăzută, ea este o adunare spirituală, voluntară a celor mântuiți. Apartenența la această «biserică» nu are nimic comun nici cu botezul, nici cu Sfintele Taine, pe care ei nu le recunosc, nici cu structura sacramentală şi organizarea ierarhică a Bisericii sau cu orice altă organizare locală. Întemeietorul Bisericii şi Capul ei viu este Iisus Hristos, iar între credincios şi Hristos nu trebuie să fie nimic – nici sfinți, nici preoți, nici ierarhie bisericească. Uniunea comunităților nu este biserica, comitetul de conducere nu este Biserica, suma tuturor credincioşilor nu este Biserica, ci „acolo unde doi sau trei sunt adunați în numele lui Iisus Hristos” (Mt 18, 20), acolo este Biserica. Această societate sfântă se poate găsi oriunde un grup de credincioşi se unesc ca biserică pe baza unei mărturisiri de credință personală.

Biserica locală este unitatea voluntară a unui grup de credincioşi dintr'o localitate, *născuți din nou* şi botezați pe baza mărturisirii personale a credinței lor în Domnul Iisus Hristos ca Mântuitorul lor. Aici botezul vine ca o consecință a convertirii. El nu are în sine nici măcar o valoare de încreştinare. Omul devine creştin în urma acelei mutații psihologice care este denumită «naştere din nou» şi care are loc prin convertirea la credința în Iisus Hristos ca Mântuitor personal. Fără această «naştere din nou» prin convertire, botezul nu are nici o valoare, indiferent dacă este botezat copilul sau adultul conştient. Botezul este numai un ritual simbolic, o dovadă externă, palpabilă, pe care o face cineva despre faptul că s'a pocăit. Iertarea păcatelor şi «naşterea

din nou» nu se face prin botez ci prin convertire şi credință care, prin botez, este numai confirmată şi pecetluită.

Fiecare comunitate (adunare=biserică) este atât în stare cât şi responsabilă de autoguvernare, prin Duhul Sfânt, care locuieşte în mijlocul ei. Biserica locală, adică adunarea hotărăşte cine să-i devină membru şi tot ea îşi alege păstorul. Adunarea generală a comunității locale decide totul, până şi timpul şi forma serviciilor religioase, adică viața internă de cult.

La aceasta se rezumă învățătura neoprotestantă despre Biserică. Pe de o parte, câteva citate din Noul Testament despre „adunarea în numele lui Iisus” şi despre „trupul lui Hristos”, pe care le desprind printr'o exegeză ocolită din cadrul general al învățăturii Noului Testament despre Biserică, pe de altă parte, achiziția modernă a democrației fără centralism şi autoritate ierarhică sacramentală. Aproape nimic din eclesiologia Noului Testament aşa cum aceasta a fost transmisă în Tradiția apostolică neîntreruptă, singura Tradiție care diferențiază Biserica lui Hristos de alte mişcări religioase.

După Noul Testament şi Tradiția apostolică transmisă neîntrerupt în Biserica Ortodoxă, Biserica este parte integrantă din mesajul Evangheliei, ea ține de esența creştinismului, deoarece convertirea nu este altceva decât un act de încorporare în trupul lui Hristos-Biserica, desigur, ca răspuns personal la cuvântul lui Dumnezeu, care constituie sămânța şi conținutul credinței (Mt 13, 1-30). Mântuirea însemnează renaşterea la o viață nouă în Hristos, stabilirea comuniunii personale cu El şi creşterea în această comuniune până la „starea de bărbat desăvârşit, la măsura vârstei plinătății lui Hristos” (Ef 4, 13), ca membru al Bisericii Sale. Căci Biserica este „trupul lui Hristos” (Rm 12, 14); 1 Co 10, 17, ; 12, 12; Ef 1, 23; 4,13; 5, 23; Col 1, 18; 2, 19; 3, 15), Hristos este capul Bisericii (Ef 1, 22; 4, 15, 5, 23; Col 1, 18; 2, 10) iar creştinii sunt «mădulare» ale acestui trup (Rm 12,4-5; 1 Co 12, 27). Aceasta este o temă principală a teologiei pauline

(cf. Ga 3, 27; Rm 6, 3-11; Col 2, 11-15), care nu este altceva decât o dezvoltare pentru nevoi pastorale şi misionare a teologiei expusă în Faptele Apostolilor în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt şi întemeierea Bisericii la Cincizecime. Aici persoana şi comuniunea apar deodată, concomitent, revelând şi dând viaţă comuniunii cu Dumnezeu-Sfânta Treime.

După Noul Testament, Biserica este organul mântuirii, o instituţie divino-umană care intră în planul lui Dumnezeu de a mântui lumea prin recapitularea ei în trupul lui Hristos (In 11, 52; 1 Co 15, 28). Biserica este trupul lui Hristos , poporul lui Dumnezeu, nu o asociaţie voluntară de convertiţi cum vrea mişcarea evanghelică. Ea a fost întemeiată în mod virtual prin lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, prin tot ceea ce a făcut El pentru mântuirea noastră de la întrupare şi până la înălţare, iar în mod actual, ca o comunitate istorică concretă, prin pogorârea Sfântului Duh peste Apostoli, aceştia constituind prima celulă a Bisericii. Biserica intră în istorie ca o comunitate istorico-eshatologică, ca trupul sobornicesc, comunitar al lui Hristos. De aceea singurul concept pentru o precizare cuprinzătoare a tainei Bisericii este conceptul paulin de trup al lui Hristos, care nu are nicidecum numai un sens metaforic, ci trebuie înţeles ca o realitate concretă. Biserica este trupul lui Hristos ca urmare a legăturii sale spiritual-fizice cu Hristos; prin aceasta viaţa Lui devine viaţa ei şi determină viaţa lor trăită împreună.

Credinţa care ţine de Hristos şi se datoreşte lucrării Duhului Sfânt, prin cuvântul propovăduirii, este un act de comunicare a Bisericii. Cel ce se converteşte la credinţa în Hristos, primeşte această credinţă prin propovăduirea Bisericii şi se botează încorporându-se în Biserica lui Hristos, în comunitatea credinţei în succesiunea generaţiilor care au crezut şi au trăit această credinţă de la Apostoli până în zilele noastre şi trăind-o au transmis-o generaţiilor următoare. Credinţa însăşi este un act de comuniune personală şi de comunitate eclezială, nu o simplă

chestiune de convertire individuală.

De aceea, cea dintâi calitate şi condiţie a identităţii creştine o constituie încorporarea prin Taina botezului în Biserica-trupul lui Hristos şi participarea totală la viaţa acesteia. Faptul acesta îl arată Mântuitorul Iisus Hristos Însuşi când spune: „ *de nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu" (In 35); „mergeţi şi învăţaţi toate neamurile botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă*" (Mt 28, 19-20); *„Cel ce va crede şi se va boteza se va mântui, dar cel ce nu va crede se va osândi"* (Mc 16, 16). Sfântul Apostol Petru îndeamnă pe cei ce au primit cuvântul propovăduirii în ziua Cincizecimii şi s'au convertit: „*Pocăiţi-vă şi fiecare din voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos şi veţi primi darul Duhului Sfânt*" (FA 2, 38). Sfântul Evanghelist Luca adaugă: „*Drept aceea, cei ce i-au primit cuvântul s'au botezat, şi în ziua aceea s'au adăugat ca la trei mii de suflete. Şi stăruiau în învăţătura apostolilor, în părtăşie şi în frângerea pâinii şi în rugăciuni*" (FA 2, 41-42). „*Iar Domnul îi adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se mântuiau*" (FA 2, 47). Primirii cuvântului sau convertirii trebuie să-i urmeze în mod necesar botezarea şi „stăruirea în învăţătura apostolilor", în credinţa apostolică, în rugăciune şi în „frângerea pâinii", sau săvârşirea Sfintei Euharistii prin care cel convertit se încorporează deplin în Biserica-trupul lui Hristos.

Biserica a fost întemeiată de Hristos o dată pentru totdeauna, iar cel ce vine la credinţă se naşte la viaţa cea nouă în Hristos în şi pentru Biserică, ca membru al ei. Fără unitatea prealabilă în Hristos, adică fără încorporarea în Biserica-trupul lui Hristos care este dată înainte de convertirea personală, o comunitate de credincioşi poate fi o asociaţie religioasă voluntară dar niciodată Biserica lui Hristos.

Pentru Biserica Noului Testament, Sfintele Taine, şi în special Sfânta Euharistie, sunt esenţiale, indispensabile pentru

existența și viața Bisericii „*Faceți aceasta întru pomenirea Mea*” (Lc 22, 19), adică săvârșirea Sfintei Euharistii constituie cea mai importantă poruncă a Evangheliei, fără împlinirea căreia nu se poate concepe Biserica lui Hristos. Mișcarea evanghelică pune accent exclusiv, exaltând «nebunia propovăduirii» (1 Co 1, 21). Dar propovăduirea nu poate fi pusă în concurență cu Sfintele Taine, deoarece propovăduirea cuvântului și primirea Sfintelor Taine sunt concomitente și complementare. Propovăduirea care naște, susține și întărește credința trebuie să conducă la primirea Sfintelor Taine prin care se restabilește, se întărește și se desăvârșește comuniunea cu Hristos.

Pe lângă acestea, preoția Noului Testament nu poate fi redusă la predicarea cuvântului și administrarea comunității cum cred grupările evanghelice, deoarece «cheile împărăției» (Mt 16, 19), ca realitate instituțională și făgăduință eshatologică sunt încredințate apostolilor și urmașilor lor.[19]

Nu intră în practica Bisericii Ortodoxe să declare persecuția sectelor sau să arunce anatema asupra heterodocșilor. Dar nici să lase pe credincioșii ei pradă minciunii despre Biserica istorică, trivializării religiei și persiflării numelui lui Dumnezeu. Pe de o parte, continuitatea cu Tradiția este crucială: a propovădui Evanghelia, a celebra Tainele, a edifica Biserica locală, după porunca lui Hristos: „*Faceți aceasta întru pomenirea Mea”* (Lc 22, 19).[20] Pe de altă parte, înnoirea în misiune, spiritualitate, morală personală și socială este vitală, căci Scriptura și Tradiția trebuie să fie receptate de fiecare generație printr’un act de auto-identificare și auto-mărturisire. Fiecare generație este chemată să-și însușească Tradiția, să se recunoască în mod

14 Pr.prof.dr. Dumitru Popescu, *op. cit*., p. 26.

15 *Ibidem*, pp. 26-27.

16 *Ibidem*, p. 27.

17 Ibidem.

autentic în practica apostolică de totdeauna a Bisericii și să dea răspunsul ei la chemarea lui Dumnezeu, în duhul Apostolilor și al Părinților.[21]

Transmiterea și apărarea credinței adevărate înseamnă concentrarea atenției preoților și credincioșilor asupra tradiției apostolice neîntrerupte, care diferențiază Biserica lui Hristos de sectele creștine și de alte mișcări religioase care denaturează misiunea creștină spre prozelitism sectar.

Misiunea creștină nu este o propagandă în slujba unor interese colective sau individuale, ori a unor ideologii, în numele lui Hristos. Misiunea creștină este o chemare mântuitoare adresată celor din afara Bisericii și are ca scop ‹‹liturghizarea›› existenței umane, transpunerea ei într’un ritm liturgic–sacramental, baptismal-euharistic și pascal, spre înnoirea omului și a lumii, în așteptarea activă a înnoirii finale în Împărăția lui Dumnezeu, a cărei arvună o avem în Biserică.[22]

Din această perspectivă, activitatea prozelitistă a sectelor creștine și a mișcărilor religioase, pe care acestea o numesc ‹‹misiune››, este o contra-mărturie. În primul rând, prin abaterile grave de la adevărul Revelației împlinite în Iisus Hristos, pe care le-am semnalat în esență mai sus. În al doilea rând, prin însăși concepția despre misiunea creștină și relația acesteia cu Biserica. În al treilea rând, pentru că acest prozelitism se îndreaptă spre membrii Bisericii Ortodoxe pe care îi desparte de Biserica cea una apostolică, a cărei credință, tradiție și viață sacramental-mistică și comunitar-socială s’a păstrat nealterată în Biserica Ortodoxă.

Căci dacă misiunea creștină nu este fidelă tradiției apostolice și nu vizează transmiterea credinței și a vieții în Hristos, așa cum aceasta s’a păstrat și s’a transmis în continuitate istorică neîntreruptă în Biserică, spre zidirea trupului lui Hristos, în

18 *Ibidem*, p. 28.

sensul arătat, atunci evident este o formă coruptă de misiune şi, prin urmare, o contra-mărturie. Nimic nu este mai confuz şi mai dăunător decât o ‹‹misiune›› care se pretinde creştină dar nu transmite credinţa adevărată în Hristos şi nu vizează mântuirea şi desăvârşirea omului în Biserica Sa.

Fidelă tradiţiei apostolice, Biserica Ortodoxă a păstrat şi a transmis în succesiune neîntreruptă credinţa cea adevărată, *„credinţa care, odată pentru totdeauna le-a fost dată sfinţilor”* (Iuda, 3) şi structurile sacramentale şi comunitare ale Bisericii, ca moduri de împărtăşire a harului şi a vieţii celei noi în Hristos. Propovăduirea Evangheliei, săvârşirea Tainelor de către preoţia sacramentală, în succesiunea apostolică neîntreruptă a harului şi credinţei, împlinirea poruncilor, rugăciunea, viaţa morală, ascetică şi mistică sunt moduri de unire cu Hristos şi de participare la viaţa Sfintei Tremi.

Prozelitismul este acţiunea prin care un credincios este smuls din tradiţia Bisericii, adesea prin calomnierea acesteia şi falsa prezentare a credinţei celei noi, prin oferirea de avantaje materiale, prin exercitarea de presiuni, prin felurite momeli şi promisiuni iluzorii. Uzând de asemenea metode, prozelitismul este totdeauna o pătrundere forţată în viaţa spirituală a unei persoane, distrugându-i structura spirituală existentă. Prozelitismul este o contra-misiune şi o contra-mărturie pentru că nu urmăreşte creştinarea celor ce nu erau creştini, ci vizează pe creştinii botezaţi. Prozelitismul urmăreşte dizlocarea, sub presiune psihologică, morală sau economică, a unor creştini sau a unui grup de creştini, din trupul Bisericii, pentru a-i converti

19 Pr. prof. Ion Bria, *Curs de Teologie şi practică misionară ortodoxă*, pp. 75-76.

[20] Idem., *Liturghia de după Liturghie*, p. 223.

[21] Pr. conf. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, pp. 52-53.

la gruparea respectivă.[23]

Grupările sectare reduc însă adevărul evanghelic şi-l subordonează intereselor individuale sau de grup. Cu toate că pretind a fi adunări în numele lui Hristos şi în supunere totală faţă de El, aceste grupări stau totdeauna la marginea Bisericii, ca o negare a ei, în totală dependenţă doctrinară şi psihologică nu de Hristos ci de un oarecare fondator. Compuse din re-convertiţi, sectele reprezintă o contra-mărturie creştină, cu ajutorul inovaţiilor cultice, abaterilor teologice şi contradicţiilor morale. Sectarismul în epoca contemporană se infiltrează în structura societăţii, în cultura şi organizarea civilă. Biserica este datoare să apere societatea de această primejdie.[24]

Pe de altă parte, nu trebuie să uităm niciodată că nici o abatere de la dreapta credinţă, nici un fel de atitudine negativă faţă de Biserica noastră, nu-l face pe cineva să decadă din calitatea lui de om creat după chipul lui Dumnezeu, răscumpărat prin jertfa lui Hristos şi frate al nostru. Dimpotrivă, cu cât cineva este mai în dezacord cu învăţătura şi disciplina ortodoxă, cu atât are nevoie mai mult de ajutorul nostru. De aceea, cei rătăciţi de Biserică trebuie priviţi, după expresia preotului profesor Dumitru Belu, fraţi în aşteptarea dragostei noastre.[25] Unda caldă, stăruitoare, învăluitoare a dragostei creştine s’ar putea să-i pătrundă, să-i răscolească şi să-i determine, să iasă din izolare şi să se încadreze în circuitul vieţii comunitare ortodoxe.[26]

Slujitorii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe, care au bucuria şi privilegiul de a fi fiii Bisericii celei una a lui Hristos, au datoria, ce decurge din această stare a lor, de a folosi toată puterea creştinească de îndrumare, sfătuire şi convingere pentru a-i întoarce pe cei rătăciţi şi a-i aduce în sânul Bisericii. Ei trebuie

[22] Pr.prof.dr. Ioan Ică, *Dreifaltigkeit und Mission*, în „Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Theologia Orthodoxă”, XLII, 1997, nr. 1-2, p. 18.

să fie convinşi de cuvintele Sfântului Iacob care spune că: „*dacă vreunul din voi se va rătăci de la adevăr şi cineva îl va întoarce; să ştie el că cel ce l-a întors pe păcătos din rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul din moarte şi mulţime de păcate îşi va acoperi”* (Iac 5,19-20).

În primul rând, preotul să nu aibă linişte şi mulţumire până ce nu a încercat toate mijloacele, n'a pus în funcţie toate metodele şi n'a făcut toate încercările posibile pentru salvarea şi mântuirea sufletelor încredinţate lui din parohia respectivă. În râvna şi zelul misionar-pastoral de care trebuie să fie pătruns preotul se includ: vocaţia, jertfa, responsabilitatea faţă de comunitate, pregătirea temeinică şi dragostea de aproapele.

Preotul trebuie să aibă o viziune largă asupra fratelui rătăcit, să-l privească şi să-l abordeze ca pe „oaia cea pierdută" care trebuie găsită şi readusă în staul (cf. Mt 18, 12-14), având mereu în vedere cuvintele Mântuitorului: „ *Şi alte oi am, care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc; şi glasul Mi-l vor auzi şi va fi o turmă şi un păstor*" (In 10,16). Pentru a reuşi în aceasta, el trebuie să fie exemplu de comportament în parohie, de punctualitate în servicii şi la Biserică, un om al rugăciunii şi al slujirii, pătruns de dragoste pentru toţi, mai ales pentru cei încercaţi de necazuri, de apropiere şi de cei ce-l hulesc. El trebuie să caute omul, după cuvintele Apostolului Pavel care scrie Corintenilor: „*că nu pe ale voastre le caut, ci pe voi”* şi *„ eu foarte bucuros voi cheltui pentru sufletele voastre”* (2 Co 12, 14-15).

În scopul stăvilirii prozelitismului sectar preotul are mai multe obligaţii care decurg din misiunea lui. Pentru îndeplinirea acestora el va antrena, pe cât posibil, şi pe credincioşi, mai ales pe cei mai ataşaţi de Biserică. Aceste obligaţii sunt în principiu următoarele:

Preotul va arăta mereu că sectele sunt o falsificare a dreptei credinţe şi o abatere de la calea mântuirii. Ele sunt apariţii care nu au înţeles şi asumat întregul adevăr de credinţă, fiind expresii

ale nedeplinătăţii şi ale rătăcirilor omeneşti care pot avea multe cauze. Sectele au tulburat, tulbură şi vor tulbura credinţa adevărată în Hristos şi Biserica Sa, căci sectarismul şi-a făcut apariţia încă din primele zile ale Bisericii. Sfântul Apostol Pavel include în rândul „faptelor trupului", alături de desfrânare, idolatrie, duşmănii, gâlcevi, dezbinările şi ereziile, arătând că „*cei ce fac unele ca acestea nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu”* (Ga 5, 19-21). În acelaşi timp, el atrage atenţia asupra inevitabilităţii fenomenului sectar, datorat rătăcirilor omeneşti de tot felul, spunând: „*Căci între voi trebuie să fie şi eresuri, pentru ca să se vădească'ntre voi cei încercaţi”* (1 Co 1,19). De aceea el insistă foarte mult asupra păstrării unităţii Bisericii care este trupul lui Hristos: „*Vă rog fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toţi să fiţi într'o vorbă şi'n rândul vostru să nu fie dezbinări, ci să fiţi cu totul uniţi în acelaşi gând şi'n aceeaşi dreaptă judecată”* (1Co 1,10) pentru că „*voi sunteţi trupul lui Hristos şi mădulare fiecare în parte* (1 Co 12, 27). Şi încheie epistola întâi către Corinteni, cărora le adresează aceste îndrumări, cu un imn fără pereche închinat iubirii, fundamentul unităţii (1 Co, cap. 13).

Fenomenul sectar este tocmai urmarea sărăciei întru iubire. Sectanţii se despart de trupul Bisericii tocmai prin lipsa de iubire. ‹‹Iubirea›› lor este amestecată cu interes şi fanatism. Sectele produc certuri şi dezbinări nu numai în Biserică, în parohie ci chiar şi în familii. Or, dacă cineva în numele lui Hristos, cu Biblia în mână, desparte pe credincioşi de Biserică, dezbină oamenii, acela nu lucrează în numele lui Hristos. „Căci dragostea lui Hristos uneşte" (cf. 2 Co 5, 14), nu dezbină, nu scoate din Biserică. Printr'un astfel de predicator vorbeşte duhul cel rău al dezbinării, chiar dacă acesta se ascunde în cuvinte evlavioase. Apostolul Pavel spune că „*unii ca aceştia sunt apostoli mincinoşi, lucrători vicleni care-şi iau chip de apostoli ai lui Hristos. Şi nu-i de mirare* – spune el în continuare – *de vreme ce însuşi Satana îşi ia chip de înger al luminii, aşadar, nu-i mare lucru*

dacă şi slujitorii lui îşi iau chip de slujitori ai dreptății: al căror sfârşit va fi după faptele lor" (2 Co 10, 13-15). Apostolul Petru ne atrage de asemenea atenția, spunând că *„ şi'ntre noi vor fi învățători mincinoşi care vor strecura erezii pierzătoare"* (2 Ptr 2, 1) deoarece în Sfânta Scriptură „*sunt unele lucruri cu anevoie de înțeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriți le răstălmăcesc spre a lor pierzare"* (2 Ptr 3,16). De aceea îndeamnă: „*iubiților, cunoscându-le voi mai'nainte pe acestea, păziți-vă ca nu cumva, târâți de rătăcirea nelegiuiților, să căderi din întărirea voastră"* (2 Ptr 3,17). Sfântul Ioan Evanghelistul nu ezită să-i identifice pe eretici cu antihristul când scrie: *„şi precum ați auzit că vine Antihrist aşa şi acum mulți antihrişti s'au arătat"* (1 In 2, 18) „*pentru că mulți antihrişti au ieşit în lume"* (1 In 7). „*Dintre noi au ieşit, dar nu erau dintre noi; că de-ar fi fost dintre noi, ar fi rămas cu noi"* (In I, 2, 19). Având în vedere această situație, Evanghelistul Ioan îndeamnă stăruitor: *Luați aminte la voi înşivă, ca să nu pierdeți ceea ce ați lucrat, ci să primiți plata deplină"* (2 In 8). Pentru că „*tot cel ce o apucă'nainte (*adică cel ce părăseşte învățătura Bisericii şi, în numele râvnei de a-şi lua avans, se hazardează în speculații ce pot duce foarte uşor la erezie) *şi nu rămâne în învățătura lui Hristos, nu-L are pe Dumnezeu: cel ce rămâne în învățătura Lui Îi are, acela, şi pe Tatăl, şi pe Fiul"* (2 In 9).

Mulți pretind astăzi că ar fi trimişi să ne aducă ei adevărul, cu condiția să trecem la secta lor. Sunt prea mulți şi învață în multe feluri pentru ca să fie trimişi adevărați. Trimis adevărat este numai cel ce este om al Bisericii, al acelei Biserici care păstrează neîntreruptă şi neştirbită învățătura Mântuitorului, de la întemeierea ei până astăzi, şi aceasta este Biserica Ortodoxă. Apostolul Pavel ne îndeamnă la păstrarea unității Bisericii celei dintru început: „ *să urmăm acelaşi dreptar, să gândim la fel. Fiți laolaltă următorii mei, fraților,*

[23] Mitropolit dr. Nicolae Corneanu, *Quo vadis? Studii, note şi comentarii teologice*, Timişoara, 1990, Prozelitismul, pp.

şi uitați-vă la aceia care se poartă aşa cum aveți voi pildă de la noi. Fiindcă mulți – despre care v-am vorbit adeseori, iar acum v'o spun chiar plângând – se poartă ca duşmani ai crucii lui Hristos (Flp 3, 16-18). Aici Apostolul Pavel face un apel stăruitor să ne ferim de cei care ne îndeamnă să gândim altfel, şi care ne ispitesc să interpretăm Sfânta Scriptură după mințile lor. „Să urmăm acelaşi dreptar, să gândim la fel". Care dreptar? Care gândire? Desigur acelea pe care le avea Apostolul Pavel atunci de la Mântuitorul Hristos şi din Tradiția primară creştină, de la martorii oculari ai vieții şi activității Mântuitorului, nu pe acestea pe care ni le propovăduiesc unii acum, deci alte reguli, alte cugetări. Noi cei de după epoca apostolică nu mai continuăm Revelația ci o propovăduim, o răspândim şi o interpretăm pentru oamenii de astăzi. Facem cunoscută Evanghelia care ne-a fost dată pentru totdeauna de către Mântuitorul prin Apostolii Săi şi care a fost păstrată de către Biserica întemeiată de El.[27]

Preoții din parohiile în care se găsesc sectari trebuie să cerceteze temeinic, să afle cauzele care au generat fenomenul sectar şi să ia de urgență măsurile necesare pentru înlăturarea lor.

Ei au datoria să cunoască originea şi istoricul sectelor, mai ales a celor din parohie şi din împrejurimile acesteia pentru a putea acționa cu eficiență în stoparea şi combaterea prozelitismului lor.

Preoții trebuie să explice credincioşilor fenomenul sectar. Credincioşii ortodocşi să ştie că sectarii încearcă mereu să falsifice învățătura de credință ortodoxă, punând pe seama Bisericii şi a preoților ortodocşi practici care nu țin şi nu au nimic comun cu Tradiția ortodoxă. În acelaşi timp, vor fi îndemnați să se străduiască să dobândească o credință luminată şi o evlavie liturgică – sacramentală autentică, în duhul Sfintei Tradiții, ca să-şi poată justifica credința. „*Străduiți-vă să vă faceți chemarea temeinică şi alegerea: căci făcând aceasta nu veți greşi niciodată",* îndeamnă Apostolul Petru (2 Ptr 1, 10).

Preoții vor instrui pe credincioşii, care nu stăpânesc temeiurile învățăturii de credință ortodoxă şi interpretarea corectă a Sfintei Scripturi, să nu accepte discuțiile cu sectarii şi materialul lor prozelitist, iar în cazul unor nelămuriri să apeleze la ajutorul preotului. Ei vor arăta că toată propovăduirea sectarilor este un joc de cuvinte prin care falsifică dreapta credință. Ei nu citează din Sfânta Scriptură decât ceea ce le convine lor şi sectei lor, iar atunci când intri în dialog cu ei încep discuții interminabile, sărind de la un text la altul pentru a schimba sensul adevărat al cuvântului Scripturii. Apostolul Pavel scrie în acest sens episcopului Timotei, hirotonit şi aşezat de el în Efes, următoarele: *„Aminteşte-le aceste lucruri, conjură-i înaintea lui Dumnezeu să nu se ia la certuri pentru cuvinte; ele la nimic nu slujesc, ci la surparea celor ce ascultă”* (2 Tim 2, 14). Iar episcopului Tit îi spune de-a dreptul: „*Pe omul eretic, după întâia şi a doua mustrare îndepărtează-l ştiind că unul ca acesta s'a înstrăinat şi rătăceşte'n păcat, osândit de sine însuşi”* (Tit 3, 10). În ceea ce priveşte evlavia şi cucernicia celor rătăciți de la dreapta credință, Apostolul Pavel, care îi cunoştea foarte bine pe cei din vremea sa, observă că unii ca aceştia au „înfățişarea credinței celei bune dar tăgăduindu-i puterea”. De aceea îi scrie lui Timotei: „ Îndepărtează-te şi de aceştia” (2 Tim 3, 5).

Preoții trebuie să observe şi să cunoască bine mijloacele şi metodele de prozelitism ale sectarilor din parohie şi din împrejurimi, să-i informeze şi să-i prevină pe credincioşi în legătură cu acestea pentru a nu cădea victime prozelitismului acestora. O astfel de metodă este spre exemplu folosirea mijloacelor materiale în scopuri prozelitiste.

Îndrumarea credincioşilor se va face prin predici, cateheze, cuvântări ocazionale precum şi de la om la om. În această activitate de îndrumare a credincioşilor se vor aprofunda temeiurile învățăturii ortodoxe, se vor discuta cu credincioşii obiecțiunile asupra textelor biblice propuse de cei rătăciți şi se

va arăta netemeinicia şi falsitatea acestora.

Preoții vor răspunde fără ezitare oricărei solicitări fie a credincioşilor, fie a celor rătăciți, explicând temeiurile credinței ortodoxe şi oferind ajutor celor în necazuri, în orice împrejurare, devenind dragoste creştină şi solidaritate umană pentru oricine, indiferent de credința lui.

Apariția în spațiul parohiei a diverse grupuri evanghelice neortodoxe reclamă pregătirea misionară pentru propovăduirea directă a credinței ortodoxe. Aceasta se va face prin organizarea la nivel parohial a Cercului misionar.

La nivel de protoierie se vor organiza conferințe şi cercuri misionare la care au datoria să participe mai ales preoții din parohiile în care se găsesc grupări sectare. În cadrul acestora preoții se vor informa reciproc despre problemele pe care le au cu prozelitismul sectar şi vor căuta împreună mijloace şi metode de stăvilire şi combatere a acestuia.

În prohiile infestate de sectari se vor săvârşi, din când în când, Sfânta Liturghie şi alte servicii religioase cu preoți invitați. Vor fi invitați mai ales preoții cu experiență pastorală şi talent predicatorial deosebit.

În ajutorul preoților şi credincioşilor se vor edita: Sfânta Scriptură cu comentariu, calendar – carte misionară, broşuri cu conținut apologetic anti-sectar, acestea trebuind să fie scurte, clare, iar temeiurile biblice cât mai evidente.

Preotul ortodox este dator a cunoaşte din timp pe „pastorii” sau conducătorii de secte şi grupări separatiste din parohie

---

140-141; Pr.prof.dr. Ion Bria, Ortodoxia în Europa, pp. 80-82;

CUPRINS

Misiunea creștină și aspectele ei..... 5
Misiune, parohie, pastorație 13
Situația actuală 14
Orientarea eclesiologică a parohiei..... 18
Orientarea liturgică a parohiei 30
Dinamica misionară și organizarea parohiei... 35
Participarea la viața liturgică 47
Transmiterea și apărarea dreptei credințe 69
Filantropia creștină 93
Frați întru așteptarea dragostei noastre..... 105